

**T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**ÇOK PROGRAMLI ANADOLU LİSESİ OKUL
YÖNETİCİLERİNİN OKULUN FİZİKİ
KAYNAKLARININ YETERLİLİĞİ VE ETKİLİ
KULLANIMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

İbrahim AYDIN

Zonguldak 2023

T.C.

**ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**ÇOK PROGRAMLI ANADOLU LİSESİ OKUL
YÖNETİCİLERİNİN OKULUN FİZİKİ
KAYNAKLARININ YETERLİLİĞİ VE ETKİLİ
KULLANIMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

**Hazırlayan
İbrahim AYDIN**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Hasan Yücel ERTEM**

Zonguldak 2023

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda ve basımda enstitü tez yazım ve basım yönergesine uygun davranıldığını taahhüt ederim.

İbrahim AYDIN

T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Eğitim Yönetimi Anabilim Dalında 186282124008 numaralı İbrahim AYDIN' ın hazırladığı “**Çok Programlı Anadolu Lisesi Okul Yöneticilerinin Okulun Fiziki Kaynaklarının Yeterliliği ve Etkili Kullanımına İlişkin Görüşleri**” başlıklı YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 27/11/2023 Pazartesi günü saat 10.00’da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezinin onayına OY BİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Yeliz ÇELEN
Başkan

Doç. Dr. Hasan Yücel ERTEM
(Tez Danışmanı)
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Selçuk TURAN
Üye

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2023

Doç. Dr. Yücel NAMAL
Enstitü Müdürü

ÖZET

Kurum	: ZBEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı
Tez Başlığı	: Çok Programlı Anadolu Lisesi Okul Yöneticilerinin Okulun Fiziki Kaynaklarının Yeterliliği ve Etkili Kullanımına İlişkin Görüşleri
Tez Yazarı	: İbrahim AYDIN
Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Hasan Yücel ERTEM
Türü, Yılı	: Yüksek Lisans, 2023
Sayfa Adedi	: xi + 84

Bu çalışmanın amacı Çok Programlı Anadolu Lisesi (ÇPAL) okul yöneticilerinin, okulun fiziki kaynaklarının yeterliliği ve etkili kullanımına ilişkin görüşlerini alarak, bu okulların fiziki anlamda yeterliliklerini, eksikliklerini ortaya koyabilmektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmış olup, araştırmanın çalışma grubunu Zonguldak ili genelinde bulunan toplam 8 Çok Programlı Anadolu Lisesi'nden 14 okul yöneticisi (6 okul müdürü ve 8 okul müdür yardımcısı) oluşturmaktadır. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmış, Covid-19 pandemi krizi sebebiyle zoom uygulaması yardımıyla uzaktan görüşme yoluyla elde edilen veriler içerik analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırma verilerinden elde edilen bulgular katılımcıların cevaplarından alıntılar yapılarak yorumlanmıştır. Araştırmanın bulgularında ÇPAL'lerinin genellikle nüfusun az olduğu küçük ilçelerde ve beldelerde kurulduğu, bu okulların binalarının genellikle ÇPAL olarak yapılmak yerine bölgedeki atıl durumda bulunan misafirhane, belediye binası, eski ilkokul, ortaokul veya genel lise binasının Çok Programlı Anadolu Lisesi'ne dönüştürülmesi yoluyla açıldığı tespit edilmiştir. Fiziki olarak Anadolu Lisesi, Anadolu Meslek Lisesi ve Anadolu İmam Hatip programlarında eğitim vermeye yeterli olmayan bu okullardan bazılarının bünyelerin de özel eğitim ve okul öncesi alanlarında da eğitim verildiği görülmüştür. Derslik, atölye ve ibadethanesi olmayan bu okulların ayrıca sosyal, sportif ve kültürel faaliyetlerini gerçekleştireceği çok amaçlı salon/konferans salonu, spor salonu, resim/müzik atölyesi vb. alanlarının da olmadığı görülmüştür. Bu eksiklikler ise okul yöneticileri ve çevre imkânlarıyla standartlara uygun olmasa da giderilmeye çalışılmıştır. Atölyelerin kurulmaya çalışıldığı, derslikten devşirme çok amaçlı salonlarının yapılmaya çalışıldığı, resim/müzik, şiir dinletisi vb. çalışmaların da bodrum, koridor gibi alanlarda yapılmaya çalışıldığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul Binaları, Mesleki Eğitim, Akademik Eğitim

ABSTRACT

Institution	: ZBEÜ Institute of Social Sciences Educational Administration Department
Thesis Title	: Opinions of Multi-Program Anatolian High School Principals on Adequacy and Effective Use of School's Physical Resources
Thesis Author	: İbrahim AYDIN
Thesis Adviser	: Assist, Prof. Hasan Yücel ERTEM
Type, Year	: MSc Thesis, 2023
Number of Pages	: xi + 84

The aim of this study is to reveal the physical adequacy and deficiencies of these schools by taking the opinions of the Multi-Program Anatolian High School (MPAHS) administrators on the adequacy and effective use of the school's physical resources. Case study design, which is one of the qualitative research methods, was used in the research, and the study group of the research consists of 14 school administrators (6 school principals and 8 assistant principals) from 8 MPAHSs in Zonguldak province. The research data were collected with a semi-structured interview form, and the data obtained through remote interviews with the help of the zoom application due to the Covid-19 pandemic crisis were analyzed by content analysis method. The findings obtained from the research data were interpreted by quoting the answers of the participants. In the findings of the research, it has been determined that MPAHSs are generally established in small districts and towns with low population, and the buildings of these schools are generally opened by converting the dormitory, municipal building, old primary, secondary or general high school building in the region into MPAHS, instead of building a new MPAHS. It has been observed that some of these schools, which are not physically sufficient to provide education in Anatolian High School, Anatolian Vocational High School and Anatolian Imam Hatip programs, also provide education in the fields of special education and pre-school. It has been seen that these schools which do not have classrooms, workshops and places of worship also do not have a multi-purpose hall/conference hall, gym, painting/music workshop, etc., in which social, sports and cultural activities can be held. Although not in accordance with the standards, these deficiencies are tried to be compensated by means of school administrators and environmental opportunities. It has been concluded that workshops and multi-purpose halls transformed from classrooms are tried to be created and that activities like painting / music, poetry concerts, etc. are tried to be accomplished in places such as the basement, corridors, etc.

Keywords: School Buildings, Vocational Education, Academic Education

ÖNSÖZ

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı kapsamında hazırlanan bu yüksek lisans tez çalışmasında Çok Programlı Anadolu Lisesi okul yöneticilerinin okulun fiziki kaynaklarının yeterliliği ve etkili kullanımına ilişkin görüşlerini almak ve incelemesini yapmak amaçlanmıştır. Bu nedenle Zonguldak il sınırları içerisinde bulunan toplam 8 adet Çok Programlı Anadolu Lisesi okul yöneticileri üzerinde saha araştırması yapılmıştır.

Öncelikle çalışmanın gerçekleştirilmesi aşamasında bilgi ve tecrübesi ile bana yol gösteren, çalışmamın her aşamasında destek olan tez danışmanım sayın Doç. Dr. Hasan Yücel ERTEM' e sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Yurt dışı çalışmaları nedeniyle tez danışmanlığımdan ayrılmak durumunda olan danışman hocam Selda POLAT HÜSREVŞAHİ' ye de destekleri ve yardımları nedeniyle teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmanın değerlendirme aşamasında yer alan saygıdeğer jüri üyelerine minnet ve şükranlarımı sunar, teşekkür ederim. Ayrıca araştırmam süresince yanımda ve destek olan aileme de sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmanın veri toplama sürecinde gerekli kolaylığı sağlayan, görüşmelerde samimi ve ciddiyetle katkı sunan tüm okul yöneticilerine katkıları için teşekkür ederim.

Bu araştırmanın Türk milli eğitim sistemine bir nebze de olsa katkı sağlayabilmesi dileklerimle.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	7
1.1. Eğitim Planlaması ve Ekonomisi	7
1.2. Fiziki Duruma İlişkin Temel Kavramlar	8
1.2.1. Ergonomi	8
1.2.2. Okullarda Ergonomi	9
1.2.3. Antropometri	11
1.2.4. Antropometrik Farklılıklar	12
1.2.4.1. Yapısal (Statik) Antropometri.....	12
1.2.4.2. İşlevsel (Dinamik) Antropometri.....	12
1.3. Okulun Fiziki Alanları	13
1.3.1. Okulun Konumu ve Arsası	14
1.3.3. Yönetim Mekânları.....	18
1.3.4. Eğitim-Öğretim Mekânları	19
1.3.4.1. Derslikler	19
1.3.4.2. Laboratuvarlar.....	20
1.3.4.3. Atölyeler	21
1.3.4.4. Spor Salonları	22
1.3.4.5. Çok Amaçlı Salonlar.....	22
1.3.4.6. Okul Müzeleri	22
1.3.4.7. Okul Kütüphaneleri.....	23
1.4. Akademik/Mesleki Öğretimde Eğitim Ortamının Önemi.....	24
1.5. Türk Eğitim Sisteminde Okulların Fiziki Sorunları.....	25
1.5.1. Dezavantajlı Bölgelerde Okullaşma Oranının Yetersizliği	25
1.5.2. Sınıf Mevcut Sayısı	27
1.5.3. Teknolojik Altyapı, Atölye ve Laboratuvar Yetersizliği.....	29
1.5.4. Sosyal, Sportif ve Kültürel Faaliyet Alanlarının Yetersizliği	30
1.5.5. Eğitim Materyallerinin Yetersizliği.....	31
1.5.6. Hijyen Koşullarının Sağlanamaması	32
1.5.7. Okulun Mevcut Yapısının (Ergonomik) Eğitim Gören Bireylere Uygun Olup Olmaması.....	34
1.5.8. Okul Bahçelerinin Uygun Olup Olmaması	35

1.5.9. Okulların Tadilat ve Yenilenme İhtiyaçlarının Yapılıp Yapılmaması	36
1.6. İlgili Araştırmalar	37
1.6.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	37
1.6.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	40
2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	41
2.1. Araştırmanın Modeli	41
2.2. Araştırmanın Deseni	42
2.3. Örneklem Seçimi ve Katılımcılar	43
2.4. Veri Toplama Araçları	44
2.5. Verilerin Toplanma Süreci	44
2.6. Verilerin Değerlendirilme Süreci	45
2.7. Araştırmada Kullanılan Geçerlik Güvenirlik Stratejileri	45
2.8. Araştırma Süreci ve Etik	46
3. BULGULAR	47
3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Elde Edilen Bulgular ve Yorum	47
3.1.1. Okul binasının fiziki yapısının akademik/mesleki eğitime uygunluğu konusunda yönetici görüşleri	49
3.1.2. Okul binasının fiziki yapısının akademik/mesleki eğitimde etkili kullanımı hususunda yönetici önerileri	53
3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Elde Edilen Bulgular ve Yorum	56
3.2.1. Okul binasının fiziki yapısının kültürel ve sportif faaliyetlere uygunluğu konusunda yönetici görüşleri	58
3.2.2. Okul binasının fiziki yapısının kültürel ve sportif faaliyetlerde etkili kullanımı hususunda yönetici önerileri	59
3.2.3. Kaynakların etkili ve verimli kullanımı için ideal bir okul binası tasarımının nasıl olması gerektiği ile ilgili yönetici görüşleri	61
SONUÇ	66
KAYNAKÇA	76
EKLER	84
Ek 1: Valilik Araştırma İzin Onayı	84
Ek 2: Etik Kurul İzni	85
Ek 3: Yönetici Görüşme Formu	86
ÖZGEÇMİŞ	87

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Farklı Milletlerdeki Yetişkin İnsanlarda Boy Uzunlukları.....	12
Tablo 1.2. Öğrenci Davranışını Etkileyen Çevresel Faktörler.....	28
Tablo 2.1. Okul Yöneticilerine Ait Demografik Bilgiler.....	43
Tablo 3.1. Yöneticilerin Okullara Göre Dağılımı.....	47
Tablo 3.2. Okul Binasının Fiziki Yapısının Akademik/Mesleki Eğitime Uygunluğu Konusunda Yönetici Görüşleri	48
Tablo 3.3. Okul Binasının Fiziki Yapısının Akademik/Mesleki Eğitimde Etkili Kullanımı Konusunda Yönetici Önerileri.....	48
Tablo 3.4. Okul Binasının Fiziki Yapısının Kültürel ve Sportif Faaliyetlere Uygunluğu Konusunda Yönetici Görüşleri.....	56
Tablo 3.5. Okul Binasının Fiziki Yapısının Kültürel ve Sportif Faaliyetlere Uygunluğu Konusunda Yönetici Önerileri.....	57

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Okulda Ergonomik Etkileşim	10
Şekil 1.2. Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesinde Uygulanan Performans Öğeleri	11

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ÇPAL	: Çok Programlı Anadolu Lise
ÇPL	: Çok Programlı Lise
IFLA	: Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
MESEM	: Mesleki Eğitim Merkezi
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

GİRİŞ

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda eğitimin genel ve özel amaçları kısaca Türk Milletinin bütün fertlerini, Türk Milletinin milli ve manevi değerleri ile Atatürk milliyetçiliğine bağlı, beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli, sorumluluk sahibi, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmenin yanında, ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve meslek sahibi olmalarını sağlamak şeklinde ifade edilmektedir.

Türk Mili Eğitim sisteminin bu amaçları doğrultusunda yapılacak olan eğitim-öğretim faaliyetlerinin hedeflenen amaçlarına ulaşabilmesi için, tüm eğitim-öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesini organize edecek iyi bir planlanmaya ve kaynakların etkin şekilde kullanılabilmesi için de eğitim ekonomisinin iyi yönetilmesine ihtiyaç vardır. Genel olarak Eğitim Yönetimi, eğitime dair tüm unsurların; fiziki koşulların, donanımların, materyallerin, insan kaynağının ve bizzat eğitimin tüm yönlerinin yönetilmesi ve koordine edilmesi işi olarak tanımlanırsa, Eğitim Yönetiminin ve Planlanmasının ne denli önemli ve zaruri olduğu ortadadır. Uluslararası alanda söz sahibi üniversitelerimizin bünyelerinde Eğitim Yönetimi Anabilim Dallarının açılmış olması da Eğitim Yönetimi ve Planlamasının ne denli önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Günümüzde eğitim-öğretim yapılan yatırımlar ülkeye, topluma, bireylere yapılan yatırımlar demektir. Bilgi çağı olan bu yüzyılda, toplumun bireylerden beklentileri ve bireylerin eğitim kurumlarından beklentileri, teknolojik ve bilimsel gelişmelerle birlikte artmaktadır. Eğitim kurumlarının; bireylerin, gelişen bilim ve teknolojiyle beraber ihtiyaç duyduğu materyal ve donanımları sağlaması gerekmektedir. Eğitim-öğretim kurumlarının fiziksel yapılarının yeterli düzeyde olmaması verimli bir eğitim ortamı oluşmasını engellemektedir. Bu olumsuz durum da öğrencilerin aldığı eğitimin niteliğinin düşmesine neden olabilmektedir. Okul, bireylerin yaşamlarında önemli bir etkidir. Birey, okul yaşantıları sayesinde kendini gerçekleştirme, geliştirme imkânı bulmaktadır.

Eğitim-öğretim binaları, öğrencilerin çocukluk ve gençlik zamanlarında hayatlarının önemli bir dönemini geçirdikleri yapılardır. Bireyin okul hayatında

başarılı olmasında okul ortamının fiziki şartlarının uygun olması da önemli bir etkidir. Donanımsal ve fiziki açıdan şartların uygunluğu, öğrencinin hem kendini güvende hissetmesini sağlayacak hem de rahat ve konforlu bir eğitim ortamının oluşmasını sağlayacaktır. Fiziksel açıdan her türlü donanım ve konfora sahip bir okul öğrencinin okula olan aidiyet duygusunu, okulda kalma isteğini, başarıma ve üretme arzusunu da artıracaktır. İnsan kaynağı, ülkenin amaçladığı ekonomik, toplumsal ve teknolojik düzeye gelmesini sağlayabilecek en önemli unsurdur. Bu yüzden bireyler en uygun şartlarda eğitim görmelidir (Sabuncuoğlu & Tüz, 2001, s. 31). Bu ve alanyazındaki benzer diğer bulgular değerlendirildiğinde; okul binalarının fiziki yapısı ve içerisindeki donanım ne kadar yeterli olursa, bireylerin gelişiminin de aynı oranda yeterli olacağı söylenebilir.

Eğitim-öğretim ortamlarının uygun fiziksel yapı ve yeterli düzeyde eğitim materyaline sahip olması, çocukların zihinsel ve bedensel gelişimlerinde önemli rol oynamaktadır. Öğrencilerin insani, milli, maddi-manevi ihtiyaçlarına ve değerlerine cevap verebilecek yapıların hayata geçirilmesi öncelikli amaç olmalıdır. Eğitim-öğretim çıktılarında amaç çocukların hem kendilerine hem de çevrelerine katkı sağlayacak bireyler olarak yetiştirilmesi olmalıdır. Çünkü eğitim kurumları, bilgiyi öğrenmenin yanı sıra kendini gerçekleştirme, iyi ve güzel adapte olma, topluma katkı sağlama açılarından önemli bir yapı taşıdır (Sadık & Akar, 2003, s. 62). Okul binaları denilince akla sadece derslik ve laboratuvarlar gelmemelidir. Okulun türüne göre atölye, laboratuvar ve dersliklerin öncelikle yeterli olması gerekir. Ayrıca bireylerin ruhsal, bedensel, duygusal gelişimlerinin de istenilen düzeye getirilebilmesi için, sosyal, sportif ve kültürel mekânlar da okul binaları planlanırken düşünülmesi gereken alanlardır.

Fiziksel ortamın eğitim-öğretim başarısında önemli bir faktör olduğu göz önünde bulundurulduğunda, başarı oranının artması ve sistemlerin etkin olabilmesi için okulların fiziksel yapıları ve donanımlarına dikkat edilmelidir. Okulların fiziksel ortamlarının eğitime destek verecek biçimde düzenlenmesi ve tasarlanması gerekmektedir. Bu nedenle her bir dersliğin, eğitim alanlarının kazandırılmak istenen beceriler doğrultusunda şekillenmesi, olumlu bir eğitim alanı oluşturulması önem taşımaktadır (Başar, 2003, s. 9). Belirli alan ve dallarda

eğitim-öğretim faaliyetleri yürüten Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde yine Millî Eğitim Bakanlığının belirlediği standart ve donanıma sahip atölye ve laboratuvarlar oluşturulur iken; dezavantajlı bölgeler dediğimiz küçük ilçe ve beldelerde, eldeki mevcut kamu binalarından (misafirhane, ilkokul, ortaokul, lise) dönüştürölmek suretiyle açılan ÇPAL'lerinin ise Anadolu Meslek Programı, Anadolu Lisesi Programı ve Anadolu İmam Hatip Lisesi Programı için oluşturulan derslik ve atölyelerinin aynı oranda standartlara sahip olmadığı görölmektedir.

Alanyazın incelendiğinde okul binaların fiziki yapısı ve donanımı ile ilgili olarak; Millî Eğitim Bakanlığı'nın Standartlar Yönergesi' ne uygunluğu (Ünal vd., 2000), yaratıcılık üzerindeki etkisi (Hasırcı, 2000), öğrenci tutumları ve öğretmen memnuniyeti (Oyman, 2010), öğretime uygunluğu (Akyol, 2011), eğitici, öğrenci ve aileler üzerindeki etki (Bary, 2001), akademik başarı arasındaki ilişki (Yarbrough, 2001), konularında incelemeler yapılmıştır. Alanyazın taramamızda da göröleceği üzere, okul binalarının fiziki yapısı ve bu fiziki yapının akademik ve mesleki eğitime etkisi üzerine birçok araştırma yapılmış ancak bir okul bünyesinde birden çok türde eğitim veren ve özellikle dezavantajlı bölgelerde açılan ÇPAL' leri ile ilgili herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu çalışmada özellikle ÇPAL' si okul yöneticilerinin görüşlerinin alınmasının nedeni ise; bu okullarımızda fiziki yapının yeterliliği, fiziki yapının akademik ve mesleki eğitime etkisini doğrudan ve yerinde tespit edebilecek, bu hususta görüş ve öneri sunabilecek kişiler olmalarındandır.

Alanyazında bu tür bir araştırmaya rastlanılmamış olması da araştırmanın önemi açısından bir sınırlılık oluşturmakla beraber önemini artırmaktadır. Bu araştırmada Çok Programlı Anadolu Liselerinin fiziki kaynaklarının yeterliliği ve etkin kullanımına ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

1. Problem Cümlesi

Çok Programlı Anadolu Lisesi yöneticilerinin okulun fiziki kaynaklarının yeterliliği ve etkili kullanıma ilişkin görüşleri nedir? Sorusu araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

2. Alt Problemler

1. Okul binasının fiziki yapısının akademik/mesleki eğitime uygunluğu konusunda yönetici görüşleri ve önerileri nelerdir?
2. Okul binasının fiziki yapısının kültürel ve sportif faaliyetlerde etkili kullanımı hususunda yönetici görüşleri ve önerileri nelerdir?

3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Çok Programlı Anadolu Liselerinin fiziki kaynaklarının yeterliliği ve etkin kullanımına ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerini ve önerilerini ortaya koymaktır.

4. Araştırmanın Önemi

Çok amaçlı, çok programlı okullar geçmişten günümüze ülkemizde uygulanmaya çalışılmış, ancak hep kesintiye uğramıştır. 1989-1990 eğitim – öğretim yılından beri Çok Programlı Liseler olarak eğitim veren bu okullar 2014 – 2015 yılından itibaren Çok Programlı Anadolu Liseleri olarak eğitim – öğretime devam etmektedirler. Bu okulların kalifiye eleman yetiştirme, küçük ilçe, belde ve diğer yerleşim yerlerinde aynı anda hem akademik hem dini hem de mesleki eğitim vererek; eldeki fiziki şartları en üst seviyede kullanmak, mesleki eğitimin yanında akademik ve dini eğitimi de en üst düzeyde verebilme misyonu vardır. Bu sebeple bu okulların başarılı olmalarında fiziki mekanları en son noktasına varana kadar kullanmaları çok önemlidir. ÇPAL okul yöneticilerinin okullarında mesleki eğitim verilecek Anadolu Meslek Programı alanlarını belirlerken okulun fiziki şartlarını göz önünde bulundurup bulundurmadıkları konuları önemlidir.

Araştırmanın Kuramı

Bu çalışmada durumsallık kuramı seçilmiştir. Durumsallık yaklaşımının en belirgin özelliği, şartlara göre çözümler bulma amacının olması ve güncelliğini hiçbir zaman kaybetmemesidir.

Araştırmanın Kuramsal Önemi

Durumsallık yaklaşımı en iyi yönetim şeklinin; insana, çağa ve çevre koşullarına göre değişebildiğini savunmaktadır. Çağın, bilimin ve teknolojinin

ışığında sürekli değiştiğini ve geliştiğini dūřundūęümüzde, ÇPAL’ lerinin çağın gerekliliklerine göre değişime ayak uydurabilmesi gerekmektedir. Bunun için de fiziki şartları, en baştan bu okullar yapılmadan önce bölgenin ihtiyaına göre inřa edilecek şekilde planlanmalıdır. Buna göre hareket edilirse ÇPAL’ lerimiz, eğitim sistemimizde hak ettiği başarılı okullar arasındaki yerini alacaktır.

Araştırmanın Uygulama Boyutundaki nemi

ÇPAL’ leri ile ilgili politika yapıcılarının, bu okulların yönetici ve ğretmenlerinin okullara bakış açısında ve yeni politikaların oluşturulmasında, bu okulların çağın gerekliliklerine göre yapılması hususlarında fikirler sunulmaya çalışılmıştır. Bu okullarla ilgili hem yöneticilere hem politika yapıcılara genel bir ereve çizilerek, uygulayıcılara yol göstermeye çalışılmıştır.

5. Sayıtlar

1. Zonguldak merkez ve ilçelerinde bulunan 8 çok Programlı Anadolu Lisesi okul müdür ve müdür yardımcılardan alınan verilerin ülke geneli okullardaki yöneticilerin görüşlerini yansıttığı kabul edilmiştir.
2. Bu araştırmaya katılan okul yöneticilerinin soruları içtenlikle ve samimi bir şekilde cevapladığı kabul edilmiştir.
3. Bu çalışmaya katılan okul yöneticilerinin çok Programlı Anadolu Liselerinin mevzuatı, amaçları ve ğretim programları konusunda yeterliliklerinin istenilen düzeyde olduğu varsayılmıştır.

6. Sınırlılıklar

1. Araştırma, kuramsal açıdan yapılan araştırmalar sonucunda ulaşılabilen kaynaklarla sınırlıdır.
2. Araştırma veri toplama tekniklerinden görüşme tekniği içerisinde yer alan sorularla sınırlıdır.
3. Araştırma 2020-2021 eğitim-ğretim yılı Zonguldak ili merkez ve ilçelerinde bulunan toplam 8 adet çok Programlı Anadolu Lisenin yöneticileri ile sınırlıdır.

7. Tanımlar

Yönetici: Bir eğitim kurumunun müdür, müdür yetkili öğretmeniyle eğitim kurumunda başmüdür yardımcısı ve müdür yardımcısı olarak görev alan yöneticilerdir. (Başar, 2003, s. 17).

ÇPAL/ Çok Programlı Anadolu Lise: Lise çağına gelmiş öğrenci sayısının ve nüfusun az olduğu belde ve ilçelerde Anadolu Lisesi, Anadolu Meslek Lisesi ve Anadolu İmam Hatip Lisesindeki programları tek lisede toplayan liseler Çok Programlı Anadolu Lise olarak adlandırılmaktadır.

Alan: Ortaöğretim kurumlarında ortak özelliklere sahip birden fazla meslek dalını içeren; bilgi, beceri, tutum, davranış ve istihdam imkânı sağlayan programların her biri.

Okul Binaları: Öğrencilerin eğitim- öğretim ihtiyacını giderdikleri ve serbest zaman faaliyetlerini yaptıkları eğitsel derslikleri odaları vb. yerleri, yönetim alanları, öğretmen ve yardımcılarının yerlerini, öğrenci yurtlarını kapsamaktadır (Başaran, 1974, s. 15).

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmayla ilgili önce eğitim planlaması ve ekonomisine değinilip sonra fiziki yapıyla kavramsal tanımlara geniş yer verilmiştir.

1.1. Eğitim Planlaması ve Ekonomisi

Eğitim seviyesi bir ülkenin gelişmişlik düzeyinin göstergesi olmakla birlikte; toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan kalkınmasını sağlayan en önemli faktördür. Gelişmiş ülkeler iktisadi, sosyal, kültürel ve eğitim açısından incelendiğinde, mutlaka eğitim seviyelerinin gelişmiş olduğu gerçeği görülür. II. Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde milli gelir hesapları daha gerçekçi bir yaklaşımla gözden geçirilmeye başlanmış ve milli gelir artışının fiziki ve beşerî üretim unsurlarındaki artışla açıklanması söz konusu olmayan bir ilave artış payı (residual) gösterdiği ortaya konmuştur. Bu durumun doğrudan doğruya eğitim seviyesindeki yükselmeden ileri geldiği anlaşılmıştır (Öztürk, 2005, s. 28). O halde ülkemizin de sosyal, kültürel ve ekonomik olarak kalkınabilmesinin eşitlikçi eğitimin ve iyi eğitilmiş insan oranının artmasıyla doğru orantılı olduğunu söyleyebiliriz. Eğitim seviyesinin artırılabilmesi de eğitimin iyi planlanması ve eğitime yapılan yatırımların artırılması ile mümkündür.

Eğitim ve ekonomi arasındaki ilişkinin artırıldığı alan eğitim ekonomisidir. Eğitim ve ekonomi arasında çok boyutlu ilişkiler mevcuttur. İş gücü piyasasının ihtiyaç duyduğu niteliklerin okullarda üretilmesi süreci en çok odaklandığı noktadır. Eğitim Ekonomisi ve Planlaması, kaynakların planlı şekilde kullanılması ve eğitim ortamlarında üretilen tüm niteliklerin toplumun hemen her kesimine dağıtılması konularında çalışmaları yapar.

Eğitim ekonomisi, disiplinler arası bir çalışma alanı olup bu alanda yapılan çalışmalar, ulusal, bölgesel ve kurumsal düzeylerde olabilir. Son yıllarda yöneticilerden sınırlı kaynaklarla daha fazlasını başarmaları beklenmekte olup, toplumlar, ekonomik kaynakların eğitim kurumlarına nasıl dağıtıldığıyla giderek daha çok ilgilenmektedir. Eğitim için harcanan kaynakların farklı kullanım alanları olduğu için eğitimde maliyet-etkililik ve maliyet-yarar analizlerine olan ilgi de artmaktadır. Eğitim ekonomisi, sayıların arkasında saklı gerçeklerin bütün açıklığıyla görülmesini sağladığı için karar alma süreçlerinde politika yapıcılara

ve yöneticilere yol gösterici olabilmektedir (Tuzcu, 2023). Eğitim ekonomisinin ve eğitimin planlanmasının; gerçekçi eğitim politikaları üretebilmek, dünya ile rekabet edecek iş gücünü yetiştirecek eğitim ortamlarını oluşturmak, eğitim yatırımlarında israfı önlemek, fırsat ve imkân eşitliği sağlamakta son derece önemli kavramlar olduğu bir gerçektir.

1.2. Fiziki Duruma İlişkin Temel Kavramlar

Okullar, bireyin kendini gerçekleştirmesini sağlayan ve topluma insan gücü kazandıran kurumlardır. Sürekli gelişen ve değişen dünya yapısında, neredeyse her alanda koşullar değişmekte ve bu durumda bireyleri daha nitelikli hizmete yönlendirmektedir.

Eğitim kurumlarının önemli üç kaynağı olarak yönetici, öğretmen ve öğrenci sıralanmaktadır. İdareci, öğrenci ve öğretmenlerin verimlilik seviyeleri, okul verimliliği ve eğitimin niteliğini oluşturur. Tamamlayıcı diğer faktörler ise idareci, öğretmen ve öğrenci iş birliği, eğitim kurumunun hedef ve kararlarının beraber kabul edilmesi, yönetim aşamasına okul bünyesindeki bütün üyelerin dahil olması, öğrenci-öğretmen etkileşimini daha aktif kılan öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılmasıdır (Argon & Eren, 2004, s. 105). Eğitim kurumlarında verimliliğin ve kaliteli eğitimin sağlanması; öğretim programlarının geliştirilmesi ve yenilenmesi, hizmet içi eğitimin önemsenmesi gibi konularla ilişkili olduğu kadar, eğitim ortamının kalitesinin artırılmasıyla da doğrudan ilişkilidir. Temel ergonomi prensiplerine uygun olarak tasarlanmış bir eğitim ortamında beden ve ruh sağlığı kalitesi artacağından bu durum eğitimin de kalitesine etki edecektir (Yalçınkaya, 2012, s. 786).

1.2.1. Ergonomi

“Ergonomi” sözcüğünün kökenine bakıldığında Yunanca “ergon” (iş) ve “nomos” (hukuk) sözcüklerinden türetilmiştir. ABD’de “Ergonomi” sözcüğünün yerine “insan faktörleri” terimi çoğunlukla kullanılmaktadır. Ergonomi kavramı alanyazındaki tanımlar incelendiğinde kısaca; aygıtları, kurumdaki teknik sistemleri ve görevlerini, bireyin güvenliğini, sağlığını, konforunu ve başarımını daha iyi hale getirecek şekilde dizayn etmeyi amaçlamak olarak tanımlanabilir. (Dul & Weerdmeesder, 2001, s. 1).

Ergonomi, insanlara ve insanların çalışma ortamında, günlük yaşamda kullanılan ürün, donanım, tesis, izlek ve ortamlar ile etkileşimlerine odaklanmaktadır. Odak noktasında insan yer almaktadır ve nesne tasarımlarının insanlar üzerindeki etkisiyle ilgilenmektedir. O halde ergonomi, bireylerin kabiliyetlerini, sınırlamalarını ve gereksinimlerini daha iyi karşılamak için bireylerin kullandıkları nesneleri ve bu nesneleri kullandıkları alanı değiştirmeye çalışmaktadır. Kısa ve öz bir ifadeyle Ergonomi insan kullanımı için tasarım yapmak, çalışma ve günlük yaşam şartlarını en uygun hale getirmek şeklinde açıklanabilir (Sanders & McCormick, 1993, s. 4-5).

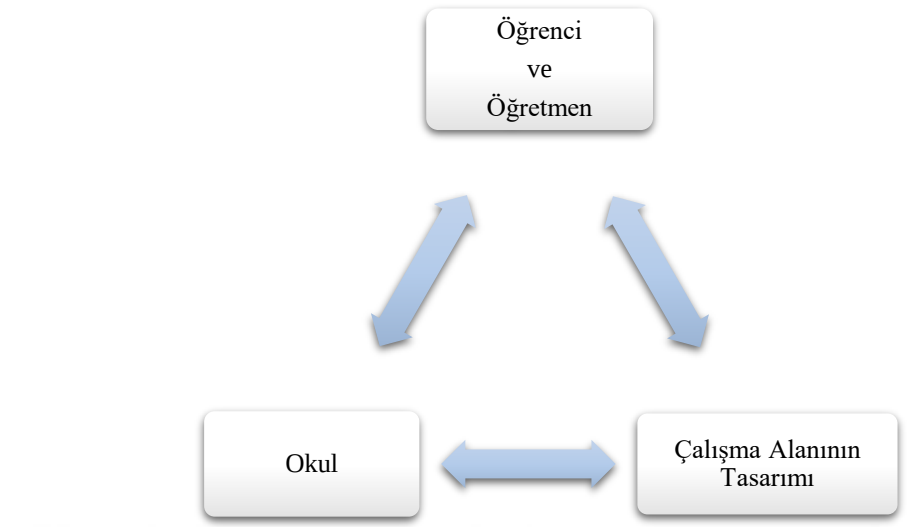
Ergonomide çok sayıda faktör rol oynar; bunlar arasında vücut duruşu ve hareketi (oturma, ayakta durma, kaldırma, çekme ve itme), çevresel faktörler (gürültü, titreşim, aydınlatma, iklim, kimyasal maddeler), bilgi ve işlem (görsel olarak veya diğer duyular aracılığıyla edinilen bilgiler, kontroller, ekranlar ve nesneler arasındaki ilişki, kontrol) yer alır. Bu faktörler, işte ve günlük yaşamda güvenlik, sağlık, konfor ve verimli performansı büyük ölçüde belirler (Dul & Weerdmeesder, 2001, s. 2).

Chapanis'e (1985) göre ergonomi, insan davranışı, kabiliyetleri, sınırlamaları ve diğer özellikleri hakkındaki bilgileri keşfeder ve üretken, güvenli, rahat ve etkili insan kullanımı adına araç gereçlerin, sistemlerin, sorumlulukların, çalışmaların ve ortamların tasarımına uygular.

1.2.2. Okullarda Ergonomi

Ergonomi kavramı, eğitim-öğretim kurumlarına yönelik düzenlenecek olursa, “okul ile öğrenci/öğretim elemanı arasında ilişki kuran bir çalışma yapısıdır” denebilir. Ergonominin amacı; değişik sağlık problemlerinin ortadan kaldırılabilmesi, verimin artırılabilmesi için çalışma ortamının nasıl düzenleneceği ve öğrenci/öğretim elemanına nasıl adapte edileceğidir. Başka bir ifade ile okulda ergonominin amacı; öğrenci/öğretim elemanın çalışma ortamına değil, çalışma ortamının öğrenci/öğretim elemanına uydurulmasının sağlanmasıdır. Şekil 1’de bu işleyiş sistemi gösterilmektedir (Yalçinkaya, 2012, s. 787).

Şekil 1.1. Okulda Ergonomik Etkileşim

Kaynak: Yalçınkaya, B. (2012). Eğitim Ortamında Başarının Gizli Etkeni Ergonomi. *NWSA Education Science*, 7(2), 785-797.

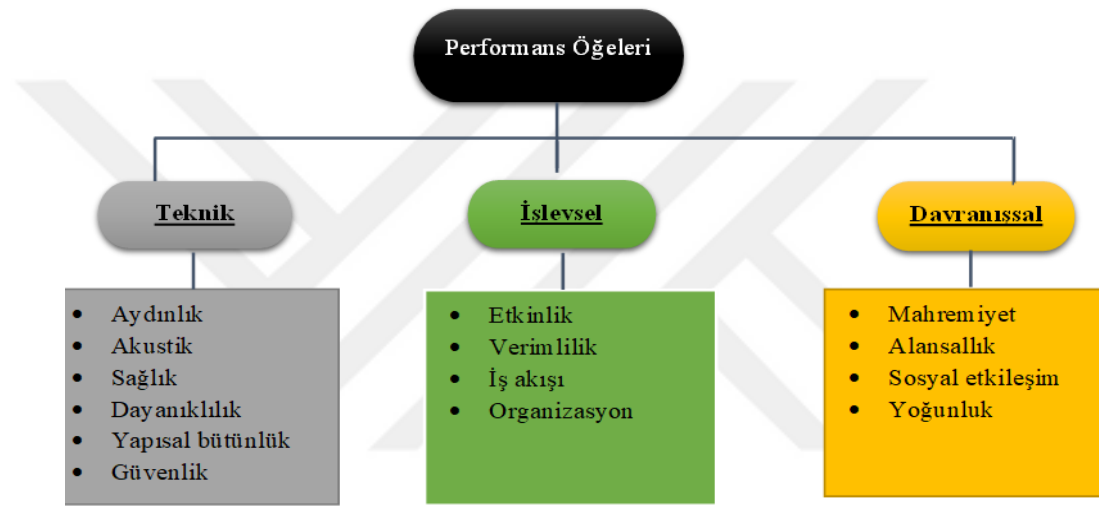
Eğitim yapılarının, öğrencilerin uzun zaman geçirdikleri mekânlar olmasından dolayı, ergonomik olarak tasarlanması büyük önem taşır. Öğrencilerin, on iki yıl süren üniversite öncesi eğitim hayatı boyunca, eğitim mekânlarının konforlu veya konforsuz olduğunu analiz etmek çok önemlidir. Öğrenciler, kalıcı bir şekilde öğrenebilmek ve yeteneklerini geliştirebilmek amacıyla, konforlu ve ergonomik olacak bir mekâna gereksinim duymaktadırlar. Optimum ergonomik ve mimari gerekliliklere göre tasarlanmış eğitim mekânları; öğrencilerin bedensel ve ruhsal açıdan olumlu gelişmesini destekler; algısal, duysal ve bilişsel gelişmesini hızlandırır, öğretici ve eğitici roller oynayarak olumlu davranışlarını pekiştirir ve kaza riskini azaltarak yaşamsal bir rol oynar (Tapkı & Canbay Türkyılmaz, 2018, s. 222).

Ergonominin eğitim kurumlarında gerçekleştirilmesi; öğrenci ve öğretmenin günlük yaşam ve çalışma şartlarının daha iyi bir duruma gelmesini sağlayacak, öğrencilerin fiziksel ve algısal ilerlemelerine yardımcı olacaktır (Alkan, 1982, s. 200). Ergonomik bir eğitim ortamı için öğrencilerin yaşı, bedensel özellikleri, algı düzeyleri gibi kriterlere uygun derslikler, atölye ve çalışma alanları yapılmalı ve böylelikle öğrencinin hem zihinsel hem de beden her hangi bir engelle karşılaşma oranı en aza indirilmelidir. Birey konforlu bir çalışma ortamında ilgisini öğrenmelerinin üzerine yoğunlaştırmakta ve eğitim verimliliğini

artırmaktadır. Ergonomik yapı aynı zamanda öğrenci-öğretmen arasındaki ilişkinin daha sağlıklı ve güvenli olmasını destekler. Bireylerin zamanla değişen vücut ölçüleri ve hareket yetilerine destek olabilecek ortam ve teçhizat ögesinin tasarımı temel alınmalıdır (Bilgiç, vd., 2016, s. 170).

Eğitim ortamlarının düzenlenmesinde uygulanan performans öğeleri Şekil 2'deki gibi ifade edilmiştir:

Şekil 1.2. Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesinde Uygulanan Performans Öğeleri

Kaynak: Yalçinkaya, B. (2012). Eğitim Ortamında Başarının Gizli Etkeni Ergonomi. *NWSA Education Science*, 7(2), 785-797.

1.2.3. Antropometri

Antropometri, insan bedeninin boyutlarıyla uğraşan bir bilim dalıdır. Tasarımı yapılan sistem veya ortamlarla ilgili kullanıcının ihtiyaç duyduğu donanımın, cihazların, çevresinin tasarlanmasında etkin olan, hareketli ya da sabit durumda beden ölçülerinin ve kapasitelerinin bilimsel ölçüm yöntemleri kullanılarak belirlenmesini amaçlar (Kayış & Özok, 1989, s. 2). Kişinin morfolojik özellikleri incelenerek değerlendirme yapılır. Her bireyin dolayısıyla toplumun kendine has antropometrik parametreleri vardır (Akın, 2013, s. 6).

Bir ürün veya çevrenin ergonomik olabilmesi için yaşam alanının ya da nesnelerin tasarlanmasında kullanıcı bireyin nitelik ve kapasitesine uygun şekillenmesi gerekmektedir. Örneğin günlük yaşamda birçok amaçla kullanılan

masa, kullanacak kişi ya da kişilerin boyutlarına göre olmalıdır. Böylelikle ürün beklenen performansı gerçekleştirebilecektir. Yaşam alanı ve nesneler olması gereken ergonomik yapıda tasarlanmazsa hedeflenen yaşam kolaylığına ulaşamaz. Bu sebeple ergonomik çevre ve ürünün temel şartı, kullanıcı bireylerin antropometrik boyutları doğrultusunda olmasıdır (Akın, 2013, s. 7).

1.2.4. Antropometrik Farklılıklar

Antropometrik boyutlar işlevsel (dinamik) ve yapısal (statik) olmak üzere iki grupta incelenmektedir (Oborne, 1995).

1.2.4.1. Yapısal (Statik) Antropometri

Bireyin sabit konumlarda beden boyutlarının ölçülmesi sonucunda elde edilen veridir. Ölçümler iki şekilde yapılmaktadır. Bunlar bir anatomiden diğer anatomik yapıya ya da uzayda statik bir noktaya göre gerçekleşmektedir. Mobilya boyutlarının belirlenmesi ve kıyafet bedenlerinin sınırlarının oluşturulması yapısal antropometrik verilerin kullanım alanlarına örnek verilebilir. Tablo 1’de farklı milletlerden seçilmiş antropometrik ölçüler verilmektedir (Dizdar, 2003, s. 40).

Tablo 1.1. Farklı Milletlerdeki Yetişkin İnsanlarda Boy Uzunlukları

Ülke	Boy Uzunlukları (mm)			
	Erkek		Kadın	
	5%’lik	%95’lik	5%’lik	%95’lik
ABD	1640	1870	1520	1730
Kuzey Avrupa	1645	1855	1510	1720
Japonya	1560	1750	1450	1610
Brezilya	1595	1810		
Afrika	1565	1790		

Kaynak: Dizdar, E. (2003). Ergonomik İş İstasyonu Tasarımında İlk Adım “Antropometri”. TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi, 4(14), 38-44.

1.2.4.2. İşlevsel (Dinamik) Antropometri

İşlevsel veriler sabit bir kaynak noktasına göre bedenin bir kısmının hareketlerini tanımlamaktadır. Bu antropometri ile bir insanın ileriye doğru ulaşabileceği en fazla mesafenin bilgileri elde edilebilir.

İnsanların vücut ölçüleri değişiklik gösterdiği için antropometrik veriyi kullanırken ortalama değer ile çalışılan küme içerisindeki değişim oranı gösterilmelidir. Bu sebeple antropometrik veriler yüzdelik gibi istatistiksel

rakamlarla ifade edilmektedir. Yüzdelikler beden boyutları belirli bir ölçüt olan nüfus yüzdesini gösterir (Oborne, 1995).

İnsanlar günlük yaşantı içinde bedenlerini konforlu bir şekilde kullanabilmelidir. Ortam donanımı, dekorasyon öğeleri, donatı gibi unsurların insan antropometrisine uyumlu olması mümkündür. Öğrencilerin zihinsel ve bedensel rahatlıkları başarılı bir kişi olmalarında etken olacaktır. Bu doğrultuda eğitim kurumlarında kullanılan mobilyaların antropometrik ölçüler dahilinde tasarlanması gerekmektedir. Ergonomik standartlara uymayan okul mobilyaları öğrenci sağlığını da olumsuz etkilemektedir. Öğrencinin yanlış bir duruşa sahip olması ve uzun süre oturma pozisyonunda kalması sırt, boyun ve belde ağrıların görülme oranını arttırmaktadır. Bu gibi olumsuz durumlar öğrencilerin öğrenmelerine karşı ilgi ve isteklerini, kişisel gelişimlerini ve kabiliyetlerini olumsuz etkilemektedir (Kurban, Tankut & Melemez, 2015, s. 288). Öğrencinin fiziksel ve zihinsel gelişimini olumlu yönde etkileyecek ortamlar, aletler, aygıtlar ergonomik koşullara göre düzenlenmelidir. Bu durum öğrencilerin kısa zamanda daha çok bilgi ve beceri edinmeye istekli ve kabiliyetli olmalarını mümkün kılacaktır (Tunay, Melemez & Dizdar, 2005).

1.3. Okulun Fiziki Alanları

Günümüz okullarında uygulamalı ve iş birliğine dayalı öğretim modelleri temel alınırken okulların fiziki durumu ve donanımının da yeterli desteği sağlaması beklenmektedir (Çağlar, 2001, s. 86). Okulun fiziksel olanakları kazanımlarla ve süreçle ahenk içinde olursa okuldan beklenen görevler yerine getirilebilir. Bu bakımdan öğrenme-öğretme ortamının başarısı, mekân tasarımlarının etkin olmasını zorunlu kılmaktadır (Yenice, 2013, s. 430). Baykal'a (1995) göre, çağdaş bir okul binası ve donanımının hedeflenen kazanımların uygulanmasını sağlayacak özelliklerde olmalı, eğitim kurumunda bulunan yönetici, eğitici ve öğrencilerin her türlü ihtiyacını karşılayacak alanların (laboratuvar, spor salonu, oyun ve tiyatro salonu, kütüphane, yemekhane vb.) bulunması gerekmektedir.

Eğitim kalitesinin nasıl iyileştirileceği düşünülürken okulun ortamını değiştirmenin olumlu etkisi göz önünde bulundurulmalıdır. Fiziksel ortam, okullarda ikinci eğitici olarak kabul edilebilmektedir. Çünkü mekân, farklı

yaşlardan insanlar arasındaki hoş ilişkileri organize etme ve teşvik etme, değişiklikler sağlama, seçimleri ve etkinlikleri teşvik etme ve farklı türde sosyal, bilişsel ve duygusal öğrenmeyi ateşleme potansiyeline sahiptir. Okul içindeki alan, içindeki insanların fikirlerini, değerlerini, tutumlarını ve kültürlerini yansıtır (Sanoff, Pasalar & Hashas, 2001, s. 1).

1.3.1. Okulun Konumu ve Arsası

Okul binasının yapılacağı alanın belirlenmesinde, o yerin nüfusu ve öğrenci çevresi temel özelliklerdendir. Okul, öğrencilerin rahatlıkla ulaşım sağlayabileceği bir noktada yer almalıdır. Bunun yanı sıra öğrencilerin yaşları, ulaşım durumu, beslenme vb. imkânlar ile iklimsel özelliklere de dikkat edilmelidir. Nüfusun çok olduğu alanlarda, okul ortamının büyük olması gerekmektedir. Okul binalarının kuruldukları yer hakkında dikkat edilmesi gerekenler şu şekilde sıralanabilir (Karakütük, 1994, s. 73-76):

1. Okul binasının yapılacağı bölgenin nüfus özellikleri önemsenmelidir. Bölgenin nüfus özellikleri, olası nüfus artışı, bölgedeki toplumsal, ekonomik planlamalar ve bu unsurların beraberinde getireceği yeni durumlar göz önünde bulundurularak planlama yapılmalıdır.

2. Okulun konumunun sağlık kurumları, eğitim ve ulaşım açısından kullanışlı ve öğrencilerin rahatlıkla ulaşım sağlayabileceği bir bölgede olmasına dikkat edilmelidir.

3. Okulun bulunduğu yer için güvenlik önemlidir. Binaların yapımı su basması, deprem vb. doğal afetlerden korunma imkânı olabilecek, fay hatlarından, sağlık bakımından tehlike barındıran çöplük, dere kenarı, kanalizasyon ve su kanallarından uzak alanlar seçilmelidir.

4. Okul bölgesi belirlenirken iklimsel özellikleri, hâkim rüzgâr yönleri göz önünde bulundurulmalıdır. Kayalık ve bataklık gibi alanlar ya tercih edilmemeli ya da okul yapımı için uygun hale getirilmelidir. Okulun arsa yapısı bitkilerin yetişmesine uygun nitelikte olmalıdır.

5. Okul, yoğun ve gürültülü ana caddelerin olduğu bir konuma kurulmamalıdır. Ancak okulun ana cadde üzerinde kurulması gerekiyorsa giriş ve

çıkış kapılarının ana cadde yerine ara sokaklara ya da boş araziye doğru tasarımı yapılmalıdır.

6. Okul binası öğrenciler üzerinde olumsuz etkide bulunabilecek topluma açık alanlar ve alkol satışı yapılan yerlerden uzak bir alanda bulunmalıdır.

7. Okulun konumunun seçiminde konutlarla arasındaki uzaklığa dikkat edilmelidir. Enerji, kanalizasyon ve su altyapılarının kullanım durumu, çevrenin trafik yoğunluğu, konutlardan meydana gelebilecek kirlilik oranına bakılmalıdır.

8. Okulun arsası, hurdalık, üretim, onarım ve sanayi kuruluşlarının etki alanının uzağında tercih edilmelidir.

9. Hastane, ibadet yeri, itfaiye, karakol gibi yapıların okul ortamına yakın olmasının olumlu olduğu kadar olumsuz etkileri de mevcuttur; siren sesi, dikkat dağıtıcı unsurlar, gürültü oluşması açısından eğitim kurumuna olumsuz etkileri olabilmektedir. Bunların yanı sıra mezarlık, havaalanı ve ulaşım istasyonları gibi fiziki ve psikolojik hasar verebilecek yapıların okul binasının uzağında ya da olumsuz etki oluşturmayacak bir mesafede olması gerekmektedir.

Eğitim kendine has ortamlarda meydana getirilmelidir. Öğrenme, sabit ve pozitif bir ortamda oluşur. Yeterli düzeyde ısınma, havalandırma ve aydınlanmanın sağlanamadığı, estetik beklentilere hitap etmeyen, iklim şartlarına uymayan bir eğitim kurumunun ya da olumsuz davranışlarla çevrelenmiş aile yapısı ve toplumun öğrencide bıraktığı olumsuz etkiyi hiçbir kabiliyetli öğretmen tam olarak ortadan kaldıramaz (Alıcıgüzel, 1979, s. 61).

Eğitim ortamları için gerekli görülen, öğrenci performansında etkileyici unsur olan ve alanyazında vurgulanmış bazı yapısal nitelikler aşağıda açıklanmaktadır (Yalçın, 2021, s. 405):

Doğal Aydınlatma: Öğrencilerin öğrenmelerinde görsel algılama diğer duyulara oranla daha etkilidir. Sürdürülebilir okul yapılarının önemli niteliklerinden birisi gün ışığından en uygun şekilde faydalanmasıdır. Bu yapılar gün ışığını kullandıklarından yapay ışık kullanımı azalmakta ve enerji tasarrufunu, öğrencinin verimini arttırmaktadır (Djalilova & Şahin, 2019, s. 47).

Isıtma ve Soğutma Sistemleri: Isıtma-soğutma sistemlerinin öğrenci ve öğretmenler üzerinde fiziksel ve ruhsal etkisi vardır. Örneğin eğitim ortamının standart düzeyden daha sıcak olması bireyin derse karşı ilgisinin kaybolmasına ve dikkatinin dağılmasına neden olmaktadır. Eğitim ortamının sıcaklığının düşük olması ise bireyin dikkatini ortamın ısınmasına yönlendirmektedir. Bunların yanı sıra ortam ısıısının belirli düzeyin altında veya üstünde olması sağlık problemlerine de neden olabilmektedir (Kocabaş & Bademcioğlu, 2016, s. 185).

İç Hava Kalitesi: Okullardaki havalandırma yetersizliği, oksijen oranının az olması, karbondioksit ve nem miktarının yüksekliği, kirlilikten meydana gelen tozlanma gibi etkenler de iç hava kalitesini negatif yönde etkilediği görülmektedir (Bulgurcu & Coşgun, 2005, s. 602). Özellikle şehir merkezinde yer alan okullar yoğun bir hava kirliliği ile karşı karşıya kalmaktadır. Günümüzde insanlar zamanlarının büyük bir bölümünü kapalı ortamlarda geçirmektedir. Bu ortamlarda yeterli ve verimli havalandırma kullanılmadığı takdirde bireylerde çeşitli hastalıklar oluşmaktadır. Olumsuz ortam şartlarına karşı çocukların yetişkinlere oranla daha hassas olduğu ve yetişkinlere göre daha fazla hava teneffüs ettiği görülmektedir. Bu durum eğitim kurumlarında iç hava kalitesinin önemini vurgular niteliktedir (Tavşan & Yanılmaz, 2019, s. 369).

Akustik Konfor: Bir kaynaktan yayılan sesin akustik nitelikleri değişmemekte ancak mekânın özellikleri doğrultusunda alıcı tarafından algılanan ses farklılık göstermektedir. Farklı bir ifadeyle alıcı ve kaynak arasındaki etkileşimde mekânın özellikleri sesin algılanmasında önemli rol oynar. Akustik konfor; “konuşmanın anlaşılabilir düzeyde olduğu, gerekli durumlarda konuşmanın kişiselleştiği, seslerden kaynaklı sıkıntı oluşturmeyen ve zihni yormayan çevre özelliği” olarak ifade edilmektedir (Özçetin vd., 2018, s. 469).

Renklendirme: Renkler çevreyi anlamlı hale getirme ve algılamada kullanılan etkin bir yaşam ögesidir. Okul binaları da öğrencilerin hayat tarzlarını ve zevklerini oluşturduğu yerlerden birisi olduğundan öğrenme alanlarının renkleri önemlidir. Eğitim kurumlarının renklendirilmesi okulun görselliğini etkilemektedir. Örneğin yüksek tavanlı mekânlarda koyu renkler kullanarak tavan alçaltılabilir ya da küçük mekânlarda açık renkler tercih edilerek daha ferah ve

geniş bir görünüm elde edilebilir. Örneklere de bakıldığında renklerin bireylerin algılarını önemli ölçüde etkilediği görülmektedir (MEB, 2011, s. 10-11).

Öğrenme ortamlarının renklerinin uygun tercih edilmesinin yararları şu şekilde sıralanabilir (Yalçinkaya, 2012, s. 793).

- Algılama kolaylaşır ve stres, yorgunluk azalır,
- Monotonluğun kırılmasıyla çalışma veriminde artış görülürken hatalar azalır,
- Bireyin morali yükselir ve başarı duygusu çalışma isteğini artırır,
- Düzeni ve güvenliği sağlayan renklerin uygulanması ile kaza tehlikelerinin önüne geçilir,
- İş akışının düzenlenmesinde etkin rol oynar,
- Değişik fonksiyona sahip birimlerin birbirinden farklı renk ve sembollerle ifade edilmesi algılamayı basitleştirir,
- Enerji verici renk ve ışıklandırma seçimi bireylerin molalarda dinlenme oranını artırır.

1.3.2. Okul Binasının Mekânları

Ülkemizde okul binalarının yapımıyla ilgili net bir standart olmamasına karşın ideal olarak görülebilecek bir okul yapısında bulunması gereken mekânlar şu şekilde belirtilmektedir (Vural & Sadık, 2003, s. 17):

Eğitsel Alanlar: Derslik, teknik atölye, müzik odası, toplantı salonu, tören salonu, kütüphane, spor salonu.

İdari Alanlar: Müdür ve müdür yardımcısı odası, öğretmenler odası, uzman odası, ofis, teknik personel odası.

Servis Alanları: Kitap satış yeri, otopark, kantin, yemekhane, revir.

Erden'e (1998, s. 60) göre bir okul binasının sahip olması gereken özellikler şunlardır:

- Okul binaları genel görünümü ile öğrencilerde güven duygusunu uyandırmalı. Bina bakımlı, temiz ve sağlam bir yapıda olmalıdır.

- Binaların kapasitesi öğrenci oranı ile uyumlu olmalı, okul içinde öğrencilerin farklı faaliyetler için kullanabilecekleri bir bahçe yer almalıdır.
- Bina yapısında dersliklerin yanı sıra minimum bir fen ve bilgisayar laboratuvarı, kütüphane yer almalıdır.
- Okullardaki tuvalet ve lavabo sayısı öğrenci miktarına göre düzenlenmelidir.
- Okul mobilyaları öğrencilerin antropometrik ölçüleri kapsamında hazırlanmalıdır.

1.3.3. Yönetim Mekânları

Yönetim mekânları müdür odası, genel idari ofis, müdür yardımcısı odası, öğretmenler odası, arşiv ve eğitim uzmanlarının yer aldığı kısımdır. Okul binasının bu bölümleri gürültü ve öğrenci yoğunluğundan uzak, ana girişten rahatlıkla ulaşılabilir bir şekilde tasarlanmalıdır. Yönetim mekânlarının ıstık, ısı ve havalandırma özellikleri yeterli düzeyde olmalıdır. MEB İlköğretim Yapıları El Kitabı'na (1997) göre yönetim mekânları hakkında şu şekilde bilgiler verilmiştir:

Müdür Odası: Yönetimsel faaliyetlere ilişkin kararların alındığı ve yönlendirmelerin yapıldığı yerdir. Müdür odası, idari işlerin hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesi amacıyla müdür yardımcısı ve diğer yönetim mekanlarına yakın bir konumda yer almalıdır. Yöneticinin gerektiğinde farklı kişilerle (öğretmen, veli, kurum temsilcileri vb.) toplantılar gerçekleştirmek için bir alanı olmalıdır. Ayrıca fotokopi, faks gibi ofis araç gereçleri ile donatılması gerekmektedir.

Müdür Yardımcısı Odası: Müdülden sonra eğitim kurumundaki en yetkili ve sorumlu kişilerdir. Okulun mekânsal büyüklüğüne göre başmüdür yardımcısı ve müdür yardımcısı farklı odalarda bulunabilmektedir. Müdür yardımcısı için de gerekli araç gereç ve aletlerin donatımı yapılmalıdır.

Genel İdari Ofis: Okulda bulunan personel ve öğrenci işleri, hesap, teknik hizmetler ve temizlik hizmetlerinin yürütülmesi adına tasarlanmış mekânlardır. Donatım olarak bilgisayar, evrak dolapları ve görev masaları, faks, fotokopi makinesi bulunmaktadır.

Öğretmenler Odası: Öğretmenlerin ders zamanları dışında dinleme, birbirleriyle iletişim kurma, paylaşımda bulunma, derslerle ilgili hazırlık yapma gibi ihtiyaçlarını giderdikleri mekânlardır. Öğretmenler odasının okul binasındaki konumu hem dersliklere hem de yönetim birimlerine yakın bir yer olarak tercih edilmelidir. Çok katlı okul binalarında her katta bir adet öğretmenler odası olması tercih edilmektedir. Odanın içerisinde öğretmenlerin derslere hazırlık yaparken faydalanabileceği bilgisayar ve yazıcının bulunduğu çalışma alanı, koltuk, masa sandalye, eşya dolabı gibi temel donatım malzemeleri bulunmaktadır. Odanın büyüklüğü okul bünyesinde yer alan öğretmenlerin sayısına göre belirlenmelidir.

Eğitim Bilimleri Uzmanları Odası: Okulda görev yapmakta olan eğitim bilimleri uzmanlarının kullandıkları mekânlardır. Takım çalışmasının gerçekleştirilmesi için uzmanların grup halinde oturmaları faydalı görülmektedir. Her bir uzman için özel masa ve donanım yer almaktadır. Uzmanlar arasından rehberlik ve psikolojik danışmanların mekânları, görevlerinin özelliği dolayısıyla farklı bir oda olarak düzenlenebilmektedir.

Arşiv: Okulda kullanım dışında yer alan malzemelerin bulunabileceği, saklanacağı mekânlardır. Okul binasının imkânlarına göre ve belirli bir sistematik yapı oluşturularak araç odasıyla beraber ortak bir alan olarak düşünülebilmektedir.

1.3.4. Eğitim-Öğretim Mekânları

Bu alanda eğitim öğretim alanlarının özelliklerine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

1.3.4.1. Derslikler

Derslik (Sınıf), okul binasında eğitim öğretim faaliyetlerin yapıldığı ortamdır. Eğitim amaçlarını yerine getirmek için sınıf ortamının eğitim öğretim faaliyetlerine uygun düzenlenmesi gerekmektedir. Uygun bir şekilde yapılandırılmış bir sınıf ortamında, öğrencilerin güdülenmesi artar. Sınıfın düzeni, yapılacak aktivitelerin belirleyicisi olarak görülebilir, öğrencilerde iş birlikli çalışma isteği oluşturabilir. Dersliğin fiziksel durumu, öğrenmenin çerçevesidir, öğrenmeye katkıda bulunur ya da problem oluşturur. Eğitimde yer alan geleneksel ortam sınıftır. Eğitim yapılanmalarından, düzenlemelere ve mekânın kapsamından içinde yer alan aletlere kadar uzanan değişimler eğitimde farklı bir ortam

anlayışını sunmaktadır (Alkan, 1997, s. 26). Öğretmenler, kazanımlar doğrultusunda öğrencilere belirli yaşantıları edindirmeli ve bunu gerçekleştirmek içinde eğitim ortamını kazanımların edinimini destekleyici nitelikte düzenlemelidir (Çilenti, 1979, s. 85). Öğrenmelerin beklenen düzeyde olabilmesi için eğitim ortamının öğrenme yaşantılarını en kapsamlı şekilde iletebilecek nitelikte olması gerekmektedir (Alkan, 1979, s. 19).

Eğitim alanlarında, sınıfın oturma düzenini sınıf mevcudu, sınıfın yapısı, masa ve sıra gibi mobilyaların hareket esnekliği gibi birçok faktör etkilemektedir. Verimli bir eğitim alanı için sınıf eşyalarının hareketli olması, gerekli durumlarda konumlarının değiştirilebilmesi faydalıdır. Öğrencilerin sınıftaki oturma düzenleri; dersin kazanımına, öğretimde kullanılan yöntem-teknik ve materyallere göre planlanmalıdır. Oturma düzenleri ile derste yararlanılan yöntem arasında kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır (Baytekin, 2004, s. 171).

Dersliklerin düzenlemesi yapılırken ilköğretim-ortaöğretim okul dersliklerinin 2,60 m aralıklarla ayarlanan üç açıklıktan oluşturulması, derslik genişliğinin 7,00 m yapılması gerekir. Dersliklerin düzenlenmesi, öğrencilerin sol taraftan ışık alacağı biçimde yapılmalı, iki derslik arasında bulunan duvar kalınlığı en az 20 cm olmalıdır (MEB, 2010).

1.3.4.2. Laboratuvarlar

Laboratuvar çalışması, genellikle öğrencilerin zihinlerinde oluşturduğu bilginin kullanımını ve önceki öğrenmelerden yola çıkarak yeni bilgiye ulaşmalarını sağlayan çalışmalardır. Farklı bir ifadeyle öğrenciler adeta bir bilim adamı gibi problemleri irdelemektedir. Bu kapsamda, öğrenciler önceki öğrenmelerini uygulama fırsatı bulurken yeni bilginin edinilmesinde bilimsel süreç becerilerinden faydalanır. Laboratuvarda yapılan fen etkinliklerinin öğrencilere kattığı faydalardan bazıları şunlardır (Aydoğdu & Kesercioğlu, 2005, s. 144):

- Fen etkinlikleri öğrencilerin deneyim sağlayarak, yaşayarak öğrenmelerini sağlar.
- Bilgi düzeylerini artırır.
- Gözlem ve deney kabiliyetlerini geliştirir.

- Çevrelerine karşı daha dikkatli ve duyarlı olmalarını sağlar.
- Problem çözme yetilerini geliştirir.
- Günlük yaşantılarıyla ilgili araç, gereç ve malzemeyi, bunların özelliklerini tanımlarına olanak verir.
- Merak duygusu oluşturur.
- Dil gelişimine destekçi olur ve mantık yürütme yetilerini geliştirir.
- Farklı konularda düşüncelerini ifade edebilmesini, görüşlerini öğretmen ve sınıf arkadaşlarıyla tartışabilmesini sağlar.
- Yaratıcı düşünme becerisini kazandırır.
- Nesnelerin ortak nitelikleri ve farklılıkları arasında ayırım yapabilmesini sağlar.

1.3.4.3. Atölyeler

Atölyeler, informal öğrenme ortamlarından biridir. Bilginin aktarılması ve beceri kazanımı açısından ortak bir eğitim şeklidir (Yavaş, 2019, s. 18). Atölye çalışmaları klasik eğitim modellerinden farklı olarak öğrencilerin etkileşim halinde oldukları, takım çalışması ve iş birliğini esas alan uygulamalardır (Töre, 2017, s. 138).

Atölye etkinlikleri grup olarak yapılmaktadır ve çocukların dâhil olduğu alanların özenle tasarlanması gerekmektedir. Etkin bir atölye için eğitim alanının her aşamasının düzenlenmesine dikkat edilmelidir (Yavaş, 2019, s. 18). Atölyeler sınıftan farklılık gösterir. Özgür düşüncenin ortaya çıktığı ve yaşantıya döküldüğü, klasik ve çağdaş sanatların tanındığı, tartışıldığı, eleştirilerinin yapıldığı yerdir. Atölyelerde sanatın değerlendirilmesi ve kavratılması mümkündür. Atölye ortamlarının öğrenci üzerindeki faydaları maddelerle açıklanmıştır (Bulut, 2001, s. 83):

- Kişinin kabiliyetini keşfetme imkânı sunar
- Özgün fikir üretme alanı elde ederler
- Düşüncelerini savunma, eleştiri yapma becerileri edinirler
- Sanata karşı merak duygusu uyandırır
- Grup çalışmaları paylaşım duygusunu aşılar.

1.3.4.4. Spor Salonları

Voleybol, futbol, basketbol vb. spor faaliyetlerinin yapılması adına tasarlanan eğitim mekânlarıdır. Beşten fazla dersliği bulunan okullar için 200 metrekairelik spor salonuna gereksinim duyulurken, standart bir spor salonu 400 kişilik oturma kapasitesine sahip olmalıdır. Spor salonları hem okul binalarının bodrum katı düzenlenerek hem de okuldan ayrı bir yapı olarak hazırlanabilmektedir. Salonun içerisinde araç gereçlerin bulunduğu bir depo, kız ve erkek öğrenciler, öğretmenler için giyinme odaları bulunmalıdır (Özaktan, 2014, s. 26).

1.3.4.5. Çok Amaçlı Salonlar

İnsanların topluluk olarak bir araya geldiği beden eğitim, drama, folklor gösterileri, toplantı ve seminerlerin düzenlendiği, sosyal etkinliklerin gerçekleştirildiği eğitim-öğretim mekânıdır. Gerek duyulduğunda önemli sınavlar ya da kutlamalar, düğünler için de kullanılabilir. Salonun duvarında basketbol potası, tırmanma halatı, atlama kasası vb. araç gereçler yer almalıdır. Çok amaçlı salonların giriş kısmı, otoparkı ve servis alanı ayrı olmalıdır. Okul bahçesine girildiğinde yapı fark edilmeli ancak eğitim ortamlarından uzakta düzenlenmelidir. Bağımsız giriş-çıkışa sahip, 500 kişi kapasiteli ve oturma gruplu bir dinlenme yeri olmalıdır. Salonun sahne bölümünde, soyunma odaları, projeksiyon alanı ve depoya yer verilmelidir. Sahne tasarımında döşemelerin izleyicilerin görmelerini kolaylaştırıcı şekilde eğimli yapılması gerekmektedir (Özaktan, 2014, s. 25).

1.3.4.6. Okul Müzeleri

Okul müzelerinin odak noktasında öğrenciler yer alırken temel hedefi de okulda yapılan eğitim programına destek olmaktır. Okulun bir odasında, koridorun bir kısmında veya dolapta kurulan okul müzeleri, birçok alanı desteklemekte olan sanat tarihi, doğa ve fen bilimleri, arkeoloji, etnografya ile ilgili orijinal ürün ve araç gereçlerin kopyalarından meydana gelen koleksiyondur (Tezcan, 1998, s. 15).

Okul müzesi, çevreyi tanıtma alanı; okulun çevre ile etkileşim içinde olmasının bir parçasıdır. Çevrenin tanınması gereken niteliklerinden okula

taşınabilenler bu bölümde bulunur. Çevreye özgü yaşam şeklini gösteren görseller, ev eşyaları, okulda bulundurulabilecek tarihi eserler, madenler, doldurulmuş hayvanlar, tarım ürünleri, bitkiler, gelenek-göreneklerle alakalı örnek nesneler vb. bulundurulmalıdır (Başaran, 1994, s. 147). Öğrencilerin yaptıkları ürünler, kartpostallar, kazanılan ödül ve resimleri, gezilerden toplanan doğa parçalarıyla okul müzelerinin içeriği zenginleştirilir. Ancak öğrenciler müzeye katılımında desteklenmeli, düzenleme ve saklama konusundaki ilgileri arttırılarak bir değer kazandırılmalıdır (Tezcan, 1998, s. 16).

1.3.4.7. Okul Kütüphaneleri

Okul kütüphanesi, eğitim-öğretim için gerekli bilgilerin kaynağını toplayan, derleyen ve hizmetleri aracılığıyla öğretim hedeflerinin gerçekleştirilmesine katılan kuruluş olarak tanımlanmaktadır (Önal, 1985, s. 5). Farklı bir tanıma göre “ilk-ortaöğretim seviyesindeki dersleri destekleyen ve öğrencilerin kişisel ilgi alanlarını kapsayan bilgi kaynaklarını bulunduran, bu kaynakları yönetici, öğretmen ve öğrencilerin yararlanabilmesi için sunan kütüphanedir” (Atılgan, Subaşıoğlu & Gürdal, 2005, s. 29). Baysal (1989, s. 79), okul kütüphanesinin hedeflerini şu şekilde ifade etmektedir:

- İlk ve ortaöğretim kurumlarında ders programlarını destekleyici nitelikte olma
- Öğrencilerin bireysel okuma ihtiyaçlarını giderme
- Öğrencilerde okuma sürekliliği yaratmak ve kalıcılaştırmak
- Kitaplar ve kütüphanelerden nasıl faydalanacağını öğrenmek
- Kütüphane ortamının yaşantısından kaynaklı toplumsal davranışlarda güçlendirme

Okul kütüphanesi eğitim-öğretimin ayrılmaz bir unsurudur. IFLA/UNESCO Okul Kütüphanesi Bildirgesi’nde “Okul Kütüphanesinin Görevleri” şu şekilde açıklanmaktadır (Yılmaz, 2015, s. 262):

- Okul kütüphanesi, okulda bulunan her bireyin her çeşit şekil ve araçlardaki bilginin aktif kullanıcıları ve eleştirel düşünenleri olmasını sağlayan eğitim hizmetlerini, kitapları ve verileri sunar.

- Kütüphane görevlisi edebi kaynakların, belgelerin, basılı ve elektronik kaynakların kullanımına bireyleri teşvik eder.
- Öğretmen ve kütüphaneci iş birliği sonucunda öğrencilerin okuryazarlık, problem çözme, okuma, yeni bilgi edinme, bilgi ve etkileşim teknolojileri ile ilgili kabiliyet düzeylerinin arttığı görülmüştür.
- Okullardaki kütüphane hizmeti, okul bünyesindeki her bireye hiçbir ayırım gözetmeksizin (yaş, dil, din, ırk, meslek, milliyet vb.) eşit bir şekilde sunulmalıdır.

1.4. Akademik/Mesleki Öğretimde Eğitim Ortamının Önemi

Günümüzde öğrencilerin edindiği bilgilerin niteliği kadar öğretim ortamı ve eğitim aşamasındaki iletişim şekli de önem taşımaktadır. Bu sebeple okul niteliğine bakıldığında üç kavram karşımıza çıkmaktadır. Bu kavramlar öğrenci başarısı, verim ve kalitedir. Etkin bir okul, okul amaçlarının planlanan şekilde gerçekleştirilmesiyle mümkündür. Bu bakımdan okul kalitesi bütünselliği ifade etmektedir. Kaliteli bir okul ortamı hem etkin bir fiziksel mekân yapısı hem de verimli bir eğitim-öğretim alanına sahip olmalıdır (Kalfa, 2005, s. 4).

Eğitim ortamı, eğitim faaliyetleri için ayrılan alanın niteliklerini belirtir. Masa, dolap vb. araç-gereçlerle, boş alanlar, ortamın ısı, ışık yapısı gibi faktörler fiziksel değişkenleri oluşturmaktadır. Öğretmen ve öğrenci ilişkileri bu fiziksel değişkenlerden etkilenmektedir. Bu yüzden eğitim faaliyetlerinde ortam düzeni çok önemlidir. Sınıf içindeki araç-gereçler bireyle birleştiğinde değer kazanmakta ve eğitime faydalı olduğu sürece işlevsel olmaktadır. Bu bakımdan fiziksel ortamla bağlantılı her değişken öğretime destek ve engel olabilmektedir. Eğitim ortamında sadece var olan nesneler değil, nesnelerin düzeni, görünümü de bireyler üzerinde etkilidir. Sınıf ortamının etkin bir biçimde tasarlanmış olması, öğrencilerin beraber çalışma alışkanlıklarının artmasına, arkadaş ilişkilerinin gelişmesine, öğretmenlerinin sınıf yönetimini sağlamasına katkıda bulunabilir. Eğitim türü ve seviyesi, dersin hedefleri gibi değişkenlere göre tasarlanmış sınıf, öğrencilerin güdülenmelerini sağlamaktadır. Yapılandırılmış bir eğitim ortamı, sınıfta bulunan fiziksel niteliklerin amaca göre tasarlanması olarak tanımlanmaktadır. Okullarda var olan imkânlar ölçüsünde düzenlenecek en uygun derslik ortamının sağlanması hedeflenmelidir. Çünkü fiziksel ortamın uygunluğu, verimli eğitim sürecinin ayrılmaz bir ögesidir (Uludağ & Odacı, 2002, s. 5-6).

Çocuklar, çevrelerindeki faktörlerden çok çabuk etkilenmektedir. Çevrelerini daha çabuk algılamakta ve hafızalarına yerleştirmektedirler. Bu bağlamda okul, öğrencilerin ev ortamları ve ailelerinden sonra en çok etkilendikleri mekândır (Yürekli & Yürekli, 2002, s. 11).

1.5. Türk Eğitim Sisteminde Okulların Fiziki Sorunları

Bu bölümde okullarda görülen fiziki sorunlardan alt başlıklar altında açıklanmıştır.

1.5.1. Dezavantajlı Bölgelerde Okullaşma Oranının Yetersizliği

Ülkede demokrat ve insan haklarına uyumlu siyasal ve toplumsal düzenin kurulup geliştirilmesinin yolu eğitimden geçmektedir (Özyılmaz, 2013, s. 3). Eğitim, uzun vadede ürün ortaya çıkarmaktadır. Ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişimini sağlayan insan kuvvetini hazırlayan birim olarak, zamanla ekonominin ana yatırımı şekline gelmektedir. İnsanlar eğitim aracılığıyla ortaya çıkan ya da çıkma ihtimali olan problemlere karşı hazırlıklı olur. Eğitim değişimin hızını artırır, değişim sürecinin algılanmasında yardımcı olur. Bu sebeple ülkemizde eğitime ve teknolojik gelişmelere daha çok önem vermeliyiz. Günümüzde eğitimin önemine karşında bu alanda bazı problemlerimiz (okuldan ayrılma, devam sorunu, yetersiz kaynak, bölümün işlevselliğinin kaybolması, eğitim bütçesi vb.) bulunmaktadır. Bu problemler çözüme kavuşturulmadıkça eğitim sistemindeki gelişim ivmesinin istenilen düzeyde olması mümkün olamayabilir (Habacı vd., 2013, s. 313).

Toplumlar halinde yaşamakta olan insanlara bakıldığında çocukların biyolojik varlığını koruma, geliştirme ve sosyal yaşam içerisinde etkin bir birey olma adına eğitim görmeleri şarttır. Bundan dolayı oluşan problemler giderilmeden yeni gelişme ve değişimlere uyum sağlamak zor bir durum halini alacaktır. Söz edilen problemlerden birisi ise okullaşma oranının düşük düzeyde olmasıdır. Eğitimin hedefi, kişiyi içinde bulunduğu topluma ve etkileşimde olduğu dünyaya adapte bir üye yaparak gerekli bilgi ve donanıma sahip olmasını sağlamaktır (Buluç, 1997, s. 1-2).

Eğitim her yaştan birey için devamlılığı olması gereken bir süreçtir. Öğrencilerin okul deneyimleri ve bireysel gelişimleri bu eğitim süreci içerisinde

şekillenmektedir. Eğitimin gerekliliği, kişiyi dışarıdaki olumsuzluklardan koruma, sosyalleşme ortamı sağlama, bilgi ve yeti kazandırma, yaratıcılıklarını ve özgüvenlerini geliştirme vb. şeklinde ifade edilebilmektedir (Şişman, 2002, s. 13).

Dezavantajlı bölgelerde, kırsal yerleşim alanındaki ekonomik sorunlar eğitimin önüne geçmektedir. Çocukların eğitime devam edebilmesi için yeterli maddi imkânı bulunmayan aileler, özellikle kız çocuklarını okula göndermemekte, küçük yaşta evlendirerek yaşamına devam etmektedir. Erkek çocuklarını ise yine belirli bir eğitim kademesinden sonra devam ettirmeden ailenin geçiminin sağlanabilmesi adına tarım faaliyetlerinde ya da bölgesel işlerde çalıştırmaktadırlar. Çocukların gelişiminde önemli role sahip olan ebeveynlerin eğitim almış olmaları, gelecek kuşakların dezavantajlı bölgelerin kalkınmasına katkı sağlayacak şekilde eğitim-öğretimden faydalanmalarını mümkün kılmaktadır. Ancak bölgelerin problemleri yalnızca eğitim ortam ve imkanları ile çözülememektedir. Bölgesel kalkınma projeleri ile hem ekonomik hem de eğitim açısından bölgenin problemleri giderilmeye çalışılmalı ve gençlere eğitim yolları açılmalıdır (Çolak, 2009, s. 74).

Ülkemizde kız ve erkek çocukları arasındaki okullaşma oranı da önemli bir sorundur. Özellikle ilköğretim kademesinden sonra kız çocukların okullaşma oranında düşüşler görülebilmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı, kız çocuklarının okullaşma oranlarını arttırmak adına projeler uygulamışlardır.

Kız Çocuklarının Okullaşma Oranının Artırılması Projesi-I: Kadının sosyal ve ekonomik yaşamda daha çok rol almasını amaçlayan politikalarla hazırlanan proje; eğitim kalitesinin yükselmesi, eğitim ve iş sektörü arasındaki ilişkinin güçlenmesi ve kız çocuklarının eğitime her aşamada katılımının artırılmasını amaçlayarak ilk ve orta öğretim seviyesindeki okullaşma oranlarının artması, devamsızlık oranlarının düşürülmesi, öğrencilerin beceri düzeyleri artırılarak iş gücüne dâhil edilmeleri, ailelerin eğitimin gerekliliği konusunda bilinçlendirilmeleri hedeflenmektedir (MEB, Türk Eğitim Sisteminin Örgütlenmesi, 2011, s. 32).

Dezavantajlı bölgelerde okullaşma oranını etkileyen bir başka unsur da okulun fiziksel yapısı, öğretmen açığı olarak belirtilebilir. Özellikle yeni gelen

öğretmenlerin bölge şartlarından dolayı kalmak istememesi, öğretmenlerin birleştirilmiş sınıflarda görev almaları, eğitici ve öğretici arasındaki iletişim problemi, bölgede tecrübeli yöneticilerin az olması eğitim faaliyetlerini olumsuz etkilemektedir. Bölgelerin olumsuz iklim koşulları, güvenlik endişesi eğitimcilerin önünde engel teşkil etmektedir. Çevresel etkenler dışında okul yapılarının iyi durumda olmaması, okul bölgelerinde öğretmenler için kalacak yer problemlerinin yaşanması, ulaşım ve temel ihtiyaçları karşılamada zorluklar çekilmesi, ailelerin ekonomik ve beşerî şartlar dolayısıyla okul-veli etkileşiminden uzak olmaları olumsuz etmenlerdir (Çolak, 2009, s. 85).

1.5.2. Sınıf Mevcut Sayısı

Eğitim sistemimizde farklı pek çok sorun meydana gelmektedir. Bu sorunlardan birisi de okullaşma oranının yetersizliği ve sınıf mevcutlarının kalabalık olmasıdır. Bir sınıfa düşen öğrenci sayısı ilköğretimde 56, lisede ise 52'dir (Sarp, 2000, s. 14). Türkiye'de nüfus 1980'li yıllardan itibaren şehirlere doğru yönelmiştir. Şehirlerde kendi yaşam alanını bulmaya çalışan ve bu ortamı tam olarak sağlayamayan bireylerin yeni bir yerleşim şekli ortaya çıkarması ve gecekondü sayısının artması nüfus baskısını arttırmıştır (Yıldırım, 2003, s. 200). Nüfus yoğunluğu fazla olan, okul binalarının yeterli olmadığı şehirlerde sınıf mevcutlarının kalabalık olması ve ikili öğretimin standart bir uygulama şekline gelmesi eğitimi olumsuz olarak etkilemektedir (Tezcan, 1998, s. 112). Okul sayılarının yetersiz olması, okullardaki ve sınıflardaki öğrenci sayısının yüksek olmasına, kalabalık derslikler de eğitimin özelliği ile ilgili yeni problemlere sebep olmaktadır (Öğülmüş & Özdemir, 1995, s. 261). Yapılan çalışmalar, akademik başarı ve sınıf mevcudu arasında bağlantı olduğunu, sınıf mevcudunun az olduğu dersliklerde akademik başarı ve öğrenimin, sınıf mevcudunun kalabalık olduğu dersliklere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir (Uludağ & Odacı, 2002, s. 153).

Sınıf yönetimi çok boyutlu ve uzun uğraşlar isteyen bir iştir. Kalabalık bir sınıfla öğrenim yapmak, yapılacak etkinlikleri detaylıca planlamak, gerçekleştirmek ve sınıfı her an takip edebilmek kolay değildir (Balkı, 2003, s. 26). Bu yüzden kalabalık sınıflarda öğretmenin bütün sınıfı kontrol altında tutabilmesi mümkün değildir. Sınıfta eş zamanlı farklı olaylar meydana geldiği

düşünüldüğünde gerekli düzeyde kontrol sağlanamadığı takdirde öğrenme etkinliklerinden uzaklaşmalar görülebilmektedir (Öztürk, 2003, s. 138).

Sınıf mevcudu on altının altında olan dersliklere küçük, on altı ve yirmi beş arasındaki dersliklere orta, daha çok öğrenci bulunduran dersliklere ise büyük sınıf denebilir. Sınıfın büyüklük durumu, derslerin, tekniklerin ve sınıf imkânlarının değişimiyle farklılaşabilir. Sınıf mevcudunun az olması ile öğrenci-öğretmen başarısı arasında bağlantı bulunmaktadır. Bu bağlantı, öğrenci sayısında artış oldukça daha çok belirginleşmektedir (Başar, 1999, s. 118). Öğrenci sayısının az olduğu dersliklerde daha fazla öğretim yöntem ve tekniğine yer verilmektedir. Sınıfların kalabalık olmamasının faydalarından birisi de öğretmene kolaylık sağlamasıdır. Sınıf mevcudu az olduğunda ek zaman kullanma, az kaynakla öğrenimi sağlayabilme, her öğrenciye yeterli zaman ayırabilme, öğrencileri rahatlıkla takip edebilme, sınıf yönetimini etkin bir şekilde yapma fırsatı verir (Celep, 2002, s. 14).

Tablo 1.2. Öğrenci Davranışını Etkileyen Çevresel Faktörler

Fiziksel faktörler	Sosyal faktörler	Eğitimsel faktörler
Sınıftaki çalışma ve hareket alanı	Sınıf büyüklüğü ve düzeni ve eğitimsel güçlükler	Eğitimsel görev, eğitim zamanı
Oturma Düzeni	Öğrencilerin bireysel ya da grupla çalışması	Öğretmenin konuyu anlatım şekli
Materyallerin dağılımı	Sınıf kuralları	Çalışmaları ve anlatılan konuları yazma
Gürültü düzeyi	Öğretmenin, öğrencilerine davranışı Öğrencilerin akranlarına ve öğretmenlerine tavrı	Bir eğitim gününde ve derste gerçekleştirilen uygulama örnekleri

Kaynak: Bull, S. L., & Solity, J. E. (1996). Classroom management: Principles to practice, London and New York: Routledge.

Tablo 2’de öğrencilerin sınıf içerisindeki tavırlarını etkileyen fiziksel, sosyal, eğitimsel faktörler arasından sınıf mevcuduna bağlı olan alanlara dikkat çekilmiştir. Griffth’in yaptığı bir çalışmada, küçük dersliklerin öğrencileri, sınıf mevcudunun az olmasının kendilerinde psikolojik olarak olumlu etki ettiğini, sınıf içi etkinliklere daha fazla katılım sağladıklarını, kendilerini yeterli hissettiklerini, okula devamlılıkta düzenlilik gösterdiklerini ve agresiflik, okuldan kopma gibi hisleri daha az yaşadıklarını belirtmişlerdir (Griffth, 1998, s. 157).

1.5.3. Teknolojik Altyapı, Atölye ve Laboratuvar Yetersizliği

Günümüzde dünya hızla değişmektedir. Bu değişimler beraberinde yeni teknolojik gelişmeleri de getirmektedir. Eğitim kurumları, teknolojik araç-gereçler ve yeni gelişmelerle ilişkili bir şekilde öğretim yapmaktadır. Bu yüzden okul yapılarının teknolojik alt yapısı önemli bir etken haline gelmiştir.

Teknoloji, bilimsel bilgilerin yenilikçi düşünceyle bazı aşamalardan geçirilerek üretime çevrilmesi, uygulanması ve insanlar üzerindeki etkilerin anlaşılmasını barındıran bir süreçtir (MEB, 2013, s. 2). Eğitim teknolojisi ise eğitim-öğretim sürecini geliştirmek amacıyla gerçekleştirilen bütün sistem, yöntem ve yardımlardır (Gürsel & Yıldız, s. 3872). Eğitimin verimliliğinin artması, yeni teknolojilerin eğitimde kullanılmasıyla ilişkilidir. Yeni teknolojiler ise beraberinde maliyet problemlerini getirmektedir. Teknoloji kullanımının eğitim sistemine kattığı faydalar öğretmen ve öğrenci için farklı boyutlardadır. Teknoloji sayesinde bilginin yayılma hızı artarken bireysel öğrenme ortamları da ortaya çıkmaktadır. Bu sayede kalıcı öğrenmeler gerçekleşmektedir. Bunların yanı sıra öğrenim sürecinde öğrencilerin dikkatlerini çekmesi, soyut kavramları basitleştirmesi, rahatlıkla tekrar edilebilir olması gibi etkilerinden söz edilebilir (Baltacı, 2005, s. 5-6).

Laboratuvarlar, öğrencilerin gerekli araç-gereçler aracılığıyla öğretmenin gözleminde deney ve gözlem yaparak yeni tutum ve beceri kazandıkları eğitim alanlarıdır (Karamustafaoğlu & Yaman, 2006, s. 122). Okullarda laboratuvar eksikliği öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenme, gözlem yapabilme, yaratıcı düşünme becerilerini edinmelerine engel olabilmektedir. Laboratuvarlarda öğrenciler deneyim kazanmaktadır. Öğrenim sırasında öğrenciyi aktif kılan bu öğrenme alanı hem merak duyguyu uyandırır hem de bilgi düzeylerini artırır.

Bireyde doğuştan var olan kabiliyetlerin geliştirilmesiyle bilgi, beceri ve yetilerin artırılması toplumun ihtiyaç duyduğu insan gücü bakımından önemlidir. Okullarda açılan atölyelerin en önemli amaçlarından biri de öğrencilerin kabiliyetlerini geliştirmek ve doğuştan var olan yeteneklerini beceri temelli deneyimlerle gereksinim duydukları alanlarda kullanmalarını sağlamaktır. Öğrencilerin ilgi ve istekleri doğrultusunda yapılandırılan atölyelerin açılma nitelikleri belirlenmelidir. Açılan atölyede öğrencilere kılavuzluk edecek

öğretmenin hangi düzeyde bilgi ve becerilere sahip olması gerektiği kurul kararı ile belirlenmeli ve seçilen öğretmen belirlenen programı faaliyete geçirerek atölye çalışmalarına başlamalıdır. Atölye çalışmaları tamamlandığında öğrencilerden dönütler alınıp, ortaya çıkarılan ürünler sergilenebilir (Çetin, 2022, s. 43).

1.5.4. Sosyal, Sportif ve Kültürel Faaliyet Alanlarının Yetersizliği

İnsanların kitaplara ilgi göstermelerinde bazı gereksinimler söz konusudur. Bu ihtiyaçlar şu şekilde sıralanabilir; kendini gerçekleştirme, eğlenme, ruhsal gelişim, yeni bilgi edinme, önceki bilgileri örgütlemektir. Bu yüzden eğitim ve kütüphaneyi birbirinden ayrı düşünmek olanaksızdır. Öğrencilerin iyi bir okuma alışkanlığı edinebilmesi için doğru kitaplara ulaşabilmeleri gerekmektedir. Kaynak çeşitliliği sebebiyle kütüphaneler doğru kitaba ulaşmada önemli yerlerdir. Okuma alışkanlığı olan ve kütüphanede aktif vakit geçiren kişilerin daha güçlü, sağlıklı ve donanımlı kişiliğe sahip olacakları, bu nitelikteki kişilerden meydana gelen toplumların ise karşılaştıkları problemleri daha kolay çözebilecekleri belirtilmektedir (Yılmaz, 2000, s. 452).

Çocuğun çevresinde rahatlıkla ulaşabileceği bir kütüphanenin bulunması okuma alışkanlığının kazanılmasında olumlu bir etkidir. Bu sebeple okullarda kütüphanelere yer verilmeli ve içerik yeni kitaplarla beslenmelidir. Yapılan araştırmalarda ülkemizde öğrencilerin kütüphanelerden faydalanma yetilerinin düşük olduğu görülmektedir. Kitaplar, öğrencilere ulaşabildiği takdirde anlaşılır ve okunaklı niteliklerde olacaktır. Bu sebeple okullardaki kütüphaneler genişletilmeli ve içeriği okul bünyesindeki kişilerin ilgi ve bilgi düzeyleri kapsamında zenginleştirilmelidir (Özden, 2017, s. 4-5).

Spor, sosyal, fiziksel, ekonomik ve psikolojik açıdan insanların hayatında zamanla daha çok yere sahip olmaktadır. Spor faaliyetlerini gerçekleştirebilmek için de özellikle eğitim kurumlarının fiziki yapılarının elverişli olması gerekmektedir. Okullarda öğrencilerin spor yapabilmeleri için spor salonlarına gereksinim duyulmaktadır. (Babacan vd., 2021, s. 60). Spor salonlarında faaliyetlerin yapılabilmesi için ihtiyaç duyulan araç-gereçlerin temin edilmesi ve bakımlarının düzenli yapılması gerekmektedir. Spor salonları öğrenimi daha verimli kılmaktadır, eğitim sürecinde çevresel faktörlerin etkisini azaltmaktadır. Ayrıca öğrencilerin kendilerini geliştirmelerini, farklı spor dalları ile tanışma

fırsatı bulmalarını sağlamaktadır. Okul yapılarında hem öğretim alanları hem de eğitimciler bakımından eksiklikler giderilmeli, okulların fiziki şartları yükseltilmelidir.

Okullarda sosyal faaliyetlerin (müzik, seminer, tiyatro vb.) gerçekleştirileceği salonların yetersizliği öğrencilerin beceri ve kabiliyetlerinin keşfedilmesinde ve gelişiminde oldukça önemli bir başka unsurdur. Konferans salonları öğrencilerin ders dışı sosyal etkinliklere katılmaları, sosyal açıdan gelişmelerinde, kabiliyetlerinin ortaya çıkmasında, okula karşı olumlu tutum geliştirmelerinde, eğlenceli bir öğretim ortamına geçmelerinde önemlidir (Tokmak, 2009, s. 136).

1.5.5. Eğitim Materyallerinin Yetersizliği

Eğitim-öğretim materyali, öğretme aşamasının temel öğelerindendir. Öğrenciler için hedeflenen bilgi, yeti, tutum ve değerlerin gelişmesi için kullanılan araç-gereçler ve kaynaklar eğitim materyalleridir. Belirlenmiş bir hedef doğrultusunda eğitimi desteklemek ve öğretim etkinliklerini daha verimli kılmak amacıyla düzenlenmiş ve geliştirilmiş öğrenme destekçileridir (Avcı, 2013, s. 40). Sınıfta öğretim materyallerinin çeşitliliği öğrencilerin güdülenmelerini artırır. İşitsel ve görsel araç-gereçlerle tasarlanmış eğitim ortamı öğretimi daha verimli kılmaktadır. Bu sebeple etkili bir eğitmenin kazanımları ile ilgili görsel, işitsel materyalleri hazırlaması, bu materyalleri nasıl ve nerede kullanacağını planlaması beklenmektedir (Demirel, Seferoğlu & Yağcı, 2004, s. 30).

Eğitim ortamları, öğretim materyalleri ile desteklenmeli, öğrencilerin somut yaşantı oluşturmalarına ve yaparak yaşayarak öğrenmelerine imkân sağlamalıdır. Materyal kullanmanın faydaları şu şekilde sıralanabilir (Aydoğan, 2007, s. 31-32):

- Konuyu basitleştirip, anlamayı ve öğrenmeyi kolaylaştırır. Öğrencilere karmaşık ve zor gelen konular, uygun materyaller aracılığıyla daha basit ve etkili sunulabilir.
- Öğrencide ilgi uyandırır ve dikkatini hedef kazanıma çekerek derse katılımı sağlar.
- Dersin sıkıcı işlenmemesini sağlar.

- Öğrenme zamanını kısaltılır ve tekrar kullanıma uygundur.
- Öğrenilen bilgileri hatırlamayı kolaylaştırır.
- Bilgileri pekiştirir ve kalıcılığını artırır.
- Öğrencilerde araştırma isteği uyandırır.
- Öğrencilerin edindikleri bilgileri yorumlamasını sağlar.
- Problem çözme becerilerini, yaratıcılıklarını geliştirir.
- Öğrencileri okul dışı etkinliklere teşvik eder.
- Öğretilen konuya karşı tutum geliştirmede yardım eder.
- Kavram yanlışlarını önler.
- Soyut kavramların somutlaştırılarak öğrenimini sağlar.
- Eğitim kalitesini ve verimliliğini artırır.

Öğretme-öğrenme aşamasında amaca uygun seçilmiş materyaller öğretilecek konuyu daha canlı hale getirmektedir. Materyal kullanımı hem öğrencilerin ilgi alanlarını artırır hem de motivasyonlarını yükseltir (Demiralp, 2007, s. 374). Bu sebeplerle eğitim-öğretim sürecinde materyal kullanımına dikkat edilmelidir. Okul yapısında materyal eksiklikleri giderilmeli ve gerekli durumlarda öğretmenlere eğitim sunulmalıdır. Materyal eksikliği yaşandığında öğrenciler kolaylıkla dersten kopmakta, eğitim her bireye hitap etmemekte ve ders anlatımı sıradanlaşmaktadır. Bu durumlarda eğitim kalitesi ve öğrenme oranları da düşüş kaçınılmazdır.

1.5.6. Hijyen Koşullarının Sağlanamaması

Okullar, öğrencilerin fiziki ve sosyal yönden sağlığını etkilemektedir. Okul yapıları, öğrencilerde sağlıkla ilgili olumlu tutum ve davranışlar meydana gelmesinde ve sağlık faaliyetlerinin en iyi biçimde uygulanmasına imkân sağlamaktadır (Güler & Haylı, 2020, s. 55). Okul çevresinin eğitim-öğretim faaliyetlerinin yapılabileceği koşullara uygun, öğrencinin sosyal ve fiziksel gelişimine yardımcı, ailenin ve okulun etkileşimde olduğu, güvenli ve sağlıklı bir alan olması beklenir (Şerefli, 2003, s. 20).

Öğrencilerin birlikte zaman geçirdikleri ve iletişim içerisinde bulundukları okullar, bulaşıcı hastalıkların kısa sürede yayıldığı yerlerden biridir. İlkokul ve ortaokulda öğrenim gören çocukların büyük kısmının sağlık ve hijyen konularında

yeterli düzeyde bilinçli olmadıkları ve özen göstermedikleri belirtilmektedir. Bu konudaki görevin çoğunluğu okul idaresi, öğretmenler ve diğer okul çalışanlarına düşmektedir (Başar, 2003, s. 81).

Bu görevler ise şu şekilde ifade edilmektedir:

- Çocuklara okul ve çevresinde sağlıklı, güvenli bir eğitim alanı oluşturmak,
- Öğrencilerin sağlık kontrollerini ve gerekli aşılarını, düzenli olarak yaptırmak,
- Sosyal güvencesi bulunmayan öğrencilerin hasta olmaları halinde sağlık kurumlarına sevklerini yapmak,
- Ekonomik durumu yetersiz olan çocukların ilaç masraflarının Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafınca giderilmesini sağlamak,
- Okulun sınıf, laboratuvar, atölye, yemekhane gibi alanlarında ısı, ışık ve havalandırmanın gerekli şartlarda olmasını sağlamak,
- Öğrencilerin kıyafetlerinin özenli ve temiz olması adına gereken önlemleri almak,
- Öğrencilerin sağlıklı beslenmeleri için en uygun sağlık şartlarını oluşturmak,
- Okulda, ilk yardım dolabının olması (Tekin, 2020, s. 26).

Okullarda dikkat edilmesi gereken bir diğer hijyen alanı da gıdalardır. Gıda hijyeni, gıdaların kullanım alanına dikkat edilerek, kişilerin tüketimine uygunluğu adına alınan bütün önlem ve koşullardır (WHO, 2016). Gıda işletmesinde görev alan kişiler besin zehirlenmelerine ve bulaşıcı hastalıklara sebep olan unsurların taşınmasında önemli bir kaynaktır (Cambridge, 2016). Ülkemizde farklı illerde yapılan araştırmalarda kantinlerde aydınlatma, el yıkama lavabosu, çöp kovası, havalandırma ve haşere önlemleri gibi fiziki şartların oluşturulmasında eksiklikler olduğu saptanmıştır. Kantinlerde görevli kişilerin hijyen koşullarına uygunluğuna yönelik değerlendirmelerde eldiven ve önlük kullanılması, bulaşıcı hastalık için muayeneleri ve sağlık eğitimi alanlarında yetersizlikler olduğu belirtilmiştir (Üçeş, Harmanoğulları & Yapıcı, 2018, s. 119).

Okullar, birçok öğrenci, öğretmen ve yöneticinin toplu olarak bulunduğu, günlerinin minimum altı saatini geçirdikleri, insan sağlığı ve çevresiyle direkt ilişki kurumlardır. Bu yüzden herhangi bir sağlık problemi ya da bulaşıcı hastalık vakaları olmaması, eğitimde güvenliğin sağlanabilmesi için okullardaki temizlik konusu önemlidir. Hijyen koşulları hem okul çalışanları tarafınca sağlanmalı hem de bu konularda öğrencilere de sorumluluklar verilmelidir, içinde bulundukları çevreyi temiz tutmaları adına bilinçlendirmelidirler.

1.5.7. Okulun Mevcut Yapısının (Ergonomik) Eğitim Gören Bireylere Uygun Olup Olmaması

Öğrencilerin, fiziksel, ruhsal ve bilişsel gelişim dönemlerinin büyük bir bölümü okullarda geçmektedir. Bu nedenle okul sıralarının ve diğer mobilyalarının öğrenci yapısına göre tasarlanması doğrudan etkilidir. Fakat ülkemizdeki ve bazı farklı ülkelerdeki okul mobilyalarının çoğu eğitim gören bireylerin antropometrik ölçülerine dikkat etmeden üretilmektedir. Ülkemizde üretilen sıra ve altlıkların bir bölümü İngiliz ve Alman öğrencilerin ölçülerine göre ya da herhangi bir ölçü baz alınmadan yapılan ürünlerdir. Kullanıcının özelliklerini göz önünde bulundurmadan farklı bir paydadaki bireylerin ölçülerinde yapılan mobilyaların kullanışlı ve yararlı olacağını söylemek mümkün değildir (Akın vd., 2014, s. 271-272).

Birleşik yapıda olan sıralar, oturuş şekline ve grup çalışmalarına imkân tanımadığı, yerleşim düzeni ve temizlik bakımından zorluklara neden olduğu ve farklı yaş gruplarının kullanımına uygun olmadığı ortaya çıkmıştır. Öğrenciler hızlı bir gelişim sürecinin içerisinde olduğu için okul yapısının da kullanıcı bireylere göre donatılması gerekmektedir. Bu sebeple eğitim alanları düzenlenirken antropometrik ölçümler doğrultusunda kullanıcı profili belirlenmeli ve araç-gereçler bu ölçülerle tasarlanmalıdır (Terzioğlu, 2005, s. 45).

Okulların öğrencilerin fiziksel özelliklerine göre tasarlanmaması yanlış duruşlara ve oturma şekillerine, vücutta ağrı, hemen yorulma gibi durumlara sebep olabilmektedir. Çalışma ortamında görüş mesafesinin gereken ölçülerden fazla ya da az olması, kalça eklemine duruşunu bozmakta ve iç organlar, dolaşım sistemi, solunum sistemi olumsuz etkilenmektedir (Kayış, 1988, s. 437). Mobilyalar öğrenci boyutlarına göre ayarlanabilen veya standart yükseklikte ve

büyükölükte birkaç model şeklinde olmalıdır. Sandalye ve masalar rahatlıkla taşınabilmeli ve dayanıklı bir yapıda olmalıdır. Bunun yanı sıra okul araç gereçlerinin rengi ve boyanış biçimi da önemlidir. Boyanın türü ve rengi sınıfın aydınlanmasını etkilemektedir. (Yalçın, 2003, s. 133).

1.5.8. Okul Bahçelerinin Uygun Olup Olmaması

Okul yalnızca eğitim-öğretim faaliyetlerinin yürütüldüğü okul binasından oluşmamaktadır. Fiziksel yapı açıdan görünümünü tamamlayan unsur okul bahçeleridir. Okul bahçelerinin tasarımı önemlidir çünkü öğrencilerin vakit geçirdikleri ve kendilerini güvende hissettikleri alanlardan birisidir. Okul bahçeleri öğretmen ve yöneticiler için de bir gözlem yeri görevindedir. Öğrencilerin davranışları, toplumsal etkileşimleri gibi birçok konuda gözlem yapılabilmektedir. Okulların eğitim kalitesi ve başarı düzeyi hakkında, okul bahçelerinin temizlik durumundan, bahçe düzeninden ve kullanım şeklinden bir yorum çıkarmak mümkündür (Başar, 2003, s. 87).

Okul bahçeleri, öğrencilerin hava aldıkları, ders dışında oyun oynadıkları alanlardır. Bu alanların öğrencinin bedensel, duygusal, algısal, sosyal ve psikolojik gelişimini destekleyerek okul içinde gerçekleştirilen eğitimin devamlılığını sağlamada önemli yerlerdir. Okul bahçeleri eğitim faaliyetleri dışında toplumsal öğretim amacıyla da kullanılmaktadır. Voleybol, futbol, basketbol, koşu gibi faaliyetlere yönelik spor bölümleri, beceri kazanımı için atölyeler, bitki yetiştiriciliği için uygulama bahçeleri vb. diğer alanların her bireyin kullanabileceği biçimde çevreye açılması gerekmektedir (Terzioğlu, 2005, s. 38).

Okul bahçelerinin tasarlanmasında dikkat edilmesi gereken nitelikler maddeler halinde ifade edilmiştir (Başar, 2003, s. 88-89).

1. Bahçenin çevresi uygun yükseklikte bir duvar ile çevrilmeli, okulun sınırları belirlenmeli ve okul-öğrenci güvenliği sağlanmalıdır.

2. Bahçe büyüklüğü okul bünyesinde yer alan kişilerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde olmalıdır. Her bir öğrenci için beş metrekare alan ve an az 400 metrekare olarak tasarlanmalıdır.

3. Bahçe düzenlemelerinde yalnızca okuldaki görevliler değil peyzaj planlamada uzmanlardan faydalanılmalıdır.

4. Bahçe zemininde, öğrencilerin düşüp yaralanmalarına sebep olacak taş, kütük vb. unsurlar kaldırılmalı, engebe olmamalı, zemin malzemesinde çeşitli hava koşullarında su birikintisi, toz, çamur oluşumuna sebep olacak asfalt, çakıl, talaş vb. olmamasına dikkat edilmelidir.

5. Bahçe tasarımı estetik olmalı ve bireyleri kendine çekmelidir. Okul bahçesinde gerçekleştirilen her düzenleme dinlenme, oyun faaliyetleri dışında eğitici bir işlev de taşımalıdır.

Okul bahçeleriyle ilgili yapılan araştırmalar sonucunda ülkemizde okul bahçelerinde şu problemlerin olduğu saptanmıştır (Türker & Kırıcı, 2022, s. 34):

- Okullarda ğrenciler için ayrılan alanın büyüklüğünün yetersiz olması
- Okul yapılarının ve bahçelerinin çoğunlukla birbirine benzer olması
- Bahelerdeki yeşil alanlarının az olması ve bitkilendirme bakımından uygun olmaması
- Bahçe donatı elemanlarının gereken niteliklerde olmaması
- Öğrencilerin aktiviteleri için yeterli alanlarının olmaması
- Bahçede yer alan araç gereçlerin bakımsız kalması
- Okul yapıları, bahçesi ve çevresinin birbiri ile uyumlu olmaması
- Öğrencilerin sosyal ve kültürel faaliyetlerinin göz ardı edilmesi

1.5.9. Okulların Tadilat ve Yenilenme İhtiyaçlarının Yapılıp Yapılmaması

Okul binalarının Devlet Binaları İşletme, Bakım, Onarım Yönetmeliği'ne uygun olarak onarım ve bakımının yapılması zorunludur. Bakım, bina ve donanımının eskime durumunu en aza indirmek adına kullanımdan önce, kullanım esnasında ve kullanımdan sonra yapılan boyama, parça değiştirme, badana, yağlama gibi işlemleri kapsamaktadır. Onarım ise bina ve donanımının kullanım esnasında ya da sonrasında arızalanan, eskiyen kısımların değiştirilmesini, yenilenmesini kapsamaktadır (Başaran, 2006, s. 458). Okullarda sağlıklı bir eğitim-ğretim ortamının oluşturulması eğitimin niteliğini de arttıracaktır. Bu sebeple okulların bakımı düzenli olarak yapılmalıdır. Fakat okulların bte problemi yüzünden tadilat ve yenilenme ihtiyaçları yeterli düzeyde

giderilememektedir. Bütçenin yetersiz oluşu ve büyük bir çoğunluğunun çalışanların giderlerine, yeni sınıf yapımına ayrılması tadilat ve yenilenmeye bütçe ayırımını zorlaştırmaktadır. Bu konudaki eksiklikler okul yöneticileri, okul-aile iş birliği aracılığıyla velilerin desteği ile giderilmeye çalışılmaktadır (Tokmak, 2009, s. 164).

1.6. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde yurt içi ve yurt dışında yapılan araştırmalardaki bulgulara yer verilmiştir.

1.6.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Ünal ve arkadaşları (2000), 1997-1998 eğitim-öğretim yılında İstanbul’da yer alan 15 devlet ve 15 özel okulu atölye, fen ve bilgisayar laboratuvarı, kitaplık, sınıf büyüklüğü, spor salonu ve okul bahçelerinin Millî Eğitim Bakanlığı’nın Standartlar Yönergesi ’ne uygunluğunu araştırmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre incelenen okullarının büyük kısmının yönergeye uygun olmadığı saptanmıştır. Devlet okullarının, özel okullara oranla yönergeye uygunluk oranı daha düşük bulunmuştur.

Hasırcı (2000), öğrenim ortamının tasarımı ve organizasyonunun yaratıcılık üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırmasında öğrencilerin ilgi duyduğu, motive edici ve yaratıcılığı geliştiren mekânsal nitelikler üzerinde durmuştur. Sanatta yaratıcılık üst düzeylerde olduğu için çalışma biri gruplamaya diğeri ise esnekliğe göre planlanmış iki tane altıncı sınıf sanat atölyelerinde gerçekleştirilmiştir. Her atölyeden öğrenci ve öğretmenlerle görüşmeler yapılmıştır. Öğrencilerin yaratıcılık durumu gözlemlenmiştir. Öğretim mekânında yaratıcılığı destekleyici mekânsal ve sosyal nitelikler incelenmiştir.

Acar (2000), “Mimarinin Biçimlenmesinde Kültürel Etkenler (Türkiye Ölçeğinde Kültürel Değişimlerin Eğitim Binalarına Yansıması)” adlı araştırmasında kültür kavramı ile mimari arasındaki ilişkiyi ve kültürel değişimin eğitim yapılarına etkisini incelemiştir. Çalışma literatür taraması şeklinde yürütülmüştür. Çalışmada kültür kavramı incelenmiş ve bu durumun mimari

üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir. Bu çalışmada insanların binaları, binaların insanları şekillendirdikleri ve bu iki unsurun karşılıklı etkileşim içinde oldukları gözlemlenmiştir.

Terzioğlu (2005), “İlköğretim Okul Binalarının Fiziksel Özellikler Bakımından Değerlendirilmesi” adlı çalışmada, 4306 sayılı yasadan önce ve sonra kurulan yeni ve eski şekilde ilköğretim okulu binalarının okul bünyesindeki bireyler tarafından nasıl algılandığı incelemiştir. Bu bakımdan, ilköğretim okulu binalarının iç ortam özellikleri, okul bahçesi ve donanım nitelikleri, okul güvenliği kapsamında ne kadar uygun olduğu gözlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre eski tip okulların, fiziksel mekân yapısı bakımından yetersiz olduğu, yeni tip okulların ise fiziksel donanım ve tasarım bakımından yeterli görüldüğü sonuçlarına ulaşılmıştır.

Oyman (2010), yaptığı çalışmada ilköğretim okul binalarının fiziksel durumuna ilişkin öğrenci tutumlarını ve öğretmenlerin memnuniyetlerini incelemiştir. Araştırma tarama deseni ile yürütülmüştür. Araştırma sonuçlarında okul mekânlarının fiziksel durumlarına ilişkin; aydınlatma, hava kalitesi, sıcaklık, renk, temizlik, oyun alanı ve mobilya alt unsurlarının yeterli düzeyde olmasının, öğrencilerin davranışlarını olumlu yönde etkilediği ve öğretmenlerin de aynı oranda memnuniyete sahip oldukları belirtilmiştir.

Akyol (2011), araştırmasında ilköğretim okullarında görev yapmakta olan birinci düzey sınıf öğretmenlerinin okulun fiziki yapılarının öğretime uygunluğunu içeren görüşleri incelemiştir. Araştırmada veri toplamak adına iki bölümden meydana gelen anket kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerden alınan görüşlerinin çoğunlukla olumsuz olduğu belirtilmiştir. Kalabalık sınıf okutmayan, mesleki kıdemi artan ve okulların fiziki yapılarıyla ilgili seminerlere katılan öğretmenlerin olumlu görüşler sergilediği tespit edilmiştir.

Kurşunlu (2018), yaptığı çalışmada okul öncesi eğitim kurumlarının fiziksel nitelikleri bakımından durumunu saptayarak bu bağlamda gerçekleştirilecek iyileştirme çalışmalarına katkı sağlamayı amaçlamıştır. Araştırma evreni Türkiye’deki resmi okul öncesi eğitim kurumlarından

oluşmaktadır. Aşamalı örnekleme yöntemi ile 12 şehirden 120 kurum belirlenmiştir. Araştırma sonucunda; okul binalarının dış görünümü, genişliği, ek öğretimsel ortamların varlığı uygun niteliklerde bulunamamıştır. Okul zeminlerinin çoğunlukla betondan oluştuğu ve eğitsel planlamalara yer verilmediği görülmektedir. Sınıfların alanı dar ve öğrenci sayıları fazladır. Öğretmenlerinin büyük bir kısmı ise çalışmakta oldukları kurumun fiziksel yapısını yetersiz bulmaktadır.

Talay Oral (2019), araştırmasında Mardin il merkezinde ve Midyat ilçesinde yer alan okullarda görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin okulların fiziki yapısına ilişkin görüşlerini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenen 450 öğretmenden meydana gelmektedir. Öğretmenlerin görüşlerinin alınmasında Okullardaki Fiziki Durum ölçeği ve 10 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre eğitim durumu, çalışma süresi, cinsiyet, mesleki kıdem, derslik sayısı ile okulların fiziksel yapısı bağlamında görüşler arasında anlamlı farkların bulunmadığı belirlenmiştir. Gerçekleştirilen yüz yüze görüşmeler sonucunda öğretmenler okulların 2 veya daha az katlı olması gerektiği, okul fiziki yapısını yetersiz, donanımların yetersiz, okul bahçesinin uygun olmadığı, lavabo ve kantinlerin yetersiz olduğu şeklinde görüş bildirdikleri saptanmıştır.

(Pürlüsoy & Elibol, 2022, s. 203), Hacettepe Üniversitesi ve Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakülteleri Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyeleri/Görevlileri ile yaptıkları ve 12 öğretim üyesi/görevlisinin katıldığı, İlkokul Eğitim Mekânlarında Mekânsal İhtiyaçların Eğitim Yaklaşımları Açısından Araştırılması konulu Nitel çalışmalarında “*Öğrencilerin başarılarında, eğitim mekânlarının fiziksel düzeninin etkin rol oynadığı ifade edilmiştir. Eğitim mekânlarının çağdaş eğitim yaklaşımlarına uygun inşa edilmesi, tek tip projelerden vazgeçilmesi, ülkemizdeki eğitim kurumlarında mekânsal eksikliklerin bilimsel anlamda tespit edilip, tespit edilen eksiklikler için gerekli iyileştirmelerin yapılıp, mevcut durumun en kısa sürede düzenlenmesi önem taşımaktadır.*” sonucuna ulaşmışlardır.

1.6.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Bary (2001), çalışmasında eğitim yapılarının yaşlarının okul çalışanı, öğrenci ve aile üzerindeki etkilerini incelemiştir. Çalışma Georgia’da yer alan Jeff Davis lisesindeki personel, öğrenci ve ailelerden meydana gelen 223 kişi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre eğitim kurumlarının ilk senesinde kişilerin ortamdaki olumsuz şekilde etkilendiği ve zaman geçtikçe bu etkinin azalmakta olduğu, olumlu etkiye dönüştüğü belirlenmiştir.

Yarbrough (2001), yaptığı araştırmasında okul tasarımı ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. “Temel Beceri Testi” ile okuma ve matematik başarılarının üzerindeki 11 tasarım ölçütü incelenmiş ve ölçütlerin akademik başarıyı etkilemekte olduğu görülmüştür.

Klipatrick (2003), yaptığı çalışmada bina şartlarının okul iklimine etkisini incelemiştir. Araştırmada farklı alanlardan seçilmiş iki okulun öğretmen, öğrenci ve velilerine yer verilmiştir. Katılımcılara okul atmosferini ölçmek için anket uygulanmış ve görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, iki okuldaki öğrencilerin tutumlarında farklılıklar görülmüştür. Bina şartlarının öğretmen ve öğrenci algısı üzerinde çok fazla etkili olduğu belirlenmiştir.

Bosh (2004), okul imkânlarının eğitim çıktısına etkilerini incelemiştir. Çalışma, Amerika’da pek çok okulun hizmet açısından eksik, eski tarz ya da eğitimi pozitif yönde etkilemeyen, fiziksel ortamın eğitimsel sonuçlarına etkilerini inceleyen araştırmaların yetersiz oluşuna ve bu iki etken arasında yeterli düzeyde ilişki kurulmamasına bağlanmaktadır. Araştırmanın ilk bölümünde öğretmenler ve araştırmacılardan alınan bilgilerle fiziksel değişkenleri barındıran bir literatür analizi yapılmaktadır. İkinci bölümde ise Delphi metodu ile deneyimli öğretmenlere anket uygulanarak fiziksel değişkenleri önem derecelerine göre numaralandırmaları istenmiştir.

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın modeli, araştırmanın deseni, örneklem seçimi ve katılımcılar, veri toplama araçları, veri toplama süreci, verilerin değerlendirme süreci, geçerlilik güvenilirlik ve etik, araştırmacının rolü ve gözlemleri ortaya konulmuştur.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma Çok Programlı Anadolu Lisesi okul yöneticilerinin okulun fiziki kaynaklarının yeterli ve etkili kullanıma ilişkin görüşlerini almak ve incelemesini yapmak amacıyla tasarlanmış nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma modeli esnek bir kavramsal ve yöntemsel yapı çerçeve içerisinde sözel verilerin toplanması yorumlanması ve sonucun raporlaştırılmasıdır (Mertkan, 2015, s. 7). Bu araştırma yöntemi, bir duruma ilişkin etkenleri bütüncül bir yaklaşımla araştırarak, ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanan bir yöntemdir (Yıldırım & Şimşek 2005, s. 77).

Nitel araştırmada test edilecek tek bir sosyal gerçeklik kontrol edilecek bir hipotez olmadığı gibi tesadüfi biçimde seçilmiş temsil edici olma iddiası taşıyan bir örneklem seçiminden elde edilen sayısal veriler veya ampirik hesaplamalar yoktur (Kümbetoğlu, 2012, s. 50). Nitel araştırmada miktarlar değil nitelikler önemlidir (Olgun, 2019, s. 13). Nitel araştırmalarda, araştırmayı yapan kişi görüştüğü katılımcıların konuşmalarına, kendilerini anlatmalarına fırsat verir. Dolayısıyla nitel araştırmalar araştırmacı ile görüşülen kişinin karşılıklı iletişim ve etkileşim kurmasına olanak tanır.

Bu araştırmada amaç Çok Programlı Anadolu Lisesi okul yöneticilerinin, okulun fiziki kaynaklarının yeterliliği ve etkili kullanımına ilişkin görüşlerini alarak, bu okulların fiziki anlamda yeterliliklerini, eksikliklerini ortaya koyabilmektir. Bu nedenle okulların yerinde görülebilmesi ve bu fiziki yapı içerisinde eğitimi yöneten, fiziki şartlarının uygun olup olmadığını, eksikliklerin neler olduğunu en iyi bilen kişilerin yöneticiler olduğundan varsayımından hareket edilerek, yöneticilerle görüşülüp onların gözünden fiziki şartları değerlendirebilmek için nitel araştırma modeli kullanılmıştır.

2.2. Araştırmanın Deseni

Desen kavramı nitel araştırmalarda araştırmanın ilk evrelerinden başlayarak araştırma probleminin kavramlaştırılması, araştırmada sorulacak soruların belirlenmesi, araştırma verilerinin toplanması, toplanan verilerin analizi ve raporlaştırılması gibi son evrelerine kadar tüm aşamalarda araştırmacı yol göstermektedir (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 316).

Alanyazın tarandığında genel olarak durum çalışması yapılan araştırmaların amacının araştırılan durumun çalışılan konuyla birebir örtüşebilmesi ve araştırmacının ve görüşülen kişinin detaylı ve bütüncül olarak değerlendirme yapmasına izin vermesi olarak değerlendirilmektedir.

Bu araştırmada durum çalışması tekniği kullanılmıştır. Durum çalışması bir zaman dilimindeki sosyal olayların incelemesini yapar. Araştırmacılar araştırmalarında bir durumu, olayı, olguyu, eylemi, süreci veya özellikle bir ya da birkaç durumu, bir veya daha fazla kişiyi, derinliğine araştırmak istediklerinde kullandıkları araştırma desendir (Creswell, 2013, s.14). Durum çalışmalarında amaç, araştırmaya dâhil edilen durumun çalışılan konu kapsamında değerlendirilmesine olanak sunmasındandır. Söz konusu değerlendirme derinlemesine, ayrıntılı ve bütünsel bir yaklaşımla gerçekleştirilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2011, s. 280). Bu araştırmada ÇPAL' lerinin fiziki kaynakları durum olarak ele alınmıştır.

Bu araştırmada durum çalışması deseninin kullanılmasının en önemli nedeni, bu yöntemle elde edilen verilerin doğrudan kullanılabilmesidir. Okulun fiziki yapısının içerisinde en çok mesai harcayan, okul içerisinde fiziki yapı ile ilgili karşılaşılan olumlu olumsuz durumlarla sürekli karşı karşıya kalan kişiler yöneticilerdir. Dolayısıyla bu yöntemle elde edilen veriler doğrudan okulun fiziki ortamını geliştirmeye yönelik sonuçlar ortaya koyabilir.

Araştırmada durum deseni çalışılmasının diğer nedeni de çalışmanın Zonguldak İli genelinde eğitim-öğretim faaliyeti gerçekleştiren toplam sekiz adet ÇPAL' nin fiziki kaynaklarının yeterliliği ile ilgili yönetici görüşleri ile sınırlı olmasıdır. Sınırları belirlenmiş bu çalışmada bu sekiz okulun toplam on dört yöneticisi ile görüşülüp binaların fiziki yapılarının detaylı olarak betimlenmesi ve

incelemesi yapılmıştır. Araştırmada Okul binalarının fiziki yapıları ile ilgili olarak birçok etken; okul yöneticilerinin yaşadıkları deneyim ve tecrübeler ile buna bağlı olarak yaptıkları öneriler ile sınırlandırılmış olduğundan durum çalışması deseni tercih edilmiştir.

2.3. Örneklem Seçimi ve Katılımcılar

Araştırma deseni durum çalışması olarak tasarlandığından bu çalışma 2020-2021 eğitim-öğretim yılı Zonguldak ili merkez ve ilçelerinde bulunan Çok Programlı Anadolu Liseleri okul yöneticileri ile sınırlandırılmıştır. Araştırmanın zaman kısıtlaması dikkate alındığında geçerlilik güvenirlik konusunda istenilen düzeye ulaşabilmek için Zonguldak ili genelinde bulunan toplam 8 adet ÇPAL yöneticilerinin tamamıyla görüşülmek hedeflenmiştir. Ancak toplam 22 okul yöneticisinden 6 sı okul müdürü, 8'i müdür yardımcısı olmak üzere toplam 14 okul yöneticisiyle görüşülmüş olup, 8 okulun tamamından en az bir yöneticiyle görüşülmüş olduğundan istenilen seviyede veri toplanabildiği kanaatine ulaşılmıştır.

Bu araştırmada amaçlı örneklem türlerinden kolay ulaşılır örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir örneklem; araştırmacıya yakın olan, erişilmesi kolay katılımcılarla görüşme imkânı tanımaktadır (Yıldız, 2017, s. 437). Araştırmada Covid-19 salgın sürecinde, salgınla mücadele tedbirleri kapsamında okul yöneticilerinin tamamıyla zoom üzerinden görüşme sağlanmıştır. Görüşme yapılan okul yöneticilerine ait demografik bilgiler Tablo 2.1' de verilmiştir.

Tablo 2.1. Okul Yöneticilerine Ait Demografik Bilgiler

Cinsiyet	Kadın	2
	Erkek	12
Yönetim Görevi	Müdür	6
	Müdür Yardımcısı	8
Eğitim Durumu	Lisans	12
	Yüksek Lisans	2
Mezun Olduğu Fakülte	Eğitim Fakültesi	10
	Fen-Edebiyat Fakültesi	4
Görev Yaptığı Okul Türü	Çok Programlı Anadolu Lisesi	14

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.4. Veri Toplama Araçları

Nitel araştırma deseni durum çalışmalarında mümkün olduğu ölçüde gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi çoklu verimi kullanımı önerilen bir durumdur (Baltacı, 2019, s. 370). Bu araştırma da tasarlanırken nitel veri toplama araçlarından gözlem ve görüşme yöntemi kullanımı uygun görülse de veri toplama sürecinde pandeminin etkileri hala devam ettiğinden, görüşülecek okul yöneticilerinin sağlık durumları da düşünülerek gözlem gerçekleştirilememiştir. Bu sebeple bu çalışmada veri toplama aracı olarak sadece yarı yapılandırılmış görüşme kullanılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, araştırma için hazırlanan görüşme formunun daha esnek olmasını, gerekli durumlarda yeni sorular sorulabilmesine imkân tanımaktadır (Olgun, 2019, s. 14).

2.5. Verilerin Toplanma Süreci

Araştırma ile ilgili görüşmelere başlamadan önce Bülent Ecevit Üniversitesi Senatosu Etik Komisyonu'na başvuru yapılmış olup, 31 Aralık 2020 tarih ve 985 protokol nolu etik komisyon izni alınmıştır. Sonrasında Zonguldak Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden araştırmacı tarafından belirlenen Zonguldak ile genelindeki Çok Programlı Anadolu Liselerinin yöneticileri ile ilgili görüşme izni alınmıştır.

Görüşme yapılacak okul yöneticileri telefonla aranarak görüşme formu kendilerine mail atılmış, görüşmede sorulacak sorular ile ilgili kendilerine detaylı bilgi verilmiştir. Bu çalışmaya katılıp katılmamalarının gönüllülük esasına göre olacağı kendilerine bildirilmiştir. Görüşmeler 1 Mart- 15 Nisan tarihleri arasında yöneticilerle birlikte belirlenen gün ve saatlerde, katılımcıların sağlık durumları da düşünülerek zoom üzerinden kayıt altına alınarak yapılmıştır. Görüşülen okul yöneticilerine yapılan video kaydının kesinlikle hiçbir kurum, kuruluş ya da üçüncü kişilerle paylaşılmayacağı, istemeleri halinde görüşme esnasında kameralarını kapatılabilecekleri belirtilmiş olup, 14 katılımcıdan sadece biri ekranındaki kamerasını kapatarak görüşmeye katılmıştır. Diğerleri kameralarını açık tutmuşlardır. Görüşmecilerle yapılan her bir görüşmenin süresi ortalama 30-35 dakika arasında gerçekleşmiştir. Görüşme yapılan okul yöneticilerinin

tamamının sorulara cevap verdikleri gözlemlenmiş olup, görüşmeler karşılıklı saygı, sevgi çerçevesinde yürütülmüş ve sorulan sorulara cevaplarını samimi samimi şekilde verdikleri kanaatine varılmıştır.

2.6. Verilerin Değerlendirilme Süreci

Çok Programlı Anadolu Lisesi okul yöneticileri ile yapılan tüm görüşmeler zoom üzerinden yapılmış olup tüm görüşmeler, görüşülen yöneticilerin izinleri dâhilinde kayıt altına alınmıştır. Bu şekilde hem görüşmecinin not alırken dikkatinin dağılması engellenmiş hem de görüşme esnasında elde edilen verilerden kayıp olması riski ortadan kalmıştır. Sonrasında görüşmeler bilgisayar ortamında Word programı ile toplam 57 sayfa, 12 punto, Times New Roman yazı karakterinde, 1,5 satır aralıklı olarak kolay analiz edilebilir görüşme çıktıları haline getirilmiştir.

Görüşmeler yazıya aktarılırken katılımcıların çok az sayıda ifadesi düzeltilmiş olup geri kalanlar aynen korunmuştur.

Çalışmada veriler tematik analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Akabinde de hem kodlar ortaya çıkarılarak içerik analizi yapılmış hem de görüşler çerçevesinde betimsel analiz yapılmıştır. Genelde nitel araştırma verilerin analizi içerik analizidir, zira alınan notların, yapılan görüşmelerin ve belgelerin içeriği analiz edilmektedir (Merriam, 2013, s. 195).

2.7. Araştırmada Kullanılan Geçerlik Güvenirlik Stratejileri

Araştırmacı bu çalışmada geçerliliği sağlayabilmek için yarı yapılandırılmış görüşme formunu hazırlamış, öncesinde alanyazın taraması yapmıştır. Araştırmacı görüşmelerini; ÇPAL' leri ile ilgili en doğru bilgiye sahip olabilecek kişilerin okul yöneticileri olabileceği varsayımından hareketle, Çok Programlı Anadolu Liseleri'nin yöneticileriyle gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada içerik analizi kullanılmış olup, katılımcılara sorulan sorulara verdikleri cevaplardan da doğrudan alıntılar yapılmış, böylelikle iç geçerlilik kuvvetlendirilmeye çalışılmıştır. Dış geçerlilik ise; çalışmanın örnekleme Zonguldak ilindeki tüm Çok Programlı Anadolu Liseleri dâhil edilerek en üst seviyede tutulmaya çalışılmıştır.

2.8. Araştırma Süreci ve Etik

Bu çalışmada ilk önce Bülent Ecevit Üniversitesi Senatosu Etik Komisyonundan 31.12.2020 tarih ve 985 protokol numarasıyla etik izni alınmıştır. Sonrasında Zonguldak Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden çok Programlı Anadolu Lisesi müdürleri ile yapılacak görüşmelerin izin onayı da alınmıştır. Zonguldak ili genelindeki 8 adet çok Programlı Anadolu Lisesi tek tek aranarak görüşmeye gönüllü olarak katılacak yöneticilere araştırma ile ilgili önce detaylı bilgi verilmiş, sonra görüşme soruları mail olarak gönderilmiştir. Okul yöneticileri ile yapılan görüşmelerde yöneticilerin isimleri etik kurallara uygun olarak (Y1, Y2, Y3....) şeklinde kodlanarak gösterilmiştir.

3. BULGULAR

Zonguldak il merkezi ve ilçelerinde toplam sekiz adet Çok Programlı Anadolu Lisesi bulunmakta olup, bu okullardan altı müdür ve sekiz müdür yardımcısı ile görüşülürken yine bu sekiz okulun her birinden en az bir yönetici ile görüşme sağlanabilmektedir. Okul yöneticileri Yönetici “Y” harfi ile gösterilirken 1’den 14’ e kadar numara verilmiştir. Ayrıca bu yöneticilerin hangilerinin aynı okulda çalıştığına dair tablo aşağıda verilmiştir. Ayrıca okul isimleri de Çok Programlı Anadolu Lisesi “A” şeklinde harflerle sembolize edilmiştir.

Tablo 3.1. Yöneticilerin Okullara Göre Dağılımı

Okul	Yönetici	Görevi
Çok Programlı Anadolu Lisesi A	Y1	Müdür
	Y14	Müdür Yardımcısı
Çok Programlı Anadolu Lisesi B	Y2	Müdür
	Y7	Müdür Yardımcısı
Çok Programlı Anadolu Lisesi C	Y3	Müdür
	Y9	Müdür Yardımcısı
Çok Programlı Anadolu Lisesi D	Y4	Müdür
	Y11	Müdür Yardımcısı
Çok Programlı Anadolu Lisesi E	Y5	Müdür
Çok Programlı Anadolu Lisesi F	Y6	Müdür
	Y8	Müdür Yardımcısı
	Y13	Müdür Yardımcısı
Çok Programlı Anadolu Lisesi G	Y10	Müdür Yardımcısı
Çok Programlı Anadolu Lisesi H	Y12	Müdür Yardımcısı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Elde Edilen Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde cevabı aranan ilk alt probleme ilişkin yönetici olan katılımcıların görüşlerinin alınabilmesi adına “Okul binanızın fiziki yapısının akademik/mesleki eğitime uygunluğu konusunda ne tür sorunlar yaşıyorsunuz? Yaşadığınız sorunları örneklerle açıklayabilir misiniz?” ve “Okulunuzun fiziki yapısının akademik/mesleki öğretimde etkili kullanımına ilişkin önerileriniz nelerdir?” soruları yöneltilmiştir. Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin

katılımcı yöneticilerden alınan cevapların betimsel analizi yapıp, elde edilen durum, görüş ve öneriler tablo 3.2. ve 3.3. de gösterilmiştir.

Tablo 3.2. Okul Binasının Fiziki Yapısının Akademik/Mesleki Eğitime Uygunluğu Konusunda Yönetici Görüşleri

Durum	Görüş	Sayı	Yöneticiler
Okul Binalarının Fiziki Yapısının Akademik/Mesleki Eğitime Uygunluğu Konusunda Yönetici Görüşleri	Bina, Atölye, Laboratuvarlar Yeterlidir.	0	-
	Bina, Atölye ve Laboratuvarlar Yeterli Değildir.	14	Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

14 katılımcının tamamı da okul binalarının fiziki yapısının akademik/mesleki eğitime uygunluğu konusunda olumsuz görüş bildirmiştir. Katılımcıların tamamı okul binalarının fiziki olarak yetersiz olduğunu, fiziki yapının uygun olmaması sebebiyle, özellikle mesleki alanlara ait atölye ve laboratuvarların da yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Okul binalarının fiziki yapısını akademik ve mesleki eğitim için yeterli gören yönetici yoktur.

Tablo 3.3. Okul Binasının Fiziki Yapısının Akademik/Mesleki Eğitimde Etkili Kullanımı Konusunda Yönetici Önerileri

Öneri	Yönetici	Sayı
Binanın Yönü Sınıflar Aydınlık Olacak Şekilde Konumlandırılmalı	Y14	1
Anadolu Lisesi ve Anadolu Meslek Lisesi Öğrencileri Ayrı Binalarda Eğitim Görmeli	Y1, Y4, Y6, Y7, Y8, Y11, Y12, Y13, Y14	9
Anadolu Lisesi ve Anadolu Meslek Lisesi Öğrencileri Aynı Binalarda Eğitim Görmeli, Atölyeler Dersliklerden Ayrı Yerde Konumlandırılmalı	Y3, Y9	2

Atölyeler Dersliklerden Ayrı Binalarda Olmalı, Bu Mümkün Değilse Aynı Bina İçinde Ayrı Katlarda Olmalı	Y1, Y4, Y6, Y7, Y8, Y11, Y12, Y13, Y14	9
Her Tür Eğitim İçin En Az Bir Müdür Yardımcısı Normu Olmalı	Y8	1

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablodan da anlaşılacağı üzere yöneticilerden Y1, Y4, Y6, Y7, Y8, Y11, Y12, Y13, Y14 akademik ve mesleki eğitim öğrencilerinin mümkün mertebe ayrı binalarda eğitim görmeleri gerektiği önerisini sunmuştur. Y3 ve Y9 ise bir arada eğitim görmelerinin sorun yaratmayacağını sadece atölyelerin dersliklerden ayrı katlarda olmasının gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrı öneri olarak Y8 her tür program için en az bir müdür yardımcısı normu olması gerektiğini, Y14 ise bina yönünün sınıfların aydınlık olacak şekilde konumlandırılmasını ifade etmişlerdir. Yöneticilerden Y2, Y5 ve Y10 herhangi bir öneri sunmamışlardır. Yönetici önerilerin çoğunlukla akademik ve mesleki eğitimin, eğitim binalarının birbirinden ayrılması gerektiği, bunun mümkün olmadığı durumlarda ise atölyelerin dersliklerden ayrı alan/katlarda açılması gerektiği yönündedir. ÇPAL okul binalarının yönü ve yönetici normları ile ilgili ise sadece birer yönetici öneride bulunmuştur.

3.1.1. Okul binasının fiziki yapısının akademik/mesleki eğitime uygunluğu konusunda yönetici görüşleri

Katılımcılara yöneltilen “Okul binanızın fiziki yapısının akademik/mesleki eğitime uygunluğu konusunda sorunlar yaşıyor musunuz? Yaşadığınız sorunları örneklerle açıklayabilir misiniz?” sorusuna katılımcıların (n=14) tamamı binanın fiziki yapısının akademik/mesleki eğitime uygun olmadığı hususunda görüş bildirmiştir. Katılımcılardan (n=13); binalarının ve eklentilerinin fiziki olarak Çok Programlı Anadolu Lisesi olarak inşa edilmediği, farklı amaçlarla yapılmış olan binaların (ilkokul, ortaokul, lise, vb.) daha sonradan bölgenin Anadolu Meslek Lisesi, Anadolu Lisesi ve Anadolu İmam Hatip Lisesi ihtiyacı göz önünde bulundurularak Çok Programlı Anadolu Lisesine dönüştürüldüğünü belirtirken, Y6 Okul binasının fiziki olarak ÇPAL olarak yeniden inşa edildiğini, ancak okul

içinde yer alan derslik, atölye ve laboratuvarların eksikliğinin yanında, binanın çok katlı olmasının yarattığı dezavantajların başında teneffüse ayrılan 10 dakikalık sürenin öğrenci ihtiyaçlarının karşılanmasında yetersiz kaldığını belirtmiştir. Ayrıca bina içinde geniş olan ve atölye olarak kullanılabilecek alanların aynı katta değil de binanın farklı katlarında olmasının atölye ve derslik olarak kullanılan yerlerin iç içe girmesine neden olduğunu belirtmektedir. Atölye dersleri 2 ya da 4 saatlik (bir ders saati=40 dakika) blok olarak yapılırken, kültür dersleri hem Anadolu Meslek Programı öğrencileri için hem de Anadolu Lisesi Programı öğrencileri için “her ders 40 dakika” şeklinde blok yapılmadan uygulandığını belirtmiştir. Aynı alanda bir grup öğrenci derste iken diğer öğrenci gurubu teneffüste olmaktadır. Bu durum teneffüs saatlerinde koridorda olan öğrencilerin çıkaracağı ses/gürültünün, ders işleyen öğrencileri olumsuz olarak etkilediğini belirtmektedir.

Y8; Y6 ve Y13 ile aynı ÇPAL' nde çalışmaktadır. Y8, binalarının fiziki yapısı ile ilgili olarak Y6 ile benzer sorunları dile getirmiş olup, ilave olarak Anadolu İmam Hatip Lisesi türünde bir önceki eğitim-öğretim yılı öğrenci yetersizliği yaşadıklarını bu sebeple de okullarında bu tür eğitimin kapatıldığını ifade etmiştir.

Y8 ve Y6 ile aynı okulda çalışan Y13, binalarının fiziki yapısı ile ilgili sorunları aynen şu şekilde ifade etmiştir.

“Bizim okulumuzda Anadolu Lisesi Programı, Anadolu Meslek Lisesi Programı ve Anadolu İmam Hatip Lisesi Programı uygulanmakta iken, Millî Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünce Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde yapılan değişiklikle bünyemizde Mesleki Eğitim Merkezi (MESEM) Programında da eğitim başlatılmıştır. Fiziki açılardan zaten sıkıntılar yaşarken bir de MESEM türünde eğitim verme durumunda kalmamız çok daha büyük sorunlara sebep olacaktır. Binanın 4 katlı tek binadan ibaret olması, atölye ve dersliklerin iç içe olması, meslek derslerinde ve akademik derslerde giriş-çıkış saatlerinin farklı olması hangi tür eğitim öğrencisi olursa olsun, dersin akışını olumsuz etkilemektedir. Kısacası meslek alanındaki öğrencilerin akademik öğrencilerle aynı binayı kullanıyor olmaları öğrencilerimizin ders bütünlüklerinin sağlanamaması adına önemli bir sorun teşkil etmektedir.”

Bunun yanında ÇPAL yöneticileri binalarının fiziki yapılarıyla ilgili olarak benzer veya farklı sorunları şu şekilde sıralamışlardır.

Y1 okulunda sınıf ve atölye olarak düzenlenecek alanların tamamının 34 metrekare olduğunu, bunun da derslik olarak kullanılmasının yeterli olabildiğini ancak atölye olarak kullanılmasının uygun olmadığını belirtmiştir. Okul binasının doğrudan ÇPAL olarak inşa edilmediğini, ilkokul olarak yapılan bir binanın ÇPAL' ne dönüştürülmesi yoluyla okullarının açıldığını belirtmiştir. Ayrıca hâlihazırda mesleki eğitim için yetersiz olan binalarının içine bir de orta ve ağır düzey zihinsel engelli öğrencilerinin de eğitim verildiği özel eğitim sınıflarının da bulunduğunu bu durumun her iki grup öğrenci için uygun olmadığını ifade etmiştir.

Y14, Y1 ile aynı okulda çalışmakta olup Y1 sınıfların küçük olduğunu ve fiziki şartların elverişsiz olduğunu belirtirken Y14 ise binalarının öğrenci sayısının azlığından dolayı akademik eğitime uygun olduğunu belirtmiş, ayrıca binanın yönünün yanlış konumlandırıldığını belirtmiştir.

Y2, okul binasının başta ortaokul ve lise binası olarak inşa edildiğini, sınıf yüzölçümlerinin en büyüğünün 49 metrekare olduğunu, bunun da mesleki eğitimde atölye kurulumunda, standart bir atölye kurulumunu engellediğini, şu anda Anadolu Lisesi ve Anadolu Meslek Lisesi türlerini talep eden öğrencilere cevap vermek için çalıştıklarını, iki katlı iki bloktan oluşan binalarını bir blok Anadolu Lisesi bir blok Anadolu Meslek Lisesi olarak ayırdıklarını, ancak bütünsel olan binanın iç içe olduğunu belirterek aynı binada eğitim yapmanın fizik açıdan çok sorun yarattığını söylemiştir.

Y2 ile aynı ÇPAL' nde çalışmakta olan Y7 okul binalarının ilk yapılış amacının Türkiye Taşkömürü Kurumu çalışanları misafırhanesi olduğunu, sonra ortaokul, lise ve en son ÇPAL' ne dönüştürüldüğünü, Y2 den farklı olarak okul binalarının akademik eğitime uygun olabileceğini belirtirken, Y2 ye paralel olarak standart atölye kurulumu gerçekleştirilemediğinden mesleki eğitime uygun olmadığını ifade etmiştir.

Y3, 3 katlı ilkokul binası olarak yapılmış binalarının, atölyelerinin standartlara uygun olarak kurulamadığını, bunun yanında bir de bahçeye yapılan

binada özel eğitim öğrencilerinin ve iki sınıflık anaokulu öğrencilerinin de eğitime dahil edilmesi, ayrıca ihtiyaçları olan yemekhane ve kantin için de ek bina yapılmasıyla bahçelerinin iyice daraldığını söylemiştir. Bu şekilde fiziki şartların hem akademik hem de mesleki eğitime uygun olmaktan uzak olduğunu belirtmiştir.

Y3 ile aynı ÇPAL' nde görev yapmakta olan Y9, Y3'ten farklı olarak fiziksel olarak binalarının sol tarafında bulunan ve derslik olarak kullanılan sınıfların başka bir binaya ve duvara baktığını belirterek, dersliklerin güneş almadığını ve bunun da öğrencileri psikolojik ve ruhsal olarak açıdan olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Ayrıca bu binaların dönüştürüldükleri için öğrencilerin gereksinimlerini dikkate almadan yapılmış olduklarını ve dolayısıyla fiziki şartların hem akademik hem mesleki eğitime uygun olmadığını ifade etmiştir.

Y4, 1995 yılında eski tip ilkokulun genel liseye dönüştürülmesiyle açılan okullarının, 1998-99 eğitim-öğretim yılında Muhasebe alanı açılarak ÇPL' ye dönüştürüldüğünü, ardından 2006-2007 eğitim-öğretim yılında eski binanın yıkılarak yerine yapılan 2 katlı tek binada Çok Programlı Lise olarak eğitim hayatlarına devam ettiklerini, halen ÇPAL olarak eğitime devam etmekte olduklarını bildirmiştir. Hem akademik hem mesleki eğitimi yürütmeye çalışırken bünyelerinde bir de özel eğitim ve anasınıfı açıldığını bunun da ne mesleki eğitime ne de akademik eğitime yeterli sınıf ve atölye kurulmasına olanak vermediğini ifade etmiştir.

Y11, Y4 ile aynı ÇPAL' de çalışmaktadır. Y4 Anadolu Meslek Lisesi, Anadolu Lisesi, Okul Öncesi ve Özel Eğitimin bir arada yürütülmesi sebebiyle binanın fiziki yapısı açısından sıkıntılar yaşadıklarını ve yetersizliklerden bahsetmekte iken, Y11 donanım olarak yukarıda bahsedilen fiziki imkanlar açısından sıkıntı yaşamadıklarını, sadece Anadolu Meslek Lisesi alanlarının atölyelerinin uygun olmaması sebebiyle sıkıntılar yaşadıklarını ifade etmiştir.

Y5, okul binalarının ilkokul olarak yapıldığını, sonra ilköğretim okulu olduğunu, eğitim sisteminde yapılan değişiklik sonucunda önce ortaokula dönüştürülmüş olup, bina ortaokul için yetersiz kalınca yeni bir ortaokul binası yapıldığını ve bu binanın da boş kalmaması için Çok Programlı Anadolu Lisesine

dönüştürüldüğünü ifade etmiştir. Okul binasının Anadolu Lisesi alanlarına yeterli olabileceğini Anadolu Meslek Lisesi türünde atölyelerinin standartlara uygun ve yeterli sayıda olmadığından sadece Yiyecek İçecek Hizmetleri alanında mesleki eğitim verebildiklerini ifade etmiştir. Okullarının 5 derslikten ibaret olduğunu fiziki anlamda kesinlikle hiçbir eğitim alanında tam cevap veremediğini ayrıca belirtmiştir.

Y10, okullarının ilk önce Belde Belediye Binasının ikinci katında eğitim-öğretime başladığını, sonra ilkokul olarak kullanılmış bir okul binasına taşındıklarını belirtmiştir. Öğrencilerinin çoğunluğunun taşıma eğitim yoluyla okula ulaşım sağladıklarını, dersliklerinin atölye için uygun olmadığını, daha önce açılan saç bakım ve güzellik alanı ile çocuk gelişimi alanlarının fiziki şartların elverişsizliği nedeniyle öğrencilerin tercih etmediği için kapatıldığını söylemiştir. Şu anda ise sadece okul yöneticileri, yiyecek içecek hizmetleri alanı öğretmeni ve çevrenin desteğiyle oluşturulan Yiyecek İçecek Hizmetleri alanının açıldığını, öğrencilerin tercih etmesi için mesleki alanların geliştirilmeye çalışıldığını ifade etmiştir.

Y12, okul binalarının ilk olarak genel lise olarak inşa edilmiş bir bina olduğunu, sonra Çok Programlı Anadolu Lisesine dönüştürüldüğünü ifade etmiştir. Dönüşümden sonra açılan bilişim laboratuvarı ve muhasebe alanları için getirilen bilgisayarlara altyapı hizmetinde sorunlar yaşadıklarını, kurulan internet ağından yeterli verimi alamadıklarını, okulun elektrik ve su tesisatının sürekli sorun çıkardığını, okul binasının derslik kısımlarının güneş almayan kuzey cephesi tarafında olduğunu, atölyelerinin küçük olduğu için standartlara uygun ve yeterli olmadığını, tüm bunların ışığında okullarının başka amaçla kurulan binadan dönüşüm yapılarak açılmasının, fiziki anlamda çözümsüz sorunlar ortaya çıkardığını ifade etmiştir.

3.1.2. Okul binasının fiziki yapısının akademik/mesleki eğitimde etkili kullanımı hususunda yönetici önerileri

Katılımcılara bu bölümde “Okulunuzun fiziki yapısının akademik/mesleki öğretimde etkilimi kullanımına ilişkin önerileriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Görüşme yapılan Çok Programlı Anadolu Liselerinin 14 okul yöneticisinden Y2, Y5 ve Y10 herhangi bir öneride bulunmaz iken, Y14 de okul binalarının yönünün

kuzeye ve mezarlığa baktığını, güneş alan tarafa göre sınıflarının terste kaldığını, bunun da değiştirilemeyeceği için daha fazla iyileştirilecek bir alanın olmadığını belirtmiş ve herhangi bir öneride bulunmamıştır.

Yöneticilerden Y1, Y4, Y6, Y7, Y8, Y11, Y12, Y13 ve Y14 Anadolu Lisesi ve Anadolu Meslek Programı öğrencilerinin, binanın kullanım şekline göre birbirlerinden ayrılması gerektiği yönünde ortak görüş bildirmişlerdir. Bunun gerekçelerinden bazılarını şu şekilde ifade etmişlerdir. Genelde akademik başarısı düşük Anadolu Meslek Lisesi öğrencilerinin, Anadolu Lisesi öğrencilerini olumsuz etkilediği, ayrıca Anadolu Meslek Lisesi atölye derslerinin giriş-çıkış saatleri, dolayısıyla teneffüs saatlerinin farklılık göstermesinin yanında, atölyeden gelebilecek makine sesi, gürültü, yemek kokuları vb. nedenlerini bu görüşün gerekçesi olarak sıralamışlardır.

“Bir işi sıfırdan yapmak daha kolay, tadilat yapmak daha masraflıdır. İki katlı olan okul binamızın yerine 3 katlı yenisini yaparsak daha iyi olur. Alt kat komple atölye ve Anadolu Meslek Lisesi öğrencilerine ayrılırken, üstteki 2 katta da Anadolu Lisesi öğrencileri, en üst katta da yemekhane olur.” (Y3)

“ÇPAL’ leri genelde kırsalda ve küçük alanlarda yapıldığı için iki ayrı binayı yapılamasa bile, 2 ayrı girişi olan bitişik nizam ikiz bina en azından yapılip akademik ve meslek eğitim birbirinden ayrılmalıdır.” (Y6)

Y8 ise aynı çatı altında olsa bile en azından eldeki olanaklarla farklı türde eğitim alan öğrencilerin birbirlerinden ayrılmaları gerektiğini şu şekilde ifade etmiştir.

“Özellikle meslek liselerinin atölye kısımlarının ayrı olması gerektiğini düşünüyorum. Bir binanın içerisinde bir katta bir okul türü, hemen koridorun diğer ucunda bir Anadolu Lisesi, hemen üst katta İmam Hatip Lisesi gibi olduğu zaman her şey birbirine karışıyor. Bu birbirinden farklı programlarda eğitim veren türlere ait öğrencilerin derslik ve atölyeleri farklı kat ya da bloklarda ya da ayrı binalarda eğitim alırlarsa, yani; dini, mesleki ve akademik eğitim almak isteyen her bir öğrenci kendi eğitim türüne daha kolay adapte olacaklarını ve daha başarılı olacaklarını düşünüyorum. Tek bir binanın içerisinde sıkıntı oluyor. Bir üniversitenin fakülteleri mantığı gibi binaları ayırırsak daha faydalı ve

başarılı eğitim vereceğimizi düşünüyorum. Ayrıca bizim gibi Çok Programlı Anadolu lisesinde birden fazla farklı türde eğitim yapan okulların yönetici normunun, müdür tek olsa bile en azından her farklı tür için bir müdür yardımcısı normunun olması gerektiğini de düşünüyorum."

Y9 ise diğer yöneticilerden farklı olarak Anadolu Meslek Lisesi programı ve Anadolu Lisesi programı öğrencilerinin binanın fiziki yapısı nedeniyle bir arada olmasından şu ana kadar sorunlar yaşamadıklarını ifade etmekle birlikte en azından atölyelerin dersliklerden ayrı bir yerde olması gerektiğini şu şekilde ifade etmiştir.

"Farklı türde öğrencilerin bir arada olduğu eğitim yapmakla birlikte şu ana kadar herhangi bir sıkıntı yaşamadık. Ama bu bizdeki Anadolu Meslek Lisemizde alan olarak çocuk gelişimi alanı olduğu için olabilir. Şöyle ki makine bölümümüz var. Orada çıkan bir gürültü üst tarafı etkileyebilir ya da karşısındaki sınıfı etkileyebilir. Bu tarz sıkıntılar olabiliyor, atölyeler ayrı bir yerde olabilir."

Y12 ise Anadolu Meslek Lisesi ve Anadolu Lisesi öğrencilerinin binanın fiziki yapı sebebiyle birbirinden ayıramadıklarını, ancak akademik program okuyan Anadolu Lisesi öğrencilerinin Anadolu Meslek Lisesi öğrencilerinden ayrılması gerektiğini şöyle ifade etmiştir.

"Anadolu Lisesi ve Anadolu Meslek Lisesi öğrencileri aynı binada olsalar bile, birbirinden ayrı alanlarda eğitim almalıdırlar. Bu iki farklı program öğrencisinin aile yapısı farklı, dolayısıyla öğrenci yapısı da farklı olmuş oluyor. Çocuğun davranış şekli de buna göre farklı oluyor. Anadolu Meslek Lisesi öğrencilerinin akademik başarı düzeyleri daha düşük olduğu için, Anadolu Lisesi öğrencilerini olumsuz etkiliyorlar. Okulumuzda sorunlu olarak gördüğümüz öğrencilerin hemen hepsi şu an Anadolu Meslek Lisesi öğrencisi. Başarısız öğrenciler genelde Anadolu Meslek Lisesinde. Bu durumu sadece bizim okulumuzda değil, diğer tüm ÇPAL' leri ve meslek liselerinde de gözlemleyebilirsiniz diye düşünüyorum."

Y13 ise ÇPAL'lerin kuruluş amacının çok doğru olduğunu, hatta MESEM türünde eğitimlerin de artık okullarında verilmesinin olumlu olduğunu belirtmekle birlikte, fiziki açıdan yaşanan problemler nedeniyle bu okulların çok verimli

kullanılmadığını söylemiştir. ÇPAL' lerin yapılış aşamasında aynı bahçe içinde bloklar halinde birbirinden bağımsız binalar yapılarak planlanmasının daha uygun olacağını böylelikle hem akademik hem de meslek eğitimde daha başarılı olunacağını ifade etmiştir.

3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Elde Edilen Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde cevabı aranan ikinci alt probleme ilişkin yönetici olan katılımcıların görüşlerinin alınabilmesi adına “Okul binanızın fiziki yapısının kültürel ve sportif faaliyetlere uygunluğu konusunda sorunlar yaşıyor musunuz? Yaşadığınız sorunları örneklerle açıklayabilir misiniz?”, “Okulunuzun fiziki yapısının kültürel ve sportif faaliyetlerde etkili kullanımına ilişkin önerileriniz nelerdir?” ve “Size göre kaynakların etkili ve verimli kullanımı için ideal bir okul binası tasarımı nasıl olmalıdır?” soruları yöneltilmiştir. Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin katılımcı yöneticilerden alınan cevapların betimsel analizi yapıp, elde edilen durum, görüş ve öneriler tablo 3.4. ve 3.5. de gösterilmiştir.

Tablo 3.4. Okul Binasının Fiziki Yapısının Kültürel ve Sportif Faaliyetlere Uygunluğu Konusunda Yönetici Görüşleri

Durum	Görüş	Sayı	Yöneticiler
Okul Binalarının Fiziki Yapısının Kültürel ve Sportif Faaliyetlere Uygunluğu Konusunda Yönetici Görüşleri	Spor Salonu, Resim/Müzik Odası, Toplantı Salonu, Kütüphane Yeterlidir.	0	-
	Spor Salonu, Resim/Müzik Odası, Toplantı Salonu, Kütüphane Yeterli Değildir.	14	Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

14 katılımcı da okul binalarının ve eklentilerinin fiziki olarak yetersiz olduğu konusunda olumsuz görüş bildirmiştir. Katılımcıların tamamı okul binalarının fiziki yapısının kültürel ve sportif faaliyetlere uygun olmadığını; spor salonlarının, resim/müzik odası, toplantı salonu, kütüphanelerinin olmadığını ifade etmişlerdir. Okul binalarının fiziki yapısının kültürel ve sportif faaliyetler için yeterli gören yönetici yoktur.

Tablo 3.5. Okul Binasının Fiziki Yapısının Kültürel ve Sportif Faaliyetlere Uygunluğu Konusunda Yönetici Önerileri

Öneri	Yönetici	Sayı
ÇPAL' lerinin Müfredatında Değişiklik Yapılıp Öğleden Sonraki Ders Saatlerine Ayrılan Zamanda Sosyal, Sportif ve Kültürel Faaliyetler İçin Zaman Ayrılmalı	Y1, Y14	2
Okul Bina ve Bahçelerine Sosyal, Sportif ve Kültürel Faaliyetler İçin Alan/Tesisler Yapılmalı	Y1, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14	13
Her ÇPAL' nin Spor Salonu ve Konferans Salonu Olmalı, Mümkün Olmadığı Durumlarda Yeterli Büyüklükte ve Donanıma Sahip Çok Amaçlı Salonu Olmalı	Y1, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14	13
Resim / Müzik Atölyeleri Olmalı	Y1, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14	13

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablodan anlaşılaçağı üzere; yöneticilerden sadece Y2 görüş belirtmemiş olup, diğler tüm yöneticiler okul binası içinde ve bahçesinde sosyal, sportif ve kültürel faaliyetler için yeterli donanıma sahip alanların olması gerektiğine dair önerilerde bulunmuşlardır. Resim/Müzik atölyeleri, egzersiz odaları, konferans ve spor salonu, bu iki salon olmasa da en azından yeterli donanıma sahip çok amaçlı bir salonun olması gerektiğini ifade etmişlerdir. ÇPAL' sinde müfredat değiştirilip haftalık ders çizelgesinde öğleden sonraları için sosyal, sportif ve kültürel faaliyetler için zaman ayrılması hususunda ise sadece iki yönetici öneride bulunmuştur.

3.2.1. Okul binasının fiziki yapısının kültürel ve sportif faaliyetlere uygunluğu konusunda yönetici görüşleri

Katılımcılara yöneltilen “Okul binanızın fiziki yapısının kültürel ve sportif faaliyetlere uygunluğu konusunda sorunlar yaşıyor musunuz? Yaşadığımız sorunları örneklerle açıklayabilir misiniz?” sorusuna birinci alt problemimizde olduğu gibi burada da hemen hemen tamamı olumsuz ya da kısmen olumlu cevap vermiştir.

Zonguldak ili genelinde görüşme yaptığımız sekiz adet Çok Programlı Anadolu Lisesi (ÇPAL) yöneticilerinin tamamı da okullarında kapalı spor salonlarının olmadığını belirtirlerken aynı okullarda çalışan Y2-Y7 ve Y4-Y11 dışında kalan diğer yöneticiler doğrudan konferans salonu ihtiyacını karşılayabilecek bir salon imkânlarının olmadığını, sonradan kendi olanaklarıyla okullarının uygun alanlarına, sınıflardan ya da bodrum katlarında bulunan alanlardan konferans salonu veya çok amaçlı salon oluşturduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca okullarında kültürel amaçlı kullanabilecekleri müzik, resim atölyesi ve benzeri alanların da olmadığını, bodrum, koridor, sığınak gibi alanların bu işler için uygun hale getirilmeye çalışıldığını söylemişlerdir. Okul bahçesi olarak genelde küçük ve yetersiz alanlara sahip olduklarını da ifade etmişlerdir.

Bu bağlamda, yöneticilerden Y3-Y9, Y5, Y10 dışında kalan yöneticiler çok amaçlı salon/konferans salonlarının olduğunu belirtirken aynı okulda yönetici olan Y6-Y8-Y13 salonlarını aynı zamanda yemekhane olarak da kullandıklarını, Y2-Y7 çok amaçlı salon/konferans salonlarının olduğunu fakat kötü durumda olduğunu ve bakım yapılması gerektiğini, Y3-Y9, Y5, Y10 çok amaçlı salon/konferans salonlarının hiç olmadığını, Y3-Y9 ise yemekhane olarak yapılmış alanlarının çok amaçlı salon/konferans salonu olarak kullandıklarını ifade etmişlerdir. Y3-Y9, Y5, Y10 dışında çok amaçlı salon/konferans salonlarının olduğunu söyleyen yöneticiler bu salonlarını hava durumunun kötü olduğu zamanlarda spor salonu olarak da kullandıklarını belirtmişlerdir. Kapalı spor salonlarının veya çok amaçlı salonlarının olmadığını söyleyen Y3-Y9, Y5, Y10 hava durumunun kötü olduğu zamanlarda beden eğitimi derslerini, dersliklerde yapmaya çalıştıklarını yine aynı yöneticiler; şiir dinletisi, koro çalışması, toplantı ve benzeri etkinliklerini dersliklerde, hatta koridorlarda yapmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Yöneticilerden sadece Y7, Millî Eğitim Bakanlığının 10 bin okul projesi kapsamında kütüphanelerinin yenilendiğini ve fiziki anlamda örnek bir kütüphane olduğunu, düzenledikleri kitap toplama kampanyalarıyla kütüphanelerini zenginleştirdiklerini söylemiştir. Y1 yeterli düzeyde bir kütüphanelerinin olduğunu ifade ederken geri kalan ÇPAL yöneticileri kendi olanaklarıyla uygun gördükleri alanları kütüphane kütüphaneye çevirdiklerini, kitap toplama kampanyalarıyla da kütüphanelerini zenginleştirmeye çalıştıklarını, yeterli olmasa da bu şekilde öğrencilerine faydalı olması için çaba gösterdiklerini ifade etmişlerdir.

3.2.2. Okul binasının fiziki yapısının kültürel ve sportif faaliyetlerde etkili kullanımı hususunda yönetici önerileri

Katılımcılara bu bölümde “Okulunuzun fiziki yapısının kültürel ve sportif faaliyetlerde etkili kullanımına ilişkin önerileriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılar bu konudaki görüş ve önerilerini şu şekilde dile getirmişlerdir.

Y1, Okulu'nun fiziki olanaklarının sosyal, sportif ve kültürel faaliyetlere elverişsiz olmasına rağmen bu konuda bir şeyler yapmaya çalıştıklarını ancak 152 öğrenciden 131 tanesinin taşınmalı servislerle köylerden gelmesi nedeniyle çıkış zili ile beraber öğrencilerinin neredeyse tamamına yakınının servise binip köylerine gittiğini ifade ederken, çözüm önerisini;

"Benim burada öneri olarak sunmak istediğim pek mümkün görünmese de Çok Programlı Anadolu Liseleri'nde öğretim programlarında değişiklik yapılarak öğrencilerin öğleden sonraki haftalık ders çizelgelerinde bazı günlerde bu faaliyetlere yönelik program hazırlanması gerektiğini düşünüyorum." şeklinde belirtmiştir.

Aynı okulda çalışmakta olan Y14 de hemen hemen Y1'in görüşlerine katılırken, kendi maddi imkânlarıyla da öğrencileri destekleyerek ilçe merkezine yapılan bu tür etkinliklere ve yarışmalara katılmaya çalıştıklarını, ancak spor salonu, yüzme havuzu, konferans/çok amaçlı salonu, resim-müzik atölyesi gibi alanlara sahip okullarla aynı başarıyı ve faaliyetleri bu anlamda yerine getiremediklerini ifade etmiştir.

Y2 bu konuda görüş belirtmezken, aynı kurumda yöneticilik yapan Y7 okul bahçelerinde sadece bir basketbol potalarının olduğunu onun dışında bu tür faaliyetler için alanlarının bulunmadığını, bu tür faaliyetler için olması gereken alanların okul binasının inşaat aşamasındayken yapılması gerektiğini vurgulamıştır.

Y3 fiziki imkânları olmamasına rağmen 3 yıl boyunca kendisinin Bartın ve Ege yöresi halk oyunları çalıştırdığını, çok amaçlı salonları olmadığı halde öğrencilere tiyatro çalışması yaptırdıklarını, spor salonu veya okul bahçe alanlarının küçük olması nedeniyle ders saatleri dışında ve hatta hafta sonu okulun 300-400 metre ilerisindeki sahada futbol takımını çalıştırdıklarını, bahçedeki voleybol alanlarına da yemekhane yapıldığı için voleybol takımlarının yine başka bir yerde çalıştığını belirterek, okulun imkânsızlıklarına sığınmadan çevre imkânlarını etkili kullanmanın önemini ve önerisini sunarken aynı okulda çalışan Y9 herhangi bir öneride bulunmamıştır.

Y4 Çok Programlı Anadolu Lisesi binalarına kapalı spor salonu yapılamasa da 100 metrekareden az olmamak şartıyla çok amaçlı salonların yapılmasının gerekliliğini vurgularken bu tür alanların yapıldığı takdirde bu salonlarda minderler serilip güreş turnuvası, halk oyunları çalışması, müzik öğretmeni olduğu takdirde müzik çalışması, edebiyat öğretmenlerinin tiyatro ve şiir dinletisi çalışmaları yapabileceklerini bu sebeple her okulda en azından böyle bir salonun yapılması gerekliliği fikrini bildirmiştir. Aynı okulda yöneticilik yapan Y11 ise Y4'e katılır şekilde bu tür okulların en azından kapalı çok amaçlı salonlarının olması gerektiğini, okullardaki birçok faaliyetin buralarda yapabileceğini ifade etmiştir.

Y5 de konferans/çok amaçlı salonlarının ve kapalı spor salonlarının olmadığını, sportif faaliyetlerini açık alanda bahçede yaptıklarını, kötü havalarda beden eğitimi dersini sınıfta işlemeye çalıştıklarını, ayrıca binanın küçük olması sebebiyle içerisine bir salon yapılmasının da uygun olmadığını ifade ederken, öneri olarak da, daha önce de Y3, Y4, Y9 ve Y11'inde ifade ettiği gibi en azından çok amaçlı bir salonun yapılmasının birçok sosyal, sportif ve kültürel faaliyeti gerçekleştirmede yeterli olabileceğini ifade etmiştir.

Aynı Çok Programlı Anadolu Lisesinde görev yapan Y6, Y8 ve Y13 görüşmeler ayrı ayrı yapılsa da sosyal, sportif ve kültürel faaliyetlerin daha verimli olarak yapılabilmesi ve başarılar elde edilebilmesi için neredeyse aynı cümleleri kullanarak şu öneride bulunmuşlardır. Okullarının bodrum katında 70 civarında öğrencinin sığıdığı çok amaçlı salonlarının olduğunu, buranın da yeri geldiğinde beden eğitimi derslerinde, bazen yemekhane olarak bazen müzik etkinliğinde bazen de yetersiz de olsa toplantılarda kullanıldığını, bodrum katında olması, bölgenin ikliminin ve coğrafi konumu gereği rutubetli olduğunu ve çok yetersiz kaldığını, bu sebeple bu tür salonların daha geniş yapılması gerektiğini, 300-400 arasında öğrenci sayılarının değiştiğini, mutlaka kapalı bir spor salonu yapılması gerektiğini, ayrıca bağımsız resim-müzik atölyelerinin de yapılması gerektiği önerisini ifade etmişlerdir.

Y10 daha önceki yöneticilerin söylediğini özetler nitelikte şu şekilde görüş bildirmiştir.

"Biz elimizden geldiğince şartları zorlayarak yokluklar içinde öğrencilerimizi sosyal, kültürel ve sportif anlamda yetiştirmeye çalışıyoruz ancak her okulun bir kapalı spor salonu ve konferans salonu olmalıdır. Aynı anda ikisi de olamıyorsa en azından çok amaçlı bir salonu olmalıdır. Ayrıca resim-müzik atölyeleri de olmalıdır."

Y12 de buna benzer şekilde önerisini şöyle ifade etmiştir.

"Resim, müzik, şiir dinletisi gibi ders dışı faaliyetler için en azından ortak bir alan oluşturulabilirse daha verimli çalışmalar yapılabilir."

3.2.3. Kaynakların etkili ve verimli kullanımı için ideal bir okul binası tasarımının nasıl olması gerektiği ile ilgili yönetici görüşleri

Katılımcılara bu bölümde "Size göre kaynakların etkili ve verimli kullanımı için ideal bir okul binası tasarımı nasıl olmalıdır?" sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılar bu konudaki görüş ve önerilerini şu şekilde dile getirmişlerdir.

Y1 önce hangi amaçla okul binası yapılacaksa projesinin ona göre çizilmesi, tüm atölye, laboratuvar ve dersliklerin eksiksiz planlanması gerektiğini belirtmiştir. Sonra da kültürel sosyal ve sportif alanların da düşünülerek ilave

alanların oluşturulması ve bölgenin şartlarının düşünülerek açılacak mesleki alanlara uygun laboratuvarların ve atölyelerin yapılması gerekliliğini vurgulamıştır.

Y2 spor salonu, derslikleri, bahçesi, yeşil alanı, çeşitli spor branşlarına uygun sahalarının olmasını, yine Y1' in de dediği gibi açılacak mesleki alanların bölgenin ve ülkenin ihtiyaçlarına göre planlanması, okul içindeki tüm altyapının da buna göre hazırlanması gerekliliğini belirtti.

Diğerlerinin aksine Y3, 2 bina olacağına bir tane ana bina olup, ana binanın ilk katı komple atölye olması görüşünü ifade etti. 12 derslik değil de 24 derslikli; ortak katını sadece teorik derslerin işlendiği, en üst katı da çocukların yemek yiyebileceği toplantı salonu gibi alanların olmasını vurguladı. Aynı zamanda bu alanda, dışarıda kapalı bir spor salonu yapılamayacaksa yağmurlu havalarda beden eğitimi dersinin de yapılabileceğini, burada veli toplantıları, müzik çalışması ve benzeri etkinliklerin de yapılabileceğini, ÇPAL binasının bölgedeki öğrenci sayısı da dikkate alındığında 3 katlı veya 4 katlı olmasının daha doğru olacağını ifade etmiştir.

Diğerlerinden biraz daha farklı düşünen Y4, diğer yöneticiler gibi bu okulların bölgenin ihtiyaçlarına göre alanların düşünülerek planlanmasını vurgularken, aynı zamanda kırsalda olan bu okulların öğrenci sayılarının azlığı sebebiyle bakanlığımızın haklı olarak daha merkezde ve öğrenci sayısı daha fazla olan okullara araç-gereç ve ödenek aktarımında daha öncelik verdiği görüşünü dile getirmiştir. Bilişim, muhasebe gibi alanlardan ziyade kırsal bölgelerde olan bu okullarda tarım ve hayvancılığa yönelik alanların açılmasının daha doğru olacağını, bu bölgelerdeki okulların tarım arazilerine yakın olduklarından okul binaları yapılırken tarım ve hayvancılık alanına yönelik atölye ve alanların kurulumunun daha etkili olacağını vurgulamıştır. Özellikle pandemiye ve sonuçlarını yaşadığımız bu günlerde tarımın ne kadar önemli olduğunu da ifade etmiştir.

Y5 okul hangi amaç için açılıyorsa ona göre önce planı-projesinin çizilip yapılması gerektiğini vurgularken, özellikle ÇPAL binalarının yapılırken içerisine Mesleki Eğitime yönelik atölyelerin, İmam-Hatip alanına yönelik dini eğitim

alanlarının, Anadolu Lisesine yönelik laboratuvarlarının olması gerektiği yönünde görüş bildirmiştir.

Y6 ideal bir binanın nasıl olacağına dair görüş ve önerilerini şu şekilde söylemiştir.

Binalar yatay mimaride yapılmalı, yerleşim alanı geniş tutulmalı, en fazla 3 katlı olmalıdır, mümkünse atölye ve derslikler ayrı binalarda olmalıdır. Çünkü makine alanının olduğu bir atölyeden çıkacak ses/gürültü, yiyecek-içecek hizmetleri alanında yapılan yemek kokuları, çevresindeki dersliklerdeki öğrencileri olumsuz etkilemektedir. Tek bina yapılıyor ve derslikler ile atölyeler ayrılamıyorsa 3 katlı binanın ilk katına atölyeler, spor, resim-müzik alanları, çok amaçlı salon, kütüphane yapıp daha üst katlara da derslikler yapılabilir.

Y7, Anadolu Meslek Programı, Anadolu Lisesi Programı ve Anadolu İmam Hatip Lisesi Programı öğrencilerinin eğitim gördükleri binaların birbirinden ayrılması gerektiğini vurgulamıştır. Liselerin; içinde büyük bir kütüphanesinin, spor komplekslerinin, sosyal, sportif, kültürel, mesleki ve akademik eğitimin verildiği bir kampüs olduğu takdirde, öğrencilerin her türlü ihtiyaçlarının tam manasıyla karşılanabileceğini ifade ederken, bunun küçük ilçe ve beldelede olamasa da öğrenci sayısının yeterli olduğu büyük ilçelerde olabileceğini belirtmiştir.

Y8 okul binalarının her ne kadar yeni ve güzel, sınıfları geniş olsa da birkaç okul türünü bir arada barındırdığından bu durumun sorunlar meydana getirdiğini belirtmiştir. Okul binalarının tek bina ve 4 katlı olduğunu bunun yerine yatay mimari ile daha geniş bir alana yayılmasının daha doğru olacağını ifade etmiştir. Böylelikle atölye ve dersliklerin birbirinden ayrılabilmesini ve atölyelerdeki ses, koku, farklı teneffüs saati gibi olumsuz etkenlerin ortadan kaldırılabilmesini vurgulamıştır.

Y9 öncelikle bölgenin ihtiyaçları, öğrenci sayısı, bölgedeki açılacak alanların neler olması gerektiği, binanın fiziki açıdan konumlandırılması gereken yerin ve yönünün çok önemli olduğunu ve binaların buna göre yapılarak bu okulların açılması gerektiğini vurgulamıştır. Bina yerleştirilirken Dersliklerin Güney cepheye bakacak şekilde olmasının hem derslikleri aydınlık olmasını

sağlayacağını ve ekonomik açıdan elektrik faturasına bunun yansiyacağını ayrıca ferah bir sınıf havası vererek psikolojik açıdan da çocukları olumlu motive edeceğini bildirmiştir. Okul binasının yapıldığı yerin önemini ise; karayolunun kenarına yapılmış bir okul binasında yoldan geçen büyük araçların meydana getireceği ses ve titreşimin eğitimin yapıldığı zamanlarda dersin işlenişini bozacağını söyleyerek ifade etmiştir.

Y10 okul binalarının, yapılacak bölgenin ihtiyaçları, hangi alanların uygun olacağı, öğrenci sayısı ve benzeri hususların göz önünde bulundurularak yapılması gerekliliğini belirtmiştir. Âtıl durumdaki kamu binalarının sadece boş kalmaması için ÇPAL yapılmasının yanlış olduğunu ifade etmiştir. Y10 ayrıca; devletin de belde ya da küçük ilçelerde açılacak olan ÇPAL' leri için büyük bir okul binası yapmasının da kaynak israfına neden olabileceğini de belirtirmiş, bunun çözümünün de bölgenin nüfusunun orta vadede ortaöğretim çağına gelebilecek öğrenci sayıları vb. iyi analiz edilerek o bölgede ihtiyaç duyulan bir-iki alandan ibaret okulların yapılması gerekliliğini vurgulamıştır.

Y11 özellikle Çok Programlı Anadolu Lisesi olarak planlanacak okul binalarının kaynakların israf olmaması adına bir bahçe için de derslikleri bir binada atölyeleri aynı bahçede farklı küçük küçük binalarda olacak şekilde tasarlanabilir. Böylelikle günün ihtiyaçlarına göre bir alan kapatılırsa o kendi içinde revize edilip farklı bir atölye kurularak kaynaklar da boş yere israf edilmemiş olur.

Y12 de önceki yöneticilerin de ifade ettiği gibi; okul binalarının, bölgenin ihtiyaç analizi yapılarak akademik, mesleki ve imam hatip programlarında ve özellikle de mesleki eğitim alanların hangisi ile ilgili o bölgede istihdam var ise ona göre yapılması gerektiğini vurgulamıştır. İlkokul olarak tasarlanmış bir binayı Çok Programlı Anadolu Lisesine dönüştürdüğünüzde özellikle atölye kurulumunda çok büyük sorunlar yaşanmaktadır. Açılması planlanan alanlar için de bu aynı şekilde önemlidir. ÇPAL' lerin Anadolu Meslek Programında yeni açılmış bir alanı, bir iki yıl içinde istihdam sorunu nedeni ile tercih edilmeme, öğrenci yetersizliği vb. nedenlerle kapatmak zorunda kalınması israfa neden olmaktadır. Ayrıca binanın konumu da çok önemlidir. Aydınlık olmayan, kuzeye bakan cephelere sınıfların yerleştirilmesi sürekli aydınlatma ihtiyacından fazladan

elektrik harcanmasına neden olmaktadır. Yine rüzgârı çok alan yüksek bölgelere yapılması da ısınma maliyetlerinin artmasına neden olacaktır. Dere kenarı veya deniz seviyesinin altında bir yere yapıldığında ise sel baskını tehlikesiyle karşı karşıya kalınmaktadır. Bu hususların tamamına dikkat edilerek okul binalarının yapılması kaynakların israf edilmemesi adına önem arz etmektedir.

Y13 kaynakların israf edilmemesi adına bölgede iyi bir araştırma yapılarak, bölgenin öğrenci sayısının da düşünülerek, hangi alanlar uygunsa o alanların açıldığı bir okul binası tasarlanmasının uygun olacağını belirtmiştir. Özellikle okullarının bulunduğu bölgede fındık üreticiliğinin yaygın olduğunu, fındıkçılık alanının olduğu bir Çok Programlı Anadolu Lisesi'nin mesleki anlamda daha verimli bir eğitim vereceğine inandığını ifade etmiştir.

Y14 okul binalarının yatay mimaride olmasının uygun olacağını, atölye ve dersliklerin birbirinden ayrıldığı bir binada verilecek mesleki ve akademik eğitimin daha başarılı olacağını ifade etmiştir.

SONUÇ

Araştırmanın bu bölümünde ulaşılan sonuca, literatür taramasına ve elde edilen verilerin analizi ile ortaya çıkan bulgulara dayalı olarak her alt probleme ilişkin tartışmalara yer verilmiştir. Son olarak politika yapıcılara, araştırmacılara ve çalışmanın kuramsal boyutuna yönelik önerilere yer verilmiştir.

Sonuç

Araştırma sonuçlarını özet olarak değerlendirildiğinde; Çok Programlı Anadolu Liseleri kırsalda-beldelerde ve nüfusu az olan küçük ilçelerde açılmış okullardır. Nüfusun az olduğu bu bölgelerde farklı programda eğitim veren farklı türde okulları açmak yerine, tek bir okulda öğrencilerin hem akademik hem mesleki hem de dini eğitimin arasından istediğini seçmesine olanak sunması, bu okulların kuruluş amacı ve devlet kaynaklarının israfının önlenmesi açısından bakıldığında çok önemlidir. Ancak bu okulların binaları doğrudan bu amaç için yapılmadığından, fiziki anlamda, özellikle de mesleki eğitimin ihtiyacı olan atölyelerin kurulumu açısından bakıldığında yöneticileri çok büyük sorunlarla karşı karşıya bırakmaktadır. Yöneticilerin ve çevre imkânlarının gayretleri ile standartlara uygun olmasa da açılan atölyeler yetersiz kalmaktadır. Bu da verilmek istenen mesleki eğitimdeki verimi ve okulun tercih edilme durumunu olumsuz etkilemektedir. Öğrenci ve veliler bu okulların olanaklarını daha merkezi ve büyük nüfuslu ilçelerdeki okullarla kıyasladıkları zaman tercihlerini ÇPAL'lerinin yerine, kendi ekonomik şartlarını da zorlayıp olanakları daha fazla olan merkezdeki okulları tercih etmektedirler. Bu da zaten az olan öğrenci sayısının daha da azalmasına neden olmaktadır. Fiziki şartların yetersizliği sadece mesleki anlamda değil akademik anlamda da tercih edilmeme nedeni olarak görülebilmektedir. Bu okulların olduğu yerleşim yerlerindeki akademik eğitim almak isteyen öğrenciler de yine daha merkezi yerlerde ve fiziki olanakları ve akademik başarıları daha yüksek olan Anadolu Lisesi türündeki okulları tercih etmektedirler. Akademik başarıları yüksek ortaokul 8. Sınıf öğrencilerin bir kısmı sınavla öğrenci alan Fen Lisesi, Proje Anadolu Liseleri vb. okullara yerleşirken, not ortalaması yüksek olanlar da merkezdeki Anadolu Liselerine ve Anadolu Meslek Liselerine yerleşmektedirler. Hem puanı düşük hem de ekonomik şartları yetersiz olduğu için daha merkezi okullara gidemeyen öğrenciler bu okulları

tercih etmektedir. Okulların fiziki şartlarının elverişsizliğine bir de bu okullara atanmış öğretmenlerin de bir an önce daha merkezi okullara tayin isteyerek gitmeye çalışması ve öğretmen eksikliği de eklenince ÇPAL'lerinde her anlamda başarısızlık kaçınılmaz olmaktadır.

ÇPAL' lerinin fiziki anlamdaki yetersizlikleri sadece derslik ve atölye değildir. Ayrıca bu okulların sosyal, sportif, kültürel faaliyetlerini gerçekleştirecekleri ortamlar da maalesef çok yetersizdir. Spor salonu, çok amaçlı salon/konferans salonu, resim/müzik atölyeleri, egzersiz, destek eğitim odası vb. amaçlar için kullanılacak fiziki alanlara da sahip değildirler. Bu okullardaki öğrencilerin de akademik ve mesleki ders saatlerinin dışında tiyatro, şiir dinletisi, müzik-resim çalışmaları, çeşitli sportif faaliyet çalışmaları gibi alanlarda başarılı olabilmeleri bu fiziki mekânların tesisi ile olabilecektir.

Pandemi sürecinde de gördük ki ülkemizdeki meslek liselerinden fiziki şartları ve donanımları yeterli olan okullar maske, kolonya, tulum, hijyen malzemesi vb. üreterek doğrudan üretimin içinde olmuşlardır. Bu şekilde hem ülke ekonomisi hem okullar hem de öğrenci ve öğretmenler de maddi ve manevi kazanç sağlamıştır. Fiziki şartları ve olanakları yetersiz, üretmekten uzak olan ÇPAL' leri doğal olarak da tercih edilirlilik noktasında hem Anadolu Liselerinin hem de Anadolu Meslek Liselerinin çok gerisinde kalmaktadır.

Bulgulardan anlaşılaçağı üzere; beldelerde ve nüfusun az olduğı küçük ilçelerde açılacak olan Çok Programlı Anadolu Liselerinin gerçekten amacına hizmet eden okullar olabilmeleri için, öncelikle Millî Eğitim Bakanlığınca bu okullara ait tip projeler çizilmelidir. Günü kurtarmak ya da bölgede atıl durumda bulunan bir kamu binasını, ilkokul, ortaokul binasını boş kalmasını diye dönüştürerek bu okulları ÇPAL yapmak yerine gerçekte o bölgedeki ihtiyaç önce tespit edilerek, bölgenin nüfusu, bölgede geçerli olacak iş sahalarının çeşidi dikkate alınarak bu okullar yapılmalı ve ona göre mesleki alanlar açılmalıdır. Mesleki alanda bir atölye kurmak atölyenin türüne göre yüksek maliyetler içermektedir. Gelişen dünyada çağı yakalayabilecek veya takip edebilecek şartlara uygun atölyeler, sosyal, kültürel ve sportif alanlar mutlaka bu okulların bünyesinde yer almalıdır.

Tartışma

Bu bölümde iki alt probleme ilişkin ortaya çıkan sonuçlar alanyazındaki çalışmalarda ortaya çıkan fikirler ve düşüncelerle karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçların Tartışılması

Birinci alt problemimiz kendi içerisinde birincisi okul binalarının fiziki yapısının akademik/mesleki eğitime uygunluğu konusunda yönetici görüşleri ve ikincisi bu konudaki önerileri olmak üzere iki kategoride, yöneticilerden alınan cevaplar, yorumlar ve alanyazında okulların fiziki yapıları ile ilgili bulunan sonuçlarla birlikte şu şekilde değerlendirilmiştir.

Zonguldak ili genelinde bulunan toplam 8 adet Çok Programlı Anadolu Lisesi'nden biri dışında diğer 7 tanesinin ilkokul, ortaokul, lise, misafırhane gibi binalardan dönüştürülerek açıldığı, dönüştürülen bu binalarda Anadolu Lisesi programının verilebilmesi için kısmen yeterli olduğu, ancak Anadolu Meslek Lisesi programı için gerekli olan atölyelerin hemen hiçbirinde olmadığı görülmüştür. Yöneticilerin ve çevre imkânlarının desteğiyle oluşturulan atölyelerin ise standartlara uymadığı, yeterince donanıma sahip olmadığı tespit edilmiştir. ÇPAL olarak yıkılan eski lise binasının yerine yapılan okul binasında da yine standartlara uygun atölye yapılabilecek alanların olmadığı görülmüştür. Bunun sebebi de MEB' nın ilkokul, ortaokul, meslek lisesi vb. okullarına yapılacak binalar için tip projeleri varken ÇPAL'leri için herhangi bir tip proje uygulaması henüz yapılmamıştır.

Özellikle pandemi sürecinde ilimizdeki fiziki açıdan donanımlı meslek liselerinin maske, siperlik, tulum, dezenfektan, hijyen malzemesi vb. üreterek hem ülke ekonomisine hem de öğretmen ve öğrenci ekonomisine katkı sağladığı, bunun yanında bu okulların gerektiğinde nasıl işler başarabildiklerini ve ülkemiz için ne kadar önemli okullar olduklarını tüm ülkeye göstermişlerdir. Çok Programlı Anadolu Liselerinin ise hiçbirinin bu üretime katılamadıklarının nedenleri düşünüldüğünde ise Fiziki anlamda yetersiz atölye ve donanıma sahip oldukları ve fiziki olanakların bir okul için ne denli önemli olduğunun ispatı gibi bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Oysa bu okulların açılması ilk düşünüldüğü andan itibaren yöneticilerin önerilerinde de ifade ettikleri gibi; bölgenin nüfusu, bölgede

hangi alanda mesleki eğitime ihtiyaç duyulduğu hususları göz önüne alınarak tam donanımlı bir ÇPAL binası yapılmış olsa bu okulların da Anadolu Meslek Liseleri gibi üretimin içinde yer alabilecek okullar olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Akademik açıdan bakıldığında da yine Fen Liseleri ve Anadolu Liseleri öğrencilerinin üniversiteye yerleşmede her okul kendine göre başarı gösterirken Çok Programlı Anadolu Liselerinin, Anadolu Lisesi Programından mezun olan öğrencilerimizin maalesef bu tür bir başarı gösteremedikleri görülmektedir. Buna göre fiziki anlamda yetersiz olan bu okullarımız öğrencilerin tercih etme noktasında son sıralarda yer almaktadır. Öğrenciler ya ekonomik nedenlerle ya da puanları düşük olduğu için bu okulları zorunlu tercih ettikleri yine yönetici görüşlerinden elde edilen bulgulardan çıkan bir sonuçtur.

Alanyazında yapılan taramalarda okulların üreten, başarılı ve tercih edilir okullar olabilmesinin; donatımının, ergonomisinin kısacası fiziki açıdan yeterli olmasına ne kadar bağlı olduğu bulguları bu çalışmada elde ettiğimiz bulgularla örtüşmektedir. Okulların fiziki şartları ile ilgili alanyazın çalışmaları incelendiğinde; Yalçinkaya (2012) nin çalışmasında ifade ettiği gibi eğitim kurumlarında verimliliğin ve kaliteli eğitimin sağlanması; öğretim programlarının geliştirilmesi ve yenilenmesi, hizmet içi eğitimin önemsenmesi gibi konularla ilişkili olduğu kadar, eğitim ortamının kalitesinin artırılmasıyla da doğrudan ilişkilidir. Bunu destekler nitelikte Tıpkı & Cambaz Türkyılmaz (2018) çalışmalarında eğitim kurumlarının öğrencilerin zamanlarının çoğunu geçirdikleri ortam olması nedeniyle, ergonomik açıdan tasarlanmasının ne denli önemli olduğu, öğrencilerin 12 yıl süren eğitim süresi boyunca, kalıcı öğrenme edinebilmeleri ve kabiliyetlerini geliştirebilmeleri için rahat ve ergonomik bir ortama ihtiyaç duydukları, okulların da buna göre mimari açıdan tasarlanmasının hem bedensel hem de ruhsal açıdan gelişimini destekleyeceği, bu şekilde öğrencilerde de olumlu davranışlar gelişeceği ve kaza oranının azalacağı sonucuna varmışlardır.

Çağlar (2001) “Günümüz okullarında uygulamalı ve iş birine dayalı öğretim modelleri temel alınırken okulların fiziki durumu ve donanımının da yeterli desteği sağlaması beklenmektedir.” ve Yenice (2013) “Okulun fiziki olanakları kazanımlarla ve süreçle ahenk içinde olursa okuldan beklenen görevler yerine

getirilebilir. Bu bakımdan öğrenme-öğretme ortamının başarısı, mekân tasarımlarının etkin olmasının zorunlu kılmaktadır.” diyerek diğer araştırmacıların görüşlerini desteklemişlerdir.

Günümüzde belde ve nüfusu az olan küçük ilçelerde, merkezi ve olanakları fazla olan okullara uzak dezavantajlı durumda bulunan lise çağına gelmiş öğrencilerin, akademik, mesleki ve dini anlamda eğitim-öğretim ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuş olan Çok Programlı Anadolu Liseleri’ nin gerçekten bu amaç için yapılmış binalara sahip olmamaları nedeniyle farklı eğitim türlerinin hemen hiçbirinde başarıya sahip olabilmiş değillerdir. Bunun en büyük nedeni olarak okulların fiziki açıdan Çok Programlı Anadolu Lisesi binası olarak inşa edilmemesi, o bölgelerde âtıl durumda bulunan ilkokul, ortaokul, lise, misafirhane vb. binalardan dönüştürülmeleri ve ÇPAL’ lerinin ihtiyaç duyduğu derslik, atölye vb. alanların kesinlikle yeterli olmaması sonucuna varılmıştır.

Yöneticilerden elde edilen bulgulara göre özellikle atölyelerin imkân varsa ayrı bloklarda kurulması, buna imkân yoksa ve tek bina varsa da yine aynı bina içerisinde kurulacak atölyelerin dersliklerden mutlak surette farklı katlarda dersliklerden uzak alanlara kurulması sonucuna da varılmıştır.

İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçların Tartışılması

İkinci alt problem de yine kendi içerisinde birincisi okul binalarının fiziki yapısının kültürel ve sportif faaliyetlere uygunluğu, ikincisi bu konudaki önerileri ve üçüncüsü de kaynakların etkili ve verimli kullanımı için ideal bir okul binası tasarımının nasıl olması gerektiği hususundaki yönetici görüşleri olmak üzere üç kategoride, yöneticilerden alınan cevaplar, yorumlar ve alanyazında bu konuda bulunan sonuçlarla birlikte şu şekilde değerlendirilmiştir.

Okul binalarının birinci alt problemimizde belirtilen derslik ve atölyelerin eksikliğini ortaya koyduğu gibi bu problemimizde de kültürel ve sportif faaliyetleri gerçekleştirebilecekleri alanlardan yoksun oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Bu faaliyetlerin gerçekleştirileceği kütüphane, spor salonu, çok amaçlı salon/konferans salonu, resim/müzik atölyesi, ders dışı egzersiz odası, destek eğitimi odası vb. alanların hemen hiçbirinde olmadığı sadece bir okul binası ÇPAL olarak inşa edildiği ve içerisinde çok amaçlı salon/konferans salonunun

olduğu ve bunun da 60 civarında öğrencinin aynı anda kullanabildiği ve yine bu okulun da atölye ve laboratuvarlarının yeterli derecede ve standartlara uygun olmadığı yönetici görüşlerinden elde edilen bilgilerden anlaşılmaktadır.

İnsan sosyal bir varlıktır. İnsan olmamızın getirdiği sosyal canlı olarak da çevremizle iletişime geçeriz. Robotlar gibi kodlanmış bir hayat yaşamayız. Ya da bitkiler gibi ekildiğimiz günden itibaren son ana kadar bulunduğumuz yerde sürekli kalamayız. Günlük hayatımızda hangi iş kolunda çalışırsak çalışalım (öğretmen, doktor, mühendis, hakim, hemşire vb.) yaptığımız işin dışında mutlaka hayatımızın bir kısmını kitap okumaya, spora, müziğe, sanata, eğlenceye ayırırız ve ayırmak zorundayız. Okullarda öğrencilerin de sosyal ortamlarının olması akademik, mesleki eğitimin ve öğretimin dışında sosyal, kültürel ve sportif anlamda da eğitime ihtiyaçları vardır ve bu bir zorunluluktur. Okullarda öğrencilerle ilgili yaşanan sorunların temelinde yatan en önemli unsurların başında öğrencilerin sahip oldukları enerjilerini derslerin dışında yapacakları faaliyetlerle değerlendirememelerindendir. Bu da okulların çoğunlukla dört duvar binadan ibaret yapılmalarındandır. Özellikle de tam bu noktada ilimizdeki sekiz adet ÇPAL' sinin hiçbirinde kütüphane, kapalı spor salonu, çok amaçlı salon/konferans salonu, resim/müzik atölyesi, ders dışı egzersiz ve destek eğitimi odası gibi alanların olmaması bu okullarımızda öğrencilerimizin ne kadar eksik eğitildiğini gözler önüne sermektedir. Birinci alt problemimizde de yer aldığı gibi öğrencilerin bu okulları tercih etmemesi ya da olanakları daha iyi olan başka okullara nakil gitmek istemesindeki en büyük nedenlerin başında bu tür sosyal alanların olmamasının olduğu görüşme bulgularımızdan anlaşılmaktadır.

İlimizdeki ÇPAL' lerinde sosyal, sportif ve kültürel faaliyetlerin gerçekleştirileceği alanların hemen hiçbirinde olmadığı, olanlarının ise yöneticilerin bu eksiklikleri gidermek için, kütüphane, çok amaçlı salon/konferans salonu, spor alanı, egzersiz odası vb. alanları sınıflardan, sığınaktan, koridorun bir kısmından, kazan dairesinden vb. yerlerden oluşturmaya çalıştıkları bulgulardan elde edilmiştir.

Yöneticilerin okul binalarının fiziki yapısının kültürel ve sportif faaliyetlerde etkili kullanımına yönelik önerileri ve kaynakların etkili ve verimli kullanımı için ideal bir okul binası tasarımının nasıl olması gerektiği hususundaki

görüşlerini, görüşme bulgularına göre özetlersek; eldeki olanakları en etkili şekilde kullanarak ve çevre imkânlarını da buna dâhil ederek bu faaliyetlerini gerçekleştirmeye çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır. İdeal bir okul binasının nasıl olması gerektiği (okulların ergonomisi, yapısal antropometrisi, konumu ve arsası, aydınlatması, ısıtma-soğutma sistemleri, iç hava kalitesi, akustik konfor, eğitsel alanlar, idari alanlar, servis alanları, arşiv, laboratuvarlar, kütüphane, atölyeler, spor alanları, çok amaçlı salonlar, okul müzesi, donatım ihtiyaçları, eğitim materyalleri vb.) ile ilgili alanyazında taranan çalışmalar, bu araştırmanın konusu olan Çok Programlı Anadolu Liselerinin fiziki yapısı ile ilgili yönetici görüşlerinden elde edilen bulgularla kıyaslandığında; hemen hemen hiçbir ÇPAL binasının fiziki olanaklarının ideal bir bina olmadığı sonucuna varılmıştır. Fiziki olarak ideal ÇPAL binası olmayan bu okulların içindeki eğitim-öğretim ortamlarının ve sosyal, sportif ve kültürel alanlarının da elde edilen bulguların, ideal okul binası nasıl olması gerektiğine dair yapılan ve kavramsal çerçevede geniş yer verilen alanyazın çalışmalarıyla karşılaştırılarak değerlendirildiğinde akademik ve mesleki eğitime her anlamda uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

Okulların sosyal, sportif ve kültürel alanların istisnasız tüm kademelerdeki okullarda daha okul yapılmadan düşünülerek yapılması zorunluluğunu birçok alanyazın çalışması, buradaki bulgularda elde edilen sonuçlarda görüldüğü üzere destekler niteliktedir.

Baykal'a (1995) göre çağdaş bir okul binası ve donanımının hedeflenen kazanımların uygulanmasını sağlayacak özelliklerde olması, eğitim kurumunda bulunan yönetici, eğitici ve öğrencilerin her türlü ihtiyacını karşılayacak alanların (laboratuvar, spor salonu, oyun ve tiyatro salonu, kütüphane, yemekhane vb.) bulunması gerekmektedir.

Yılmaz (2000) kütüphanenin önemini okuma alışkanlığı olan ve kütüphanede aktif vakit geçiren kişilerin daha güçlü, sağlıklı ve donanımlı kişiliğe sahip olacakları, bu nitelikteki kişilerden meydana gelen toplumların ise karşılaştıkları problemleri daha kolay çözebileceklerini vurgularken, Tokmak (2009) da sosyal faaliyetlerin (müzik, seminer, tiyatro vb.) gerçekleşeceği konferans salonlarının önemini "konferans salonları öğrencilerin ders dışı sosyal etkinliklere katılmaları, sosyal açıdan gelişmelerinde, kabiliyetlerinin ortaya

çıkmasında, okula karşı olumlu tutum geliştirmelerinde, eğlenceli bir öğretim ortamına geçmelerinde önemlidir.” sonucuyla bu tür sosyal alanların olması gerekliliği görüşünü vurgulamış ve bu da yine yönetici görüşlerinden alınan bulgularla örtüşmektedir.

Şu ana kadar yönetici görüşmelerinden elde edilen bulgulardan ve alanyazın taramalarındaki çalışmalardan; ÇPAL’ lerinin binalarının fiziki açıdan hem akademik ve mesleki hem de sosyal, sportif ve kültürel yönden eldeki âtıl binaların bu okullara dönüştürülmüş olması nedeniyle Anadolu Lisesi, Anadolu Meslek Lisesi ve Anadolu İmam Hatip Lisesi programlarının bir arada verilmesine uygun ve yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır.

Çıkarımlar

Ülkemizde ve dünyada yaşanan pandemi krizinde birçok meslek lisesinin yaptığı üretimlerle, okul, öğretmen, öğrenci ve ülke ekonomisine sağladığı katma değer göz önünde bulundurulduğunda politika yapıcıların, bürokratların akademisyenlerin, öğretmen ve yöneticilerin, sanayicilerin, meslek örgütlerinin, sivil toplum kuruluşlarının ve eğitimin tüm paydaşlarının, bu okulları desteklemesinin ne kadar önemli olduğu aşıkârdır. Çok Programlı Anadolu Liseleri hem Anadolu Lisesi hem de Anadolu Meslek Lisesidir. Bu sebeple bugünkünden çok daha fazla değer verilmesi gereken okullardır. Beldelerde ve küçük ilçelerde olmaları, merkezden uzak olmaları, öğrenci sayılarının az olması sebebiyle yapılacak yatırımlar konusunda da öncelik sıralamasında sonlarda yer almamalıdırlar.

Bir ülkenin kalkınması o ülkenin eğitime, özellikle de mesleki eğitime verdiği önem ve eğitimde elde ettiği başarıyla doğru orantılıdır. Eğitim sisteminde yapılacak değişikliklerde ve yeniliklerde eğitimde başarılı olmuş ülkelerin sistemleri incelenmeli, ancak herhangi bir ülkenin eğitim modeli birebir alınıp aynen uygulanmaya çalışılmamalıdır. Ülkemizin coğrafı yapısından iklimine, insan anatomisinden kültürüne, öğrenci sayısına, nüfusuna, ekonomik şartlarına vb. birçok değişkeni göz önünde bulundurarak ve en önemlisi uzun vadeli planlarla ülkemiz için en uygun model bulunmalıdır. Bunun için yine en başta akademisyenlerin ve eğitimcilerin içinde yer alan tüm kademelerdeki yöneticiler

olmak üzere, eğitimin tüm paydaşlarının katkısının olduğu bir eğitim modeli oluşturulmalıdır.

Öneriler

Bu kısımda politika yapıcılar ve uygulayıcılar ile araştırmacılara yapılan önerilere yer verilmiştir.

Politika Yapıcılara ve Uygulayıcılara Öneriler

Eğitim politikaları gelişen dünya koşullarına, değerlerine, çağın gerekliliklerine cevap verecek, günümüzde çok hızlı ilerleyen bilimsel ve teknolojik gelişimlere ayak uydurabilecek, sadece niceliğin değil, niteliğin de ön planda tutulduğu politikalar olmalıdır. Bu anlamda politika üreticileri daha dikkatli davranıp popülist yaklaşımlardan uzak, amaca hizmet eden politikalar üretmelidirler.

Ülke kaynakların etkili kullanılması, israf edilmemesi elbette çok önemlidir. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında atıl durumdaki kamu binalarının boş kalmaması adına ÇPAL' ne dönüştürülmesinin doğru olmadığı görülmektedir. Çok Programlı Anadolu Liselerinin binaları için Millî Eğitim Bakanlığı'nca "tip projeler" üretilmelidir. Sonra ÇPAL kurulmak istenilen bölgede geçerli olan, mezun öğrencilerin istihdam edilebileceği mesleki alanlar göz önünde bulundurularak o bölgeye en uygun projedeki ÇPAL yapılmalıdır. ÇPAL binası yapılırken mümkün mertebe yatay mimari tercih edilmeli, meslek derslerine ait atölyeler dersliklerden ayrılmalıdır. Bunun mümkün olmadığı durumlarda ise en azından bina içinde atölyeler dersliklerden uzak alanlarda, ayrı katlarda yapılmalıdır. Bu da bu okulların akademik ve mesleki anlamda daha iyi eğitim verebilmelerini ve başarılı olmalarını, dolayısıyla tercih edilmelerini sağlayacaktır. Böylelikle veliler öğrencilerini, akademik başarının ve mesleki eğitimin daha iyi olduğunu düşündüğü merkezi okullara gitmek için zorlamayacaktır. Bunun sonucunda da hem merkezdeki okulların yükü hafifleyecek hem de ÇPAL' lerimiz öğrenci yetersizliği gibi bir sorun yaşamayacaktır. Yine bu okullarımız yapılırken akademik ve mesleki eğitimin yanında bilimsel, sosyal, sportif ve kültürel anlamda da gelişmelerini sağlayacak, okula aidiyet, sahiplenme, bağlılık gibi duygularını geliştirecek, öğrencilerin

öncelikli olarak bu okulları tercih etmelerinde etkili olacak; spor salonu, konferans salonu, resim/müzik atölyeleri, bilişim, fen bilimleri laboratuvarı, kantin, yemekhane, bahçe düzenlemesi vb. alanların da mutlaka yapılması gereklidir.

Araştırmacılara Öneriler

Zonguldak ili sınırları içerisinde yer alan ÇPAL' leri ile sınırlı yapılan bu araştırma daha çok ilde ya da Türkiye genelinde yapılırsa daha da genellenebilir sonuçlara ulaşılabilir. Araştırmacı tarafından alanyazında bu çalışma benzeri bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple bu tür bir çalışma yapmayı düşünen araştırmacılar Çok Programlı Anadolu Liselerinin öğretmen, öğrenci ve velilerini de dâhil edilebilir. Bu çalışma nitel araştırma deseninin yanında karma yöntemlerle yeniden ele alınabilir. Araştırmacı bu konuda çalışacaksa gözlem, doküman analizi, görüşme ve benzeri kullanarak çoklu veri toplayabilir.

KAYNAKÇA

- Akın, G. (2013). Yaşam Kalitesinin Artırılmasında Antropometrinin Önemi. *Antropoloji*, 0(26), 1-18.
- Akın, G., Gültekin, T., Bektaş, Y., Önal, S., & Tuncel, E. (2014). Üniversite Öğrencileri İçin Sıra Tasarımı. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 54(1), 269-286.
- Akyol, T. (2011). *Resmi İlköğretim Okulu Sınıf Öğretmenlerinin Okulların Fiziki Durumu Konusunda Görüşleri (Esenyurt İlçesi Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alıcıgüzel, İ. (1979). *İlk ve Orta Dereceli Okullarda Öğretim (4. Baskı)*. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- Alkan, C. (1979). *Eğitim Ortamları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını.
- Alkan, C. (1982). *Eğitimde Ergonomi, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim, Kültür Örgütünün Eğitim Yapıları, İçerikleri, Yöntemleri ve Teknikleri Bölümünün Uluslararası Ergonomi Kurumu, 8.Genel Kongre*.
- Alkan, C. (1997). *Eğitim Teknolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Argon, T., & Eren, A. (2004). *İnsan Kaynakları Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Atılğan, D., Subaşıoğlu, F., & Gürdal, O. (2005). *Liseler İçin Kütüphanecilik*. İstanbul: Devlet Kitapları.
- Avcı, U. (2013). Öğretim Ortamları ve Materyal Tasarımı. Mustafa Sarıtaş (Ed.), *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı* içinde (s. 37-53). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Aydoğan, S. (2007). *Meslek Liselerinde Derslerde Elektronik Materyal Kullanımının Dersin Etkinliğindeki Rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydoğdu, M., & Kesercioğlu, T. (2005). *İlköğretimde Fen ve Teknoloji Öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Babacan, K., Yalçın, E., Kaya, V. & Tura, M. (2021). Açık veya Kapalı Spor Alanları Bulunan veya Bulunmayan Okullarda Çalışan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öğrenciler Üzerinde Edindiği Avantajlar veya Dezavantajlar. *Cihanşümül Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 58-67.
- Balkı, E. (2003). “Çağdaş Sınıf Yönetiminde Bilişim Teknolojileri ve Kullanımı”. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı İnsan Kaynakları Yönetimi Programı Projesi;

- aktaran: Seyfullahoğulları, A. (2010). İlköğretim Okullarında Büyük Sınıfların Yönetiminde Karşılaşılan Sınıf İçi Sorunlara Öğretmen Yaklaşımı Üzerine Bir Araştırma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (14), 21-39.
- Baltacı, A. (2005). *Ortaöğretim Okullarında Teknoloji Kapasitesi ve Kullanımı Hakkında Öğretmen Görüşleri (Ankara İli Altındağ İlçesi Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci Nasıl Yapılır. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(3), 75-85.
- Bary, J. (2001). School Size, School Climate, And Student Performance. *Academic Search Premier*, 47(4), 1-12.
- Başar, H. (2003). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Başar, M. A. (2003). *İlköğretim Kurumlarının Olanakları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Başaran, İ. E. (1994). *Eğitime giriş (4. Baskı)*. Ankara: İbrahim Ethem Başaran-Kadıoğlu Matbaası.
- Başaran, İ. E. (2006). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. Ankara: Ekonoks Yayıncılık.
- Baykal, A. (1995). Okul Tasarımında Eğitim Teknolojisinin Yeri (Position Of The Education Technology İn Designing School). 4. *Ulusal Kalite Kongresi, Kalder Kalite Demeği, Özgeçmişler ve Tebliğler*; aktaran: Hotaman, D. (2018). Okulların Fiziksel Donanım Yeterliliğinin Müzik, Beden ve Doğa Zekâ Alanları Açısından İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(3), 863- 879.
- Baytekin, Ç. (2004). *Öğrenme Öğretme Teknikleri ve Materyal Geliştirme*. (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bilgiç, D.E., & Surur, A.S. (2016). Okul Öncesi Eğitim Sistemlerinin Mekân Biçimlenişine Etkisi ve Reggio Emilia Eğitim Sisteminin Mekân Tasarımı Üzerine Denemeler. *Megaron Dergisi*, 11(1), 162-176.
- Bosh, S. J. (2004). *Identifying Relevant Variables for Understanding How School Facilities Affect Educational Outcomes*. School Georgia Institute of Technology.
- Bulgurcu, H., İlten, N., & Coşgun, A. (2005). Okullarda İç Hava Kalitesi Problemleri ve Çözümler. *İzmir: VII. Ulusal Tesisat Mühendisliği Kongresi*, 601-616.
- Bull, S. L., & Solity, J. E. (1996). *Classroom Management: Principles to practice, London and New York: Routledge*.

- Buluç, B. (1997). İlköğretim İkinci Kademe Okullarda Eğitimde Fırsat ve İmkân Eşitliği. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 3(1), 11–21.
- Bulut, Ü. (2001). Resim-İş Öğretmenliği Programlarında Atölye Çalışmalarının İşlevi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(13), 79-86.
- Celep, C. (2002). *Sınıf Yönetimi ve Disiplini*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Chapanis, A. (1985). Some Reflections On Progress. Proceedings of the Human Factors Society 29th Annual Meeting. Santa Monica, CA: Human Factors Society, 29(1), 1-8.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. (M. Bütün & S.B. Demir Çev.) Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Çağlar, A. (2001). 21. Yüzyılda Okulun Değişen Rolü ve Yeni Eğilimlere İlişkin İyimler Bazı Öngörüler içinde (s. 81-94). İstanbul: Sedar Yayıncılık.
- Çakmak, T., & Eroğlu, Ş. (2020). Zenginleştirilmiş Kütüphanelerdeki Mevcut Durum ve Uygulamaların Analizi: Ankara'nın Çankaya İlçesindeki 12 Okulda Gerçekleştirilen Araştırmanın Sonuçları. *Türk Kütüphaneciliği*, 34(1), 3-28.
- Çetin, İ. (2022). *Tasarım ve Beceri Atölyelerinin Kurulma Kriterleri ve Uygulama Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Samsun: On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Çilenti, K. (1979). *Eğitim teknolojisi*. Ankara: Kadioğlu Matbaa.
- Çolak, N. (2009). *Eğitim Coğrafyası Bakımından Doğu Anadolu Bölgesi İllerinde Okullaşma Oranları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Elâzığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demiralp, N. (2007). Coğrafya Eğitiminde Materyaller ve 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 373-384.
- Demirel, Ö. (1993). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Usem Yayınları.
- Demirel, Ö., Seferoğlu, S. S., & Yağcı, E. (2004). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: PegemA
- Demirkan, H. (1995). Eğitim Kalitesine Uygun Öğrenme Mekânlarının Tasarımı 5. Ulusal Ergonomi Kongresi. İstanbul: MPM Yayınları Bildiriler Kitabı.
- Dizdar, E. (2003). Ergonomik İş İstasyonu Tasarımında İlk Adım “Antropometri”. *TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 4(14), 38-44.
- Djalilova, L., & Şahin, B. E. (2019). Sürdürülebilir Okul Tasarımında Gün Işığı Kullanımına Yönelik Uygulamalar Üzerine Bir İnceleme. *Artium*, 8(1), 44-60.

- Dul, J., & Weerdmeester, B. (2001). *Ergonomics for Beginners*. Taylor & Francise-Library.
- Erden, M. (1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Erkan, N. (2005). *Ergonomi: Verimlilik Sağlık ve Güvenlik İçin İnsan Faktörü Mühendisliği (9. baskı)*. Milli Prodüktivite Merkezi.
- Griffth, J. (1998). The Relation of School Structure and Socual Envireonment to Parent Involvement in Elementary School. *The Elementary School Journal*, 1(99), 53-80.
- Güler, R., & Haylı, Ç. M. (2020). Kavram Analizi: Sağlığı Geliştirme Modelinin Okul Sağlığına Uyarlanması. *Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 54-60.
- Gürsel, R.S., & Yıldız, K. (2020). Okul Yöneticilerinin Teknoloji Liderliği Yeterlilikleri ile Medya ve Teknoloji Kullanımı ve Tutumları Arasındaki İlişki. *International Social Sciences Studies Journal*, 6(69), 3871-3884.
- Habacı, İ., İncekara, A., Ürker, A., Atıcı, R., & Habacı, Z. (2013). Schooling Problems In Turkish Education System. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 310-338.
- Hasırcı, D. (2000). *Öğrenim Mekânlarının Tasarım ve Organizasyonunun Yaratıcılık Üzerindeki Etkisi: İki Altıncı Sınıf Sanat Atölyesi Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Bilkent Üniversitesi.
- Işık, H. (2004). *Öğrenme Ortamlarının Fiziksel Düzeni*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- İsmailoğlu, S., & Zorlu, T. (2018). İlkokullarda Dersliklerdeki Çalışma Birimlerinin Antropometrik Boyutlara Uygunluğu Üzerine Bir Değerlendirme. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 6(ö.s.), 293-301.
- Kalfa, Y. (2005). *Okul Büyüklüğünün Kalite, Verim ve Öğrenci Başarısına Etkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karakütük, K. (1994). *Eğitim Planlamasında Öğretim Haritası Yönteminin Rolü, Önemi ve Türkiye’de Uygulama*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karamustafaoğlu, O., & Yaman, S. (2006). *Fen Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri I-II*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kayış, B. (1988). İlköğretim Yapılarına Yönelik Donanımların Ergonomik Tasarımı. *I. Ulusal Ergonomi Kongresi*, Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları.

- Kilpatrick, A. (2003). *Facility Condition As An Influence On School Climate: A Study of Two Separate Secondary School Settings*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Alabama: The University of Alabama, Tuscaloosa.
- Kocabaş, İ., & Bademcioğlu, M. (2016). Sustainability In Education Buildings. *International Online Journal of Educational Sciences*, 8(3), 180-192.
- Kurban, H., Tankut, A. N., & Melemez, K. (2015). Ergonomic and Structural Analysis of Classroom Furniture: A case Study For High Schools In Bartın, Turkey, Proceedings of the 27th International Conference, 287-294.
- Kümbetoğlu, B. (2012). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Merriam, S. (2013). *Nitel Araştırma-Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Mertkan, Ş. (2015). *Karma Araştırma Tasarımı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2010). *Eğitim Yapıları Mimari Proje Hazırlanması Genel İlkeleri*. Ankara: Yatırım ve Tesisler Dairesi Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2011). *İnşaat Teknolojisi Bina Durumu Renk Tasarımı*. Şubat 05, 2023 tarihinde http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Bina%20Durumu%20Renk%20Tasar%C4%B1m%C4%B1.pdf adresinden alındı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2011). *Türk Eğitim Sisteminin Örgütlenmesi*. Ankara: Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2013). *İlköğretim Teknoloji ve Tasarım Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Oborne, D.J. (1995). *Ergonomics at Work. Human Factors in Design and Development*. Michigan: Wiley.
- Olgun, H. B. (2019). *Türkiye’de Çağdaş Görsel Sanat Piyasasının Dinamikleri Üzerine Nitel Bir Çalışma*. Yayınlanmış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Oyman, N. (2010). *İlköğretim Okullarının Fiziksel Yapılarına İlişkin Öğrenci Tutumları ve Öğretmen Memnuniyetlerinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öğülmüş, S., & Özdemir, S. (1995). Sınıf ve Okul Büyüklüğünün Öğrenciler Üzerindeki Etkisi. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 2(2), 261-271.

- Önal, İ. (1985). *Türkiye’de Okul Kütüphanelerinin Yönetimi*. Mart 10, 2023 tarihinde <http://www.bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/dosyalar/57.pdf> adresinden alındı.
- Özaktan, Ö. (2014). *İlkokul Öğretmenlerinin Okul Bina ve Bahçelerinin Çocukların Haklarına Uygunluğuna İlişkin Görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özçetin, Z., Demirel, F., & Eminel, M. (2018). Eğitim Yapıları Özelinde Akustik Konfora Yönelik Uygulama Örneği. *Social Science Development Journal*, 3(12), 468-475.
- Özden, M. (2017). Ortaokul Öğrencilerinin Kitap ve Kütüphane Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 7(14), 1-34.
- Öztürk, B. (2003). Sınıfta İstenmeyen Davranışların Önlenmesi ve Giderilmesi. Emin Garip (Ed.), *Sınıf Yönetimi* içinde (s. 149-191). Ankara: Pegem.
- Öztürk, N. (2005). İktisadi Kalkınmada Eğitimin Rolü. *Sosyo Ekonomi*, 1(1), 27-44.
- Özyılmaz, Ö. (2013). *Türk Milli Eğitim Sisteminin Sorunları ve Çözüm Arayışları*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Pürlüsoy, İ., & Elibol, G. C. (2022). İlkokul Eğitim Mekânlarında Mekânsal İhtiyaçların Eğitim Yaklaşımları Açısından Araştırılması. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi Araştırma makalesi* 7(1), 189-208.
- Sabuncuoğlu, Z., & Tüz, M. (2001). *Örgütsel Psikoloji*, (3.Baskı), Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Sadık, F., & Akar, R. (2003). "İlköğretim Okul Binalarının Fiziksel Açıdan Değerlendirilmesi". *Eğitim ve Bilim*, 28(130) 16-23.
- Sanders, M.S., & McCormick, E.J. (1993). *Human Factors in Engineering and Design* (7th ed.). New York: McGraw-Hill Book Company.
- Sarp, N. (2000). Okullarda Çocuklara Uygulanan Disiplin Yöntemleri Ne Olmalıdır? *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(18), 12-21.
- Şerefli, K. (2003). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Akademik Başarılarını Etkileyen Zihinsel Olmayan Faktörler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şişman, M. (2002). *Eğitimde Mükemmellik Arayışı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Talay Oral, T. (2019). *Sınıf Öğretmenlerinin Okullarının Fiziki Durumuna İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mardin: Mardin Artuklu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Tapkı, S., & Canbay Türkyılmaz, Ç. (2018). İlköğretim Yapılarında Ergonomi Kavramının İncelenmesi: Farklı Tasarım Anlayışlarına Sahip İki İlkokul Yapısının Karşılaştırılması. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 6(ÖS: Ergonomi2017), 220 – 233.
- Tavşan, F., & Yanılmaz, Z. (2019). Eğitim Yapılarında Sürdürülebilir Yaklaşımlar. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 0(24), 359-383.
- Tekin, M. (2020). *Ortaokul Öğrencilerine Temizlik ve Hijyen Bilincinin Kazandırılmasında Etkili olan Faktörlerin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Van: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Terzioğlu, E. (2005). *İlköğretim Okulu Binalarının Fiziksel Özellikler Bakımından Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tezcan, M. (1998). *Toplumsal Değişme ve Eğitim*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Tokmak, T. (2009). *Okulların Fiziki ve Sosyal Gelişiminde Belediyeler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Töre, E. (2017). Öğretmenlerin Mesleki Gelişimi İçin Atölye Çalışması Modeline Dayalı Bir Uygulamanın Geliştirilmesi ve Değerlendirilmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 46(46), 133-150.
- Tunay, M., Melemez, K., & Dizdar, E. (2005). Yüksek Öğrenimde Kullanılan Okul Sıra ve Masalarının Antropometrik Tasarımı (Bartın Orman Fakültesi Örneği). *Technology*, 8(1), 93-99.
- Tuzcu, G. (2023, Temmuz, 18). Eğitim Ekonomisi Nedir? *Habertürk*. Ağustos 2, 2023 tarihinde <https://www.haberturk.com/tubitak-ansiklopedi/egitim-ekonomisi-nedir> adresinden alındı.
- Türker, H. B., & Kırıcı, F. (2022). Okul Bahçelerinin Mekânsal Tasarımı ve Fiziksel Yeterliliklerinin İncelenmesi: Muğla İli Yatağan İlçesi Örneği. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 23(2), 25-36.
- Uludağ, Z., & Odacı, H. (2002). Eğitim Öğretim Faaliyetlerinde Fiziksel Mekân. *Millî Eğitim Dergisi*, 153(154), 18-36.
- Üçeş Harmanoğulları, L., & Yapıcı, G. (2018). Bir İlçede Bulunan Okul Kantinlerinin Hijyen Koşulları ve Gıda Güvenliği Açısından Değerlendirilmesi. *Turkish Journal of Public Health*, 16(2), 117-130.
- Ünal, S. (2000). İlköğretim Okullarının Bina Standartlarına Uygunluğu. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(7), 74-79.

- Vural Akar, R., & Sadık, F. (2003). İlköğretim Okul Binalarının Fiziksel Açıdan Değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 28(130), 16- 23.
- Yalçın, M. (2021). Okulda Fiziki Ortam. N. Özdemir, S. Turan, Ö. Çoban (Ed.), *21. Yüzyıl Okullarını Yeniden Düşünmek (2. Baskı)* içinde (s. 399-423). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Yalçın, N. (2003). *Çağdaş Eğitim Metotlarının İlköğretim Yapılarının Tasarımı Üzerindeki Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yalçınkaya, B. (2012). Eğitim Ortamında Başarının Gizli Etkeni Ergonomi. *NWSA Education Science*, 7(2), 785-797.
- Yarbrough, K. A. (2001). *The Relationship of School Design to Academic Achievement of Elementary School Children*. Doctoral Dissertation. Georgia: The University of Georgia, Athens, Georgia.
- Yavaş, S. (2019). *Bilim Merkezlerindeki Sergileri Modelleyen Atölye Çalışmaları ve Uygulama Sürecinin Lise Öğrencilerinin Kavramsal Başarılarına Etkisi: Basit Makineler Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yenice, M. S. (2013). İlköğretim Okulları İçin Mekânsal Yeterlilik Analizi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 430-439.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, B. (2003). “Sosyolojik Yapı ve Öğretmenlik”. Mehmet Karlı (Ed.), *Öğretmenlik Mesleğine Giriş-Alternatif Yaklaşım (3. Baskı)* içinde (s. 149-166) Ankara: Öğreti Yayınları.
- Yıldız, S. (2017). Sosyal Bilimlerde Örneklem Sorunu: Nicel ve Nitel Paradigmalarından Örneklem Kuramına Bütüncül Bir Bakış. *The Journal Of Kesit Academy*, 3(11), 421-442.
- Yılmaz, B. (2000). “Çok Kültürlü Toplumlarda Etnik Azınlık Çocuklarının Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıkları”. *Türk Kütüphaneciliği*, 14(4), 451-465.
- Yılmaz, E. (2015). Eğitimde Okul Kütüphaneleri: Türkiye’de Durum. *Milli Eğitim*, 44(208), 259- 286.
- Yürekli, H., & Yürekli, F. (2002). *Eğitim Yapıları*. İstanbul: Yapı-Endüstri Yayınları.

Haziran

05,

2023

tarihinde

http://mtegm.meb.gov.tr/donatimvemimari/?s=mimari_planlar&sp=mte
adresinden alındı.

EKLER

Ek 1: Valilik Araştırma İzin Onayı

T.C.
ZONGULDAK VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-45865702-605.01-44444527
Konu : Tez Çalışması İzni (İbrahim AYDIN)

25/02/2022

VALİLİK MAKAMINA

Bülent Ecevit Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 23/02/2022 tarih ve E-46148110-302.08.01-139484 sayılı yazısı ile Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi İbrahim AYDIN'ın **"Çok Programlı Anadolu Lisesi Okul Yöneticilerinin Okulun Fiziki Kaynaklarının Yeterliliği ve Etkin Kullanımına İlişkin Görüşleri"** konulu tez çalışmasına veri sağlamak amacıyla İlimiz Merkez ve İlçelerinde bulunan ekli listedeki okulların Yöneticilerine, 2021-2022 Eğitim Öğretim Yılı içerisinde, COVID-19 pandemi dönemi sürecinin ilerleyişine göre yüzyüze veya dijital ortamda, Araştırma Çalışmasını uygulama talebi, Müdürlüğümüze bildirilmiştir.

Millî Eğitim Müdürlüğünde toplanan komisyonumuzca Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi İbrahim AYDIN'ın **"Çok Programlı Anadolu Lisesi Okul Yöneticilerinin Okulun Fiziki Kaynaklarının Yeterliliği ve Etkin Kullanımına İlişkin Görüşleri"** konulu tez çalışmasına veri sağlamak amacıyla İlimiz Merkez ve İlçelerinde bulunan ekli listedeki Okulların Yöneticilerine, 2021-2022 Eğitim Öğretim Yılı içerisinde, COVID-19 pandemi dönemi sürecinin ilerleyişine göre yüzyüze veya dijital ortamda Araştırma Çalışmasının uygulanmasında sakınca olmadığına karar verilmiş olup; söz konusu çalışmanın, "21/01/2020 tarihli ve 1563890 sayılı "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama (2020/2 nolu) Genelgesi doğrultusunda" Okul Müdürlükleri'nin uygun gördüğü tarih ve saatlerde, Okul Müdürlükleri Koordinesinde ve gönüllülük esasına göre yapılması, Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olur'larınıza arz ederim.

Züleyha ALDOĞAN
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR

Turgut SUBAŞI
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek 2: Etik Kurul İzni

Kayıt Tarihi: 15.12.2020

Protokol No: 985

31.12.2020

T.C

ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARARI

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Anket
BAŞLIK:	Çok Programlı Anadolu Lisesi Okul Yöneticilerinin Okulun Fiziki Kaynaklarının Yeterliliği ve Etkili Kullanımına İlişkin Görüşleri
SORUMLU ARAŞTIRMACI:	Doç. Dr. Selda POLAT HÜSREVŞAHİ
KARAR:	UYGUN

ETİK KURUL ÜYELERİ

İMZA

1-Prof. Dr. Ertuğrul YILDIRIM (Başkan)

2- Prof. Dr. Ali ARSLAN

3- Prof. Dr. Ahmet Ferda ÇAKMAK

4- Prof. Dr. Mehmet Ali KURÇER

5- Doç. Dr. Ahmet EFİLOĞLU

6- Doç. Dr. Ahmet Erkan KOCA

7- Doç. Dr. Elif KARAHAN

(KATILMADI)

29.05.2014 tarih ve 2014/08-13 sayılı Senato Kararı ile kabul edilmiştir.

Ek 3: Yönetici Görüşme Formu

Çok Programlı Anadolu Lisesi Okul Yöneticilerinin Okulun Fiziki Kaynaklarının Yeterliliği ve Etkili Kullanımına İlişkin Görüşleri

Yönetici Görüşme Formu

Sayın Katılımcı,

Bu görüşme formu, *Çok Programlı Anadolu Lisesi Okul Yöneticilerinin Okulun Fiziki Kaynaklarının Yeterliliği ve Etkili Kullanımına İlişkin Görüşleri* konulu tez çalışmam için veri toplama amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmada kişisel bilgileriniz ve sizlerden alınacak görüş ve deneyimler sadece araştırma için kullanılacak olup, başka şahıs ve kurumlarla kesinlikle paylaşılmayacaktır. Görüşmelerde araştırmacıya kolaylık sağlaması açısından sizin izninizle ses kayıt cihazı kullanılacaktır. Görüşmelerin 40-50-60 dk. süreceğini tahmin ediyorum. Vereceğiniz bilgiler için teşekkür ederim.

İbrahim Aydın
Bülent Ecevit Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ABD
Yüksek Lisans Öğrencisi

Kişisel Bilgiler

Yaşınız :
Cinsiyetiniz :
Yöneticilikteki kıdeminiz :
Branşınız :
Mesleki kıdeminiz :

1. Okul binanızın fiziki yapısının akademik/mesleki eğitime uygunluğu konusunda sorunlar yaşıyor musunuz? Yaşadığınız sorunları örneklerle açıklayabilir misiniz?
2. Okulunuzun fiziki yapısının akademik/mesleki öğretimde etkili kullanımına ilişkin önerileriniz nelerdir?
3. Okulunuzun fiziki yapısının kültürel ve sportif faaliyetlere uygunluğu konusunda sorunlar yaşıyor musunuz? Yaşadığınız sorunları örneklerle açıklayabilir misiniz?
4. Okulunuzun fiziki yapısının kültürel ve sportif faaliyetlerde etkili kullanımına ilişkin önerileriniz nelerdir?
5. Size göre, kaynakların etkili ve verimli kullanımı için ideal bir okul binası tasarımı nasıl olmalıdır?
6. Konuyla ilgili olarak sorulmayan ama sizin eklemek istediğiniz herhangi bir şey var mı?

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : İbrahim AYDIN

Bildiği Yabancı Diller : -

Aldığı Sertifikalar : -

Uzmanlık Alanı :

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Fizik Öğretmenliği	Marmara Üniversitesi	1997

Görevler :

Görev Unvanı	Görev Yeri	Yıl
Öğretmen	Zonguldak Merkez - Gazi İlköğretim Okulu	1998
Öğretmen Müdür V.	Zonguldak Ereğli - Kurtlar İlköğretim Okulu	1999
Öğretmen Müdür Yrd. Müdür V.	Zonguldak Ereğli - Turgut Reis İlköğretim Okulu	2002
Müdür Yrd. Müdür V.	Zonguldak Ereğli - Uzun Mehmet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (Ticaret Lisesi)	2011
Müdür	Zonguldak Ereğli - Piri Reis Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (Turizm Lisesi)	2015
Müdür	Zonguldak Ereğli - Ereğli Lisesi	2019